

วารสารการบริหารท้องถิ่น

Local Administration Journal

สารบัญ

การวางแผนเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โรงเรียนข้าวชุมชน ตำบลบึงพระ	1
<ul style="list-style-type: none"> • พรศักดิ์ วรรณรัตน์ • ชีระ ฤทธิรอด	
กระบวนการสู่ความสำเร็จของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาวอำเภอคลองท่อม	9
<ul style="list-style-type: none"> • สมชาย ก๊กใหญ่ • ชนะพล ศรีฤาชา	
การขยายผลวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ บ้านนาผาง ไปสู่หมู่บ้านอื่นในเขตเทศบาลตำบลห้วย	22
<ul style="list-style-type: none"> • พันธรัตน์ เทือกทา • ธาดา สุทธิธรรม	
การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ	33
<ul style="list-style-type: none"> • เกริกชัย สายสมบัติ • พิชญ์ สมพอง	
การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลม	47
<ul style="list-style-type: none"> • พชรินทร์ รอนนวล • สุรเชษฐ์ ชีระมณี	
การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี	62
<ul style="list-style-type: none"> • ปุณณนุช ศิริมัว • หกวน ชูเพ็ญ	
ประสิทธิภาพการถ่ายโอนภารกิจการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน	73
<ul style="list-style-type: none"> • กัมहनตร กลิ่นกุหลาบ • สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ	
การส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี	87
<ul style="list-style-type: none"> • รัชวุฒิ รัตนผล • วิภาวี พิจิตบันดาล	
การส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม	97
<ul style="list-style-type: none"> • อรอนงค์ เพ็ญสุข • ปิยาภรณ์ ศิริกานามาศ	
บทบาทสมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนนทบุรี	108
<ul style="list-style-type: none"> • พงศ์ชัย เกาะหมาก • สุทิน นพเกตุ	

บทบรรณาธิการ

การรวมกลุ่มของคนในชุมชนถือเป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากได้มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิต จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังจะเห็นได้จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โรงสีข้าวชุมชน แปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเล ปลุกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เป็นต้น ผลผลิตทางการเกษตรเหล่านี้จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในชุมชน

ขณะเดียวกันการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมก็เป็นภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสภาท้องถิ่น นับตั้งแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาปฐมวัย การส่งเสริมกิจการที่จะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตของเยาวชน

ดูรายละเอียดในเล่มค่ะ

ศุภวัฒน์ นกร วงศ์ธนวุธ

การวางแผนเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโรงสีข้าวชุมชน ตำบลบึงพระ

Planning for a Community Rice Mill Enterprise in Beung Pra Tambon

พรศักดิ์ วรรณรัตน์¹

ธีระ ฤทธิรอด²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มโรงสีชุมชน บ้านคลองจันท์ หมู่ที่ 5 ตำบลบึงพระ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เกี่ยวข้องจำนวน 16 คน เสนอ ผลการศึกษา พบว่า จุดอ่อนของโรงสีชุมชนคือ เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตข้าวมีกำลังการผลิตต่ำ การใช้พื้นที่ยังไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควรจะเป็น ด้านการขนส่งทางโรงสีชุมชนไม่มีรถยนต์ขนส่งข้าวให้กับประชาชนทำให้ผู้ที่อยู่ไกลจากโรงสีชุมชนไม่สามารถนำข้าวมาสียังโรงสีชุมชนได้ เงินทุนในการบริหารจัดการโรงสีชุมชนได้จากการขายข้าวและปลายข้าวเพียงอย่างเดียวทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอที่จะนำมาพัฒนาในส่วนต่างๆ คนในกลุ่มไม่มีความรู้ด้านการบริหารกลุ่ม และไม่มีความรู้ในการบริหารเงินอย่างถูกต้อง เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีกำลังผลิตต่ำไม่ทันต่อผู้ใช้บริการ ดังนั้นจึงควรที่จะดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาโรงสีข้าวบ้านคลองจันท์ อันได้แก่ 1)โครงการฟรีเซนต์เตอร์และแนวทางการเพิ่มความเชื่อมั่นในคุณภาพการสีข้าว 2) โครงการฝึกอบรมการบริหารจัดการกลุ่ม 3) โครงการฝึกอบรมการทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายของโรงสีชุมชน

Abstract

This research had the objective of studying the implementation and challenges of a community rice mill enterprise by the Khlong Jan Village (#5) of Beung Pra Tambon, Muang District of Pitsanuloke Province. This study also proposes guidelines for improving the community enterprise. Data were collected by in-depth interviews with 16 key informants. This study found several weakness of the community mill First, the equipment being used to mill the rice has a low production capacity. Also, there is inefficient use of the space available. The mill does not have its own vehicle to transport the rice and this presents an inconvenience for the rice farmers who live some distance away. The funding for rice mill management comes only from the sale of rice

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์; รองผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ ฝายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

husk and other secondary rice products, but this source of income is not enough to properly maintain and improve the community mill. The members of the enterprise are not knowledgeable about group management and financial management. Thus, based on the findings of this study, there should be a project to improve the Khlong Jan community rice mill enterprise by doing the following: (1) Implement a “Presenter Project” and guidelines for improving confidence in the quality of the rice mill’s products; (2) Implement a training project to build skills in group management; and (3) Implement a training project in finance, revenue and disbursements management by the enterprise.

คำสำคัญ: การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

Keywords: Community Enterprise Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการสร้างรายได้ที่มั่นคงรูป แบบหนึ่ง มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจขนาดย่อม (Small enterprise) สร้างผลผลิตของกิจการ ซึ่งเกิดจากสินทรัพย์ของชุมชนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยคนในชุมชนเป็นกิจการของคนในชุมชนที่ปลูกให้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นฟื้นขึ้นมาเป็นพลังให้กับชุมชน ในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานแรกของประเทศ โดยมีจุดหมายในการดำเนินกิจการคือการพึ่งตนเองและพึ่งพากันของชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ต้องตั้งอยู่บนฐานสำคัญ (เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2544) ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชน ระดับครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของการแปรรูปหรือสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อการอุปโภคบริโภคของตนเองภายในครัวเรือนเป็นหลักสมาชิกในชุมชนจะสร้างผลิตภัณฑ์ในลักษณะหลากหลาย เพื่อการพึ่งตนเอง ลดรายจ่ายที่เสียไปจากการซื้อและป้องกันไม่ให้เงินของชุมชนไหลออกไปนอกชุมชนโดยไม่จำเป็นซึ่งจะส่งผลให้การหมุนเวียนของเงินอยู่ในหมู่บ้านและแพร่สะพัดอยู่ภายในหมู่บ้าน
2. วิสาหกิจชุมชนระดับชุมชน เมื่อวิสาหกิจของชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ขั้นแรก เพื่อลดรายจ่ายหรือเพื่อการพึ่งตนเองได้แล้ว จึงค่อยขยายขยายออกไปสู่เพื่อนบ้าน

ผู้ผลิตเองไม่ได้ต้องซื้อสินค้าจากภายนอก เพราะการพึ่งตนเองในบางกรณีไม่สามารถทำได้โดยลำพังครอบครัวเดียว วิสาหกิจชุมชน ขั้นที่สองจึงเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เกื้อหนุนให้เกิดการพึ่งพาอาศัยระหว่างครอบครัวในชุมชนเดียวกัน เป็นการลดภาระการซื้อของแพงหรือช่วยลดรายจ่ายให้แก่เพื่อนบ้าน เงินไม่ออกไปจากหมู่บ้าน

3. วิสาหกิจชุมชน ระดับเครือข่ายการพึ่งตนเองในบางกรณีชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพังแต่เป็นไปได้เมื่อหลายชุมชนร่วมมือกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของทุกชุมชน วิสาหกิจระดับเครือข่ายจึงเป็นระบบพึ่งพาอาศัยระหว่างชุมชนที่มีผลผลิตและทรัพยากรต่างกัน

4. วิสาหกิจชุมชนเพื่อการจัดการผลผลิตส่วนเกินเป็นวิสาหกิจที่ดำเนินการแปรรูปผลผลิตของชุมชนสร้างผลิตภัณฑ์ต่อเองเพื่อเพิ่มมูลค่าและตอบสนองการตลาดภายนอกชุมชนและเครือข่าย

เป้าหมายการดำเนินงานรัฐวิสาหกิจ

เสรี พงศ์พิศ, วิชิต นันทสุวรรณ, และจ่านอง แรกพินิจ (2544: 24) กล่าวถึงเป้าหมายการดำเนินงานองค์กรวิสาหกิจชุมชน ไว้ดังนี้

1. สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน แก่จุดอ่อน เสริมจุดแข็งให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. สร้างกระบวนการเรียนรู้และระบบการพัฒนา เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการจัดการการผลิต การแปรรูปการตลาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน ฯลฯ ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ในการวางแผนดำเนินการและประสานความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนอื่นๆ

3. พัฒนาระบบเศรษฐกิจสังคมของชุมชนที่มีอิสระพึ่งตนเองได้ ระบบการจัดการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชนมีต้นทุนการจัดการต่ำและเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้

4. พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่กระจายการพัฒนาไปสู่ทุกส่วนของชุมชน ไม่ใช่ระบบที่ให้โอกาสกับผู้ที่เหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง

องค์ประกอบของรัฐวิสาหกิจชุมชน

กรมพัฒนาชุมชน (2546) ได้กำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญ มี 7 ประการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
3. ทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาจากชุมชนหรือภายนอก
4. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
5. มีฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
7. มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

องค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก เนื้อที่ประมาณ 34.18 ตารางกิโลเมตร หรือ 21,362 ไร่ รับผิดชอบพื้นที่รวม 10 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 15,686 คน (แผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ. 2553-2555) มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพเกษตรกรหลายกลุ่มซึ่งกลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลบึงพระ เป็นกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ

การศึกษาถึงการดำเนินงานโรงสีชุมชน โครงการ SML ตำบลบึงพระ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งได้งบประมาณมาจากกระทรวงมหาดไทย ศึกษาในด้านการจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาของโรงสีชุมชนตำบลบึงพระ เพื่อนำมาให้เป็นแนวทางให้กับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันในการวางแผน เพื่อการพัฒนาให้โรงสีชุมชนตำบลบึงพระ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีการบริหารจัดการที่ดีเป็นที่ยอมรับเป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งยังสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้าน/ชุมชนต่อไป จึงเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการศึกษาในครั้งนี้

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 20 คน ดังนี้ คณะกรรมการจำนวน 10 คน สมาชิกที่ได้รับเลือกเป็นตัวแทนในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ตามโครงสร้างบริหารงานของกลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ฝ่ายตรวจสอบ 2 คน ฝ่ายซ่อมบำรุง 2 คน กรรมการบัญชี 2 คน ฝ่ายควบคุมการผลิต 2 คน ฝ่ายการตลาด 2 คน และประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิก 5 คน

ผลการศึกษา

โรงสีชุมชน หมายถึง โรงสีขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ที่มีกำลังสีต่ำกว่า 5 ตันข้าวเปลือก/วัน โรงสีประเภทนี้จะต้องอยู่ตามหมู่บ้านในชนบทที่เป็นแหล่งผลิตข้าว จะสีข้าวที่ชาวนาบริโภคเอง โดยจะทยอยนำข้าวเปลือกมาที่โรงสี ครั้งละ 2-3 กระสอบ ข้าวเปลือก และคิดค่าบริการรับจ้างสีข้าว จากชาวนาในรูปแบบและปลายข้าวที่เป็นผลพลอยได้ของการสีข้าวที่โรงสีสามารถขายต่อไป เป็นอาหารเลี้ยงหมูหรือสัตว์อื่นๆ โรงสีชุมชนตำบลบึงพระ จัดตั้งขึ้นจากโครงการ SML ช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2551 โดยการประชาคมของหมู่บ้าน การบริหารการจัดการโรงสีชุมชนตำบลบึงพระ โดยมีคณะกรรมการบริหารจำนวน 7 คน โดยมีวาระ 2 ปี การดำเนินงานการตลาด สถานที่จำหน่ายปลายข้าวและลำของโรงสีชุมชนตำบลบึงพระจะจำหน่าย ณ สถานที่ตั้งของโรงสีชุมชนตำบลบึงพระ ศักยภาพทางการเงินของโรงสีชุมชนตำบลบึงพระ รายได้จากการขายข้าวปลายและลำ ได้มีการจัดสรร ดังต่อไปนี้ แบ่งเป็นเงินให้แก่คณะกรรมการ ร้อยละ 40.0% แบ่งเป็นเงินทุนโรงสีชุมชน ร้อยละ 50.0% แบ่งเป็นเงินทุนสาธารณะ ร้อยละ 10.0%

ข้อมูลด้านคุณภาพ ด้านการบริการโรงสีชุมชน

คุณภาพด้านการบริการ ผู้มาใช้บริการโรงสีข้าวชุมชน ตำบลบึงพระ

ด้านการบริการพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้บริการสีข้าวซึ่งเป็นเกษตรกรที่อยู่ในชุมชนและตำบลใกล้เคียง บริเวณที่ตั้งของโรงสีชุมชน ตั้งอยู่ใจกลางชุมชน ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เข้ามาใช้บริการที่โรงสีชุมชนได้สะดวก ข้าวที่นำมาสีส่วนใหญ่เป็นข้าวเจ้า ข้าวที่มีคุณภาพปานกลาง ปัจจุบันโรงสีชุมชนไม่สามารถเปิดบริการสีข้าวให้กับเกษตรกรได้ทุกวัน เนื่องจากบุคลากรที่ทำหน้าที่สีข้าวมีไม่เพียงพอ

และเครื่องสีข้าวมีกำลังผลิตต่ำสามารถผลิตข้าวได้เพียง 200-300 ถัง/วัน ทำให้ต้องฝากข้าวไว้กับโรงสีชุมชนเพื่อรอการสี ส่งผลให้พื้นที่ที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการเก็บข้าวของเกษตรกร ทำให้บางคนต้องบรรทุกข้าวตนเองกลับบ้าน เพื่อนำไปสียังโรงสีอื่นที่อยู่ใกล้เคียง การบรรทุกข้าวไปสีส่วนใหญ่เกษตรกรจะใช้รถส่วนตัว เนื่องจากทางโรงสีชุมชนไม่มีบริการรถขนส่งข้าวให้ อย่างไรก็ตามพื้นที่บริเวณโรงสีชุมชนมีพื้นที่ใช้ประโยชน์มาก แต่ถูกนำมาใช้เพียงบางส่วน หากมีการพัฒนา ก็สามารถขยายพื้นที่ให้ใช้ประโยชน์ได้เพิ่มขึ้น

สำหรับทุนในการบริหารจัดการโรงสีชุมชนส่วนใหญ่มาจากขายรำข้าว และปลายข้าวที่เกษตรกรทิ้งไว้ให้หลังจากการสีข้าวของตนเอง ปริมาณรำข้าวและปลายข้าวที่ได้อยู่ระหว่าง 100-300 ถัง เมื่อนำไปขายแล้ว ตกถึงละ 80-160 บาท ทำให้มีเงินทุนไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการโรงสีชุมชน ต้องหางบประมาณจากภายนอกเข้ามาช่วยเหลือ

ข้อมูลสภาพปัญหาการดำเนินงาน

1. ด้านเครื่องจักร เครื่องสีข้าวมีกำลังผลิตน้อยไม่ทันต่อความต้องการของผู้ใช้บริการคัดแยกข้าวและการสีข้าวก็ยังไม่ได้มาตรฐาน ยังมีสิ่งเจือปน
2. ด้านผลิตภัณฑ์ การบรรจุหีบห่อ จัดทำรูปลักษณ์ (ถุง) ยังไม่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม ไม่มีรายละเอียดข้างถุง ชื่อสินค้า ชนิด ปริมาณ จำนวนสินค้า
3. ด้านราคาจำหน่าย กลุ่มไม่สามารถกำหนดราคาขาย บวกราคากำไร ตั้งราคาเองทำให้ผู้ซื้อ ชื่อสินค้าในราคาที่แตกต่างกัน
4. ด้านการจัดจำหน่าย การกระจายสินค้าจะจำหน่ายสินค้าที่ทำการของโรงสีชุมชนเองเป็นหลักและจะผลิตตาม จำนวนของพ่อค้าคนกลางมาตั้งสินค้า ยังไม่มีศูนย์กระจายสินค้าหรือตามหน่วยราชการและเอกชน นอกจากพ่อค้าคนกลางมารับไปจำหน่ายเอง ตามสถานที่ต่างๆ ในจังหวัดพิษณุโลก
5. ด้านการส่งเสริมการขาย กลุ่มชุมชนโรงสีข้าวชุมชนตำบลบึงพระ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ยังขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องจึงไม่เป็นที่รู้จักของลูกค้าได้อย่างกว้างขวาง กลุ่มทำได้เพียง การร่วมแสดงสินค้ากับทางองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระในวาระต่างๆ เช่น งานแสดงสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ดังนั้นการดำเนินงานกิจกรรมส่งเสริมการขาย จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มไม่สามารถดำเนินการได้เท่าที่ควรต้องพึ่งพาหน่วยงานราชการเสมอมา

แนวทางการพัฒนา การวางแผนวิสาหกิจชุมชนของโรงสีชุมชน

1. **ด้านเครื่องจักร** เครื่องสีข้าวมีกำลังการผลิตน้อยไม่ทันต่อความต้องการของผู้มาใช้บริการ การคัดแยกข้าวยังไม่สะอาดและยังไม่ได้มาตรฐาน ต้องปรับเปลี่ยนให้มีขนาดใหญ่ขึ้นและสามารถคัดแยกข้าวได้มาตรฐาน

2. **ด้านผลิตภัณฑ์** สินค้าที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าวชัยนาท ข้าวปราย และดำ ข้าวหอมมะลิจะเป็นข้าวจากสมาชิก กลุ่มยังไม่มี การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นของกลุ่มเอง กลุ่มต้องการจัดทำรูปสัญลักษณ์ที่เป็นตราสินค้า ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเอง

3. **ด้านราคาจำหน่าย** จากการดำเนินงานที่ผ่านมา กลุ่มโรงสีข้าวชุมชนตำบลบึงพระ มีผลกำไรจากการจำหน่ายสินค้า ทำให้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนพอสมควร กลุ่มต้องการกำหนดราคาจำหน่ายสินค้าที่แตกต่างกันแล้ว แต่ชนิดของข้าวสาร

4. **ด้านการจัดจำหน่าย** การกระจายสินค้าส่วนใหญ่ ดำเนินการโดยพ่อค้าคนกลาง ทางกลุ่มมียอดจำหน่ายยังไม่มากเท่าที่ควร จึงควรมีการประชาสัมพันธ์และจัดหาที่วางจำหน่ายให้แพร่หลายขึ้น

5. **ด้านการส่งเสริมการขาย** ทางกลุ่มต้องการให้ผู้ซื้อได้รู้จักสินค้าดีขึ้น จึงจัดทำแผ่นพับโฆษณา โดยมีรายละเอียดสินค้าให้ดูน่าสนใจ วาง ณ จุดขายสินค้า หรือนำสินค้าไปแสดงโชว์ในสถานที่ต่างๆ ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชน และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการดำเนินงานพบว่าในด้านการผลิตมีต้นทุนต่ำ เพราะสมาชิกเป็นแรงงาน มีจุดแข็งในเรื่องของต้นทุนการผลิตต่ำ เนื่องจากใช้วัตถุดิบซึ่งมีอยู่ในพื้นที่ และได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการ การผลิตอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกรมการพัฒนาชุมชน (2546) ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนไว้ว่าเป็นการดำเนินการ โดยใช้ทุนของชุมชนและมีการบริหาร

จัดการที่เหมาะสม หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการ โดยใช้ทุนของชุมชนเป็นหลัก (สินทรัพย์ เงิน แรงงาน ทรัพยากรและภูมิปัญญา) โดยมีการบริหารจัดการ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิตหรือกิจการบริหารนั้นๆ ด้วยความคิดสร้างสรรค์ คิดค้นเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานด้านการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์สินค้าที่ผลิตและจำหน่ายในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ คือ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ ควรจัดหางบประมาณในการที่จะนำมาพัฒนาโรงสีชุมชนให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการเข้ามาบริหารจัดการโรงสีชุมชน
3. ควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ให้เกิดความเข้มแข็ง ความสามัคคีและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาชุมชน. (2546). รายงานผลการดำเนินงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: บางกอก บล๊อค

คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านวัดจันทร์พัฒนา. (2549). ข้อมูลกลุ่มโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์พิจญโลก: คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านวัดจันทร์พัฒนา

พิชญ แก้วนัยจิตร. (2547). การพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดพิจญโลก: กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้าน ขวัญใจพัฒนา อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิจญโลก วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ และจ่านงค์ แรกพินิจ. (2544). วิสาหกิจชุมชน : แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่างพระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

กระบวนการสู่ความสำเร็จของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม

Process behind the Success of Sea Creature Modification Group in Tambon Huay Nam Khao, Klong Thom District

สมชาย ก๊กใหญ่¹
ชนะพล ศรีฤาชา²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานและองค์ประกอบที่ทำให้กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาวประสบความสำเร็จ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากสมาชิกกลุ่ม จำนวน 28 คน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลบ้านท่าประดู่ในตำบลห้วยน้ำขาว ได้มีการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพจนประสบความสำเร็จ และมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยใช้กระบวนการในการบริหารจัดการกลุ่มที่เกิดจาก 2 ปัจจัย คือปัจจัยภายในที่มีอยู่ในสมาชิกกลุ่มโดยดึงออกมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพกับกลุ่ม ได้แก่ 1) ด้านการมีความรู้ 2) ด้านศักยภาพของผู้นำหรือคณะกรรมการ 3) ด้านการบริหารงานกลุ่ม 4) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่ม 5) ด้านการมีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และการนำปัจจัยภายนอกมาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) หน่วยงานภายนอก 2) การประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด 3) กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

Abstract

This research had the objective to study the process of implementation and the factors behind the success of an occupational group in Tambon Huay Nam Khao which creates souvenirs from seashells. Data were collected by in-depth interviews with 28 key informants.

This study found that the group is strong and self-reliant. The group manages activities well by first ensuring that its members have the following: (1) Knowledge and skills; (2) Group leaders and/or board members with strong capacity; (3) Good financial management; (4) Good participation of the group membership; and (5) An abundance of raw material to work with. The

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์; ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ

group also is successful due to assistance from external agencies, coordination among a network of agencies on improving the quality of products and marketing, and by taking advantage of social trends.

คำสำคัญ: กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเล

Keywords: Sea product modification group

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การใช้ชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะต้องหารายได้เพื่อให้เพียงพอ กับรายจ่ายที่นับวันจะเพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากสิ่งของที่อำนวยความสะดวกสบายให้กับชีวิตมี การผลิตสินค้าใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ เพื่อสนองความต้องการของคน ทำให้เกิดการบริโภคนิยมจนเกิดปัญหากับครอบครัวมีรายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย การที่จะเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายจึงเป็นวิธีการที่ควรที่จะสร้างความสมดุลของรายรับและรายจ่ายได้ ซึ่งในปัจจุบันมีการส่งเสริมจากภาครัฐและการตั้งใจรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะประกอบอาชีพเสริมที่ ทำให้เกิดรายได้อีกทางหนึ่งเพื่อจุนเจือครอบครัว โดยส่วนใหญ่แล้วกลุ่มอาชีพที่ประสบความสำเร็จจนทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งจะมีสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มอาชีพที่ประสบกับความล้มเหลว แม้ว่ารัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศจะให้งบประมาณในการส่งเสริมกลุ่มอาชีพในแต่ละหมู่บ้านจำนวนมาก ตัวอย่าง เช่น การตั้งกองทุนเงินหนึ่งล้านบาทต่อหมู่บ้าน และหมู่บ้าน SML ซึ่งล้วนแล้วแต่ให้งบประมาณส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งสิ้น เพื่อให้ประชาชนได้มีแหล่งทุนสำหรับการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มอาชีพ

การส่งเสริมอาชีพมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาสของครอบครัวได้ โดยให้มีความสามารถในการประกอบเป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักและมีรายได้เพิ่มขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวดีขึ้น โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชนของตนเอง ตลอดไปจนถึงระดับการประสานกันเป็นกลุ่มเครือข่าย ซึ่งการรวมกลุ่มอาชีพกันเพื่อลดรายจ่ายของครัวเรือนเป็นลักษณะของการรวมกันผลิตสินค้าที่มีความจำเป็นต้องซื้อในชีวิตประจำวัน เช่น กะปิ น้ำพริก น้ำปลา เครื่องแกง สนุ่ น้ำยาซักผ้า

น้ำยาล้างจาน เป็นต้น สิ่งทีกล่าวมานี้จะต้องมีการเน้นให้มีการใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นที่มีอยู่ และนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ให้น้อยที่สุด โดยส่วนใหญ่แล้วจะเน้นทำกันเองโดยสมาชิกของกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมีการผลิตขึ้นมาแล้วก็มีต้นทุนที่ถูกกว่าสินค้าในท้องตลาด จึงจำหน่ายในราคาถูกกว่าท้องตลาดให้แก่สมาชิกและยังสามารถส่งจำหน่ายแข่งขันกันในท้องตลาดให้แก่คนทั่วไปด้วย จึงถือได้ว่านอกจากจะลดรายจ่ายแล้วยังมีส่วนในการเพิ่มรายได้และขยายโอกาสให้แก่กลุ่มด้วย การรวมกลุ่มอาชีพจะบรรลุผลสำเร็จตามความประสงค์ในส่วนของกรปฏิบัติ นั้น จะต้องเริ่มจากสภาพ การณ์จริงในชุมชนมีทัศนคติเดียวกัน เผยแพร่ความรู้ที่เป็นประโยชน์และเหมาะสม ตรงกับความสนใจและความต้องการ เข้าใจและรู้จักใช้ประโยชน์ของสังคมชนบท

ในส่วนของอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ได้มีหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมกลุ่มอาชีพจะมีด้วยกันหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ วิทยาลัยการอาชีพอำเภอคลองท่อม เทศบาลคลองพน เทศบาลคลองท่อมใต้และองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอคลองท่อม จำนวน 7 ตำบล ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว องค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว องค์การบริหารส่วนตำบลคลองท่อมเหนือ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองท่อมใต้ องค์การบริหารส่วนตำบลพรุดินนา องค์การบริหารส่วนตำบลเพขลา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองพน จะเห็นว่ามีรูปแบบของการส่งเสริมกลุ่มอาชีพให้มีความเข้มแข็งที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะสนับสนุนด้านความรู้วิชาการ งบประมาณ การตลาด เป็นต้นกลุ่มอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในอำเภอคลองท่อมส่วนใหญ่ จะประสบกับความล้มเหลวจนต้องยุบเลิกไป แต่ก็ยังมีส่วนของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและสามารถดำเนินกิจกรรมของกลุ่มได้จนถึงทุกวันนี้

สำหรับตำบลห้วยน้ำขาว ซึ่งเป็นพื้นที่ติดกับทะเลฝั่งอันดามัน และประชาชนในพื้นที่ก็มีอาชีพทำการประมงชายฝั่งทะเลตามพื้นที่ป่าโกงกาง โดยวิถีชีวิตประจำวันที่ต้องหาสัตว์น้ำทะเลเพื่อประกอบเป็นอาหารดำรงชีพของตนเองและครอบครัว จะเห็นได้ว่าพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาวยังมีความอุดมสมบูรณ์เกี่ยวกับแหล่งอาหารทางทะเล ในแต่ละวันที่มีการจับสัตว์น้ำได้มากก็จะมี การแปรรูปเพื่อให้มีอาหารดำรงชีพได้นานหลายวัน ในตำบลห้วยน้ำขาวมีหลายหมู่บ้านด้วยกันที่ติดชายฝั่งทะเลบ้านควน แต่จะมีหมู่บ้านเดียวที่

มีความโดดเด่นและมีความเข้มแข็ง ในการรวมกลุ่มอาชีพกันเพื่อผลิตสินค้าโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเล มีทั้ง กุ้ง หอย ปู ปลา กลุ่มอาชีพที่กล่าวถึงนี้ คือกลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ หมู่ที่ 4 บ้านท่าประดู่ ตำบลห้วยน้ำขาว ที่ประสบความสำเร็จจากการรวมกลุ่มกัน และสามารถบริหารจัดการได้เอง โดยมีการรวมกลุ่มก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มก็เพื่อแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทางทะเล ซึ่งใช้วัตถุดิบของการผลิตจากทรัพยากรทางทะเลที่มีการประกอบอาชีพประมงกันในพื้นที่ เนื่องจากเป็นตำบลที่มีพื้นที่ติดกับทะเล และยังมีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำทางทะเล อยู่ เช่น ตัวเคยที่ใช้ทำกะปิ หอยหวาน หอยนางรม ปูม้า เป็นต้น กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ หมู่ที่ 4 บ้านท่าประดู่ ได้ใช้ความพร้อมของวัตถุดิบมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น กะปิ หอยหวานทอด ปลาหมึกแห้ง และปูม้าทอดกรอบ เป็นต้น ในช่วงแรกของการรวมกลุ่มกันจะได้รับการงบประมาณสนับสนุนทั้งขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนทางความรู้วิชาการในการบริหารจัดการจากสำนักงานพัฒนาการอำเภอคลองท่อม ในช่วงของปี 2549 กลุ่มยังได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานประมงจังหวัดกระบี่ โดยการก่อสร้างอาคารแปรรูปสัตว์น้ำพร้อมอุปกรณ์ จำนวน 1 หลัง ในส่วนของการบริหารจัดการกลุ่มจะเห็นว่า ได้ดำเนินการมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ซึ่งประสบกับปัญหาอุปสรรคมากมาย แต่กลุ่มยังสามารถดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอยู่ได้ และยังสามารถตลาดสินค้ากลุ่ม โดยนำไปจำหน่ายในช่วงของงานมหกรรมสินค้าโอท็อป (OTOP) ตามจังหวัดต่างๆ การจำหน่ายบริเวณถนนคนเดินของจังหวัดกระบี่ในวันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ เป็นต้น จุดที่ทำให้กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ หมู่ที่ 4 บ้านท่าประดู่ ประสบความสำเร็จเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานที่ทำให้กลุ่มอาชีพประสบความสำเร็จ เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาว ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพอื่นๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณะกรรมการกลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำในตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ จำนวน 28 คน โดยศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกต่อการบริหารงานของประธาน/กรรมการกลุ่มในแต่ละด้านที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม ดังนี้ **ปัจจัยภายใน** ด้านการมีความรู้ ด้านศักยภาพของผู้นำหรือคณะกรรมการด้านการบริหารงานกลุ่มด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมกลุ่มด้านการมีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น **ปัจจัยภายนอก** หน่วยงานภายนอก การประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ผลการศึกษา

ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มอาชีพ

ปัจจัยภายใน

1. ด้านการมีความรู้

จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มมีการจัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เริ่มต้นด้วยประธานกลุ่ม คือ นางห้าวิภา บ้าหริ่ม รวมตัวกันตั้งกลุ่มผลิตดอกไม้จากผ้าใยบัวที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว และองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเข้ามารวมกลุ่มเพียงเพื่อหวังเงินงบประมาณที่ได้รับจากการสนับสนุนกลุ่ม โดยไม่ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มกัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้กลุ่มมีความล้มเหลวในที่สุด แต่ประธานกลุ่ม ก็ยังมีความพยายามที่จะทำให้มีการรวมกลุ่มกันอีกครั้งหนึ่งขึ้นมา ชื่อว่า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาว โดยขึ้นทะเบียนกลุ่มกับสำนักงานประมงจังหวัดกระบี่ มีสมาชิกเริ่มต้น จำนวน 28 คน และสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน หรือเป็นคนสนิทกันและมีอุดมการณ์ที่จะทำกลุ่มอาชีพอย่างจริงจังเหมือนกับประธานกลุ่ม จากการสัมภาษณ์ในด้านนี้จะพบว่าในครั้งแรกที่มีการรวมกลุ่ม ได้มีการรวมตัวกัน เป็นลักษณะที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม และหลักการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพมาตั้งแต่เริ่มแรกจึงทำให้ครั้งแรกมีความล้มเหลว แต่หลังจากมีการรวมกลุ่มครั้งที่สองก็ทำให้กลุ่ม

อาชีพประสบความสำเร็จจะเห็นว่าในด้านของความรู้ นั้น ปรชชนกลุ่มอาชีพมีการวางรูปแบบโครงสร้างของสมาชิกกลุ่มที่มีแต่คนที่เป็นญาติพี่น้องและเพื่อนที่สนิท เพราะได้รับบทเรียนมาจากการรวมกลุ่มกันเฉพาะกิจในครั้งแรกเพื่งเพือได้งบประมาณมาแบ่งกัน จนในที่สุดก็ทำให้กลุ่มล้มเหลว แต่ในส่วนของการรวมกลุ่มกัน ในครั้งที่สองจะพบว่าจุดเริ่มต้นของความสำเร็จอยู่ที่การชี้แจงถึงการเริ่มต้นตั้งแต่การรวมกลุ่มกัน มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินงาน เป้าหมายของกลุ่ม ตลอดจนการเข้ารับการอบรม ฟังการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานต่างๆ เพื่อนำมาปรับใช้และก็ถ่ายทอดให้แก่สมาชิกกลุ่ม ได้รู้ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยความสำเร็จมาจากการเป็นลักษณะเครือญาติและเพื่อนที่สนิท จึงทำให้สามารถพูดคุยและถ่ายทอดความรู้ได้ง่ายกว่าการรวมกลุ่มกันที่ไม่ใช่เครือญาติและเพื่อนสนิทกัน

2. ด้านศักยภาพของผู้นำหรือคณะกรรมการ

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาว ประสบความสำเร็จของกลุ่มอาชีพมาจากการที่ประธานกลุ่ม คือ นางห้าวิน้ำ บ้าเห็รมเป็นผู้ริเริ่มให้มีการรวมกลุ่มอาชีพและเป็นผู้ริเริ่มในการดำเนินงาน กลุ่มอาชีพมีปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จ โดยมีความเสี่ยสละในหลายอย่าง เช่น การยอมเสี่ยสละเวลาทุ่มเทให้กับการดำเนินงานกลุ่ม การติดต่อประสานงานทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน และยอมเสี่ยสละเวลาในการออกจำหน่ายสินค้าของกลุ่มตามงานแสดงสินค้าโอท็อปที่ต้องออกไปในจังหวัดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นต้น และการออกจำหน่ายสินค้าที่ถนนคนเดินของจังหวัดกระบี่ ในช่วงวันศุกร์-อาทิตย์ และอีกหลายปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอีกประการหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นความซื่อสัตย์ การเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่มอาชีพ การเคารพในความคิดของผู้อื่น และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีความเสี่ยสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเน้นการมีส่วนร่วมยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มอาชีพเป็นหลักสามารถเป็นตัวแทนกลุ่มในการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิก มีความสามารถในการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิก กล้าตัดสินใจเด็ดขาด และสามารถแก้ไข้ปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุน

และตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และความยุติธรรม ซึ่งกว่าจะมาถึงปัจจุบันจะเห็นว่า ประชานและคณะกรรมการกลุ่มอาชีพได้แสดงศักยภาพของตัวเองของแต่ละคนเพื่อที่จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง จากที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้

3. ด้านการบริหารงานกลุ่ม

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาวประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ซึ่งสามารถจะนำรายละเอียดจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของตัวแทนกลุ่มอาชีพเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มในแต่ละข้อ ดังนี้

3.1 การจัดการคนที่ดี จะพบว่ากลุ่มอาชีพมีการประชุมเพื่อคัดเลือกคนที่ทำหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารงานกลุ่มอาชีพ โดยการคัดเลือกแต่ละตำแหน่งที่กำหนดไว้ เช่น ประธานกลุ่ม ทรัพย์ญิกกลุ่ม และเลขานุการกลุ่ม เป็นต้น เมื่อได้คนเข้ามาตามตำแหน่งแล้ว ก็มีการจัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แต่ละคนได้ทำตามหน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง และมีการส่งสมาชิกกลุ่มให้เข้ารับการอบรมเพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกกลุ่มได้รู้ร่วมกัน และยังมีการประชุมกันทุกเดือนเพื่อสรุปการดำเนินงานที่ผ่านมา หากพบว่ามีปัญหาที่จะมีการพูดคุยถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา อย่างเช่น มีการเข้ามาขโมยเครื่องมืออุปกรณ์ของกลุ่มก็จะกำหนดให้สมาชิกกลุ่มเข้ามาอยู่เวรนอนที่อาคารผลิตในช่วงกลางคืน นอกจากนั้นการส่งเสริมให้สมาชิกของกลุ่มมีการพัฒนาทักษะโดยการนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาจากการฝึกอบรมมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติได้อย่างเต็มที่และเกิดประโยชน์แก่กลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการช่วยให้มีการเพิ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปใหม่ตามช่วงของฤดูกาลที่มีแหล่งวัตถุดิบมาก ตัวอย่างเช่น ในช่วงที่มีหอยมากก็จะมีการนำหอยมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ทำจากหอย เช่น น้ำพริกหอย หอยหวานทอดกรอบ หอยดอง เป็นต้น

3.2 การจัดการผลิตที่ดี จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาวประสบความสำเร็จด้วยหลายปัจจัยที่เกี่ยวกับทรัพยากรที่นำมาผลิตให้เป็นสินค้าและบริการของกลุ่มจะเห็นว่าในพื้นที่ตำบลห้วยน้ำขาวมีแหล่งวัตถุดิบ คือ สัตว์น้ำทะเลที่จะนำมาผลิตสินค้า มีจำนวนมากเพราะเป็นพื้นที่อยู่

คิดทะเลที่เป็นป่าชายเลน ทำให้มีวัตถุดิบจำนวนมากที่สนองความต้องการของลูกค้าได้ แต่ก็ยังมีอีกหลายปัจจัยที่เกี่ยวกับการผลิตนั้น จะต้องมีการจัดการให้ถูกขั้นตอน ถูก สุกลักษณะ ถูกวิธีการ ถูกต้อง ถูกเวลา เพื่อให้ได้สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ต้นทุนต่ำ และส่งมอบสินค้าตรงตามเวลาตามสัญญา ซึ่งในการจัดการผลิตนี้จะพบว่ากลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาว มีความพร้อมเกี่ยวกับอาคาร สถานที่ และ เครื่องมืออุปกรณ์ เพราะมีพร้อมหมดแล้วในการผลิตสินค้า โดยเริ่มจากการมีผู้ที่อุทิศ ที่ดินให้แก่กลุ่มในการใช้เป็นที่แปรรูปสัตว์น้ำทะเล การได้รับสนับสนุนจาก สำนักงานประมงจังหวัดกระบี่ ไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างอาคารแปรรูปสัตว์น้ำพร้อม อุปกรณ์ จำนวน 1 หลัง ราคาก่อสร้างประมาณล้านกว่าบาท และเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ ในการแปรรูปสัตว์น้ำทะเลอีกหลายอย่าง เช่น ตู้แช่ เตานึ่งเตาอบ เครื่องบดพริก เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสัตว์น้ำทะเลแก่สมาชิกกลุ่ม และยังมีคู่มือเอกสารต่างๆที่เกี่ยวกับขั้นตอนการแปรรูปสัตว์น้ำทะเล ตลอดจนการออกมา ตรวจสอบติดตามประเมินคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐานทุกปี จึงทำให้เห็นว่าในเรื่อง ของกระบวนการผลิตในทุกขั้นตอนจะมีความพร้อมหมด และในส่วนของทรัพยากรกลุ่ม จะเห็นว่า ในปัจจุบันพบว่าสัตว์น้ำทะเลจะลดจำนวนลงมากเนื่องจากการจับสัตว์น้ำกัน มากและเมื่อถึงช่วงฤดูวางไข่จะมีการงดจับสัตว์น้ำทะเล จึงทำให้ในช่วงของการปิดอ่าว จะมีการ สั่งซื้อวัตถุดิบมาจากที่อื่น ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนแต่มีผลดีต่อกลุ่มที่สามารถมี สินค้าป้อนออกสู่ตลาดได้ตลอดเกือบทั้งปี จึงเห็นว่า การจัดการผลิตที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จได้

3.3 การจัดการตลาดที่ดี ในส่วนของการทำการตลาดจะพบว่ากลุ่มมีการ กำหนดให้มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าของกลุ่ม ทั้งการวางขายในสถานที่ของอาคารที่ ทำการกลุ่ม การออกจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าของจังหวัดกระบี่ การวางผลิตภัณฑ์ สินค้าตามร้านจำหน่ายสินค้าของฝากประจำจังหวัดกระบี่ การออกไปจำหน่ายในจังหวัด ต่างๆตามที่มีการกำหนดจัดงานสินค้าโอท็อป และการจำหน่ายในบริเวณถนนคนเดินของ จังหวัดกระบี่ ช่วงวันศุกร์ถึงวันอาทิตย์ นอกจากนั้นกลุ่มได้มีการจัดทำข้อมูลของกลุ่มใน รูปแบบของเอกสารต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นเอกสารเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม การลงโฆษณาสินค้าในเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว การจัดทำ

เอกสารรูปแบบของผลิตภัณฑ์สินค้าโอท็อปของอำเภอคลองท่อม เป็นต้น จึงทำให้กลุ่มอาชีพนี้กลายเป็นที่รู้จักและมีการสั่งซื้อสินค้าจากต่างจังหวัดอยู่เป็นประจำ จะเห็นว่ากลุ่มมีการจัดการเกี่ยวกับการตลาดได้ดี ถึงแม้ว่าในช่วงแรกจะมีการจำหน่ายได้น้อยแต่เมื่อเป็นที่รู้จัก และเป็นสินค้าที่เป็นการผลิตโดยตรงจากผู้ผลิตจึงทำให้เป็นจุดสนใจของผู้ที่ต้องการซื้ออยู่แล้ว เพราะส่วนใหญ่แล้วสินค้าหลายี่ห้อที่วางจำหน่ายจะเป็นการจำหน่ายโดยพ่อค้าคนกลาง ซึ่งมักจะมีการบวกผลกำไรผู้ประกอบการจึงทำให้แพงกว่าผลิตภัณฑ์สินค้าของกลุ่มที่ไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ด้วยปัจจัยที่กล่าวมานี้จึงทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

3.4 การจัดการเงินที่ดี กลุ่มมีการวางแผนการจัดการเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายโดยมีการจัดทำสมุดบัญชีว่ามีค่าใช้จ่ายอะไรบ้างไม่ว่าจะเป็นการซื้อวัตถุดิบ จ่ายค่าแรง ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งมีเหรียญกษาปณ์ของกลุ่มจะเป็นฝ่ายจัดทำและเมื่อถึงสิ้นเดือนก็จะมีการรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์เงินของกลุ่มในช่วงของการประชุมประจำเดือน และในส่วนของรายได้จากการขายสินค้าจะมีการสรุปในแต่ละเดือน จะเห็นว่ากลุ่มมีการจำหน่ายสินค้าได้ตลอดและสามารถทำให้มีเงินทุนที่จะลงทุนในการผลิตสินค้าได้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มเกี่ยวกับการบริหารเงินทุนจะพบว่ากลุ่มมีการนำเงินที่ได้จากการจำหน่ายสินค้า ไปฝากกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านท่าประจักษ์ไว้ให้กับสมาชิกกลุ่มทุกคน เดือนละ 50 บาท เพื่อเป็นเงินออมให้แก่สมาชิกกลุ่ม จึงเห็นได้ว่าการจัดการเงินที่ดีจะทำให้รายได้กับรายจ่ายเหมาะสม มีกำไรและต้องรู้การเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเงินเข้าเงินออกตลอดเวลาและเป็นระบบ ฉะนั้น การจัดการเงินที่ดีจึงส่งผลสำเร็จให้แก่กลุ่ม

4. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกและคนในชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาวประสบความสำเร็จด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการร่วมกันทำงานเป็นทีมเพื่อขับเคลื่อนดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเพื่อที่จะได้ไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มอาชีพขึ้นมา โดยหวังในส่วนของกรมมีรายได้เพิ่มที่มั่นคง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และรู้จักคุณค่าของการนำทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากมากที่จะทำให้สมาชิก

ทุกคนในกลุ่มสามารถที่จะแบ่งเวลาจากการทำอาชีพหลักในบางวันมาทุ่มเททำงานของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการช่วยกันตั้งแต่การออกหาซื้อวัตถุดิบ การผลิตแต่ละขั้นตอน การจำหน่ายสินค้า การตลาดใหม่ การช่วยกันคิดแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์ทะเลใหม่ และการทำบัญชี สิ่งเหล่านี้ล้วนต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมแบบทุกคนต้องมีส่วนร่วม และกลุ่มก็สามารถทำได้ จึงทำให้การทำงานในกลุ่มง่ายขึ้น ไม่ไปหนักอยู่ที่คนใดคนหนึ่ง และยังพบว่าสมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำ ในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายเพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มส่วนใหญ่แล้วสมาชิกกลุ่มจะเป็นเครือข่ายกันและเป็นเพื่อนสนิทกันจึงสามารถพูดคุยกันได้ จึงเป็นผลดีต่อการทำงานกลุ่ม และคนในหมู่บ้านต่างให้ความช่วยเหลือกันเพราะทำให้เกิดรายได้กับคนในหมู่บ้านด้วยเพราะก่อนที่จะมีกลุ่มนี้ขึ้น ชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงเมื่อได้สัตว์น้ำทะเลมา จะมีการทิ้งให้เน่าเสียเพราะไม่สามารถจะเก็บไว้ได้หลายวัน เมื่อเกิดมีกลุ่มแปรรูปสัตว์น้ำทะเลขึ้นมาจึงทำให้คนในหมู่บ้านก็สามารถนำมาขายที่กลุ่มได้ จึงทำให้กลายเป็นจุดแข็งของกลุ่มและทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จในที่สุด

5. ด้านการมีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาวประสบความสำเร็จด้านการมีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต โดยส่วนใหญ่แล้วการรวมกลุ่มอาชีพกันจะเป็นการรวมกลุ่มกัน เพื่อประกอบอาชีพที่ยึดกิจกรรมที่เกิดจากการนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเกิดมูลค่าที่เป็นตัวเงิน จนสามารถทำให้เกิดรายได้แก่คนในท้องถิ่นเอง โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการคัดแปรรูปทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นสินค้าส่งออก ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และจากสัมภาษณ์และการตรวจสอบเกี่ยวกับพื้นที่ของตำบลห้วยน้ำขาวจะพบว่าในพื้นที่ของตำบลเกินครึ่งที่มีพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเลและแนวป่าชายเลน ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำทะเลที่สมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นกุ้ง หอย ปู ปลา จึงทำให้ประชาชนมีการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการประมงอยู่เป็นจำนวนมาก ฉะนั้น แหล่งวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตจึงหาง่ายและมีจำนวนมากด้วย ทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมีปริมาณที่เพียงพอต่อการนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้จำนวนมาก จึงทำให้ต้นทุนเกี่ยวกับการผลิตต่ำกว่าพื้นที่ที่ขาดแหล่งวัตถุดิบกลุ่มอื่น

ปัจจัยภายนอก

1. ด้านหน่วยงานภายนอก

จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำทะเลในตำบลห้วยน้ำขาวประสบความสำเร็จด้านหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะเห็นว่าปัจจุบันกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมด้านวิชาการ คำแนะนำ ด้านการเงินการตลาดและอุปกรณ์การผลิตสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยตั้งแต่เริ่มมีการตั้งกลุ่มก็ได้รับการอุทิศที่ดินจากประชาชนในพื้นที่จำนวน 2 ไร่ เพื่อใช้ในการก่อสร้างที่ทำการกลุ่มและในเวลาต่อมาก็ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานประมงจังหวัดกระบี่ ที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีมีความสำคัญต่อกลุ่ม โดยให้การสนับสนุนการก่อสร้างอาคารแปรรูปสัตว์น้ำพร้อมอุปกรณ์ จำนวน 1 หลัง และเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแปรรูปสัตว์น้ำทะเลอีกหลายอย่าง นอกจากนี้ยังมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปสัตว์น้ำทะเลแก่สมาชิกกลุ่มและยังมีคู่มือเอกสารต่างๆที่เกี่ยวกับขั้นตอนการแปรรูปสัตว์น้ำทะเลตลอดถึงการออกมาตรวจสอบติดตามประเมินคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐานทุกปี รวมทั้งการประสานขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม จะเห็นได้ว่าเป็นหน่วยงานที่ต้องการส่งเสริมให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วยังมีหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีก 2 องค์กร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณให้แก่กลุ่ม และองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่กลุ่มเพื่อต่อยอดผลิตภัณฑ์สินค้า จะเห็นว่าปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวกับการให้การส่งเสริมสนับสนุนในด้านของงบประมาณและวิชาการความรู้ที่จะนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้กลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จได้

2. ด้านการประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด

ความสำเร็จด้านการประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด นับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ เพราะสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดจะต้องเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ และราคาไม่แพงมากนัก ในส่วนนี้

จะเห็นว่าผลิตภัณฑ์สินค้าของกลุ่ม ได้เป็นสินค้าโอท็อประดับ 4 ดาว ประเภทผลิตภัณฑ์สินค้าอาหารของอำเภอคลองท่อม ประจำปี พ.ศ.2552 ที่มีการตรวจสอบมาตรฐานของผลิตภัณฑ์สินค้าจากการส่งเข้าประกวดการคัดเลือกสินค้าของกลุ่มต่างๆในอำเภอคลองท่อม และแยกออกเป็นประเภทสินค้าแต่ละประเภท หากมีการจัดการด้านคุณภาพสินค้านั้นก็หมายถึงผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของตำบลห้วยน้ำขาว และจากการที่กลุ่มออกไปจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าตามงาน โอท็อปที่จัดในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ จึงเป็นโอกาสที่ทำให้มีการสร้างเครือข่ายขึ้น สามารถจะประสานงานกันและปรึกษาหารือกันในเรื่องต่างๆ ตลอดจนการร่วมกันหาตลาดให้กันและกัน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์สินค้าของกลุ่มได้เป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่จังหวัดกระบี่และจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศจะเห็นได้ว่ามีการตั้งสินค้าของกลุ่มไปจำหน่ายในที่ต่างๆของจังหวัดกระบี่ เช่น ที่ร้านของฝากจังหวัดกระบี่ ร้านสินค้าโอท็อปขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ เป็นต้น

3. ด้านกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รวดเร็วมาก และมีสินค้ามากมายที่มีการผลิต โดยไม่คำนึงถึงผู้บริโภคสินค้าและขั้นตอนการผลิตสินค้าที่มีการใส่จำพวกสารเคมี ที่นับวันจะส่งผลร้ายต่อสุขภาพร่างกาย ปัจจุบันจึงต้องมีการส่งเสริมสินค้าที่ปลอดภัย จะเห็นได้จากปัจจุบันมีกระแสชีวิติตส่งผลให้ผลผลิตของชุมชนเป็นที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภคมากขึ้น จึงทำให้กลุ่มมีความตระหนักในเรื่องนี้และทุกขั้นตอนของการผลิตสินค้าแปรรูปจะเน้นถึงการแปรรูปแบบธรรมชาติที่ไม่เน้นการใส่สารเคมีในการปรุงแต่งสินค้า โดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภคสินค้า และกลุ่มยังมีความพยายามที่จะมีการแปรรูปสินค้าในรูปแบบใหม่ๆให้เกิดขึ้นเพื่อให้ความหลากหลายสำหรับการเลือกบริโภคสินค้าใหม่ๆ จึงเห็นได้ว่ากลุ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าเพื่อสนองกับความต้องการของกระแสสังคมและกระแสของผู้บริโภค จึงทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้ในภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

1. ควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ในสื่อต่างเกี่ยวกับความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ เพื่อให้เป็นตัวอย่างของการดำเนินการรวมกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็ง

2. ควรส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มให้แพร่หลายมากขึ้น โดยสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นหลัก อาจจะพัฒนาจากการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม เพื่อจะได้สนองความต้องการของประชาชนให้ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการมากที่สุด

3. ควรเพิ่มความรู้และทักษะให้กับคณะกรรมการกลุ่มเกี่ยวกับการบริหารงาน โดยการพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยี และการทำงานระบบ “กลุ่ม” เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

4. เจ้าหน้าที่ควรมีการตรวจสอบในขั้นตอนการปฏิบัติงานในเรื่องการให้เงินทุน สนับสนุนเพื่อการรวมกลุ่มประกอบอาชีพอย่างรอบคอบ อาทิ ผู้ที่มาขอรับเงินทุนนั้น มีคุณสมบัติที่สมควรจะได้รับเงินทุน เพื่อผู้ที่ประสบปัญหาได้รับการช่วยเหลืออย่างแท้จริง และตรงตามความต้องการ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. 2549. **มาตรฐานการส่งเสริม**

อาชีพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กองวิจัยและประเมินผล กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท กระทรวงมหาดไทย. 2544. **ปัจจัย**

ความสำเร็จที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ:กรณีศึกษาโครงการส่งเสริม

การใช้น้ำเพื่อเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงาน รพช. จังหวัดอุทัยธานี.

งานนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว. 2553. **แผนยุทธศาสตร์การ**

พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว (พ.ศ. 2553-2555). ข้อมูลทั่วไป

หมู่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยน้ำขาว. **กระบี่**

วัฒนา สินธุเจริญ. 2553. การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในตำบลห้วยน้ำขาว

อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่. กรุงเทพฯ. บริษัท เอ.พี.กราฟิก ดีไซน์และการ

พิมพ์ จำกัด.

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่. 2552. **เอกสารทะเบียนกลุ่มอาชีพ**

ในอำเภอคลองท่อมที่เป็นสินค้า OTOP ปี 2552.

การขยายผลวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ บ้านนาผางไปสู่หมู่บ้านอื่น ในเขตเทศบาลตำบลห้วย

Replicating the Success of the Ban Na Pang Community Enterprise to Cultivate Organic Jasmine Rice to Other Villages in the Huay Tambon Municipality

พันธันท์ เทือกทา¹

ธาดา สุทธิธรรม²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางในการขยายผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์บ้านนาผางไปสู่หมู่บ้านอื่น โดยการสัมภาษณ์ นายกเทศมนตรี พัฒนาการประจำตำบล และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์หมู่บ้านในพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา

แนวทางขยายผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์บ้านนาผางไปสู่หมู่บ้านอื่นมีดังนี้ 1) เทศบาลตำบลห้วยควรมีนำกลุ่มไปศึกษาดูงานเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ควรมีการจัดทำเอกสารการดำเนินงานของกลุ่มเป็นรูปเล่ม 3) ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกลุ่มในทุกสื่อที่มี 4) ควรสร้างเครือข่ายกับกลุ่มหรือหน่วยงานภายนอกที่เป็นรูปธรรม เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

Abstract

The objective of this research was to propose guidelines for replicating the implementation of the Ban Na Pang Community Enterprise to cultivate organic Jasmine rice to other villages in the Huay Tambon Municipality. Data were collected by interviews with the mayor, the Tambon development officer, and the president of the Community Enterprise.

Guidelines to replicate the Ban Na Pang enterprise include the need for the following: (1) The Municipality should take the group members on study tours to exchange experience and knowledge; (2) There should be a document or booklet that describes the implementation of Ban Na Pang; (3) There should be wider publicity about the success of the enterprise through multiple media channels; and (4) There should be the creation of a network or external agency to help facilitate exchange of experience and lessons learned for mutual benefit.

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์

คำสำคัญ: การขยายผลวิสาหกิจชุมชน

Keywords: Expansion of community enterprise

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงของภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับภาวะดังกล่าวอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนโดยถ้วนหน้า และเป็นภาวะที่ทุกคน ทุกองค์กรต้องทบทวนและหันกลับมาพิจารณาหนทางที่ทำให้เกิดความพออยู่ พอกินของคนไทยในสังคม เพื่อให้เกิดความรุ่งเรืองและความอยู่รอดของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ซึ่งในการเสนอแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้น วิสาหกิจชุมชนเป็นงานหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรประชาชนอื่นๆ ได้เสนอให้เป็นทางเลือกหนึ่งในหลายทางเลือก เพื่อให้เป็นทางออกของการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท เนื่องจากธุรกิจชุมชนใช้ทุนในการประกอบการน้อย ส่วนใหญ่จะใช้วัตถุดิบภาคการเกษตรและการประกอบการสามารถทำควบคู่กับภาคการเกษตรได้ โดยอาศัยการรวมกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่มแต่ละอาชีพในชุมชน เพื่อลดข้อจำกัดของการทำธุรกิจคนเดียว (สุภาพร พรหมนิม, 2544)

ในขณะที่มีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในระดับชุมชนและระดับประเทศนั้น ได้เกิดปัญหาในการดำเนินงาน 2 ประการ คือ 1) การประกอบกิจการของชุมชนไม่เป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอื่นๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับ 2) การสนับสนุนของภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับที่สูงขึ้น

ตำบลห้วย อำเภอบุพราวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ ประชาชนในพื้นที่มีอาชีพหลักคือ การทำนา โดยข้าวที่นิยมปลูกและมีชื่อเสียงคือ ข้าวหอมมะลิ ซึ่งมีการปลูกในทุกหมู่บ้าน ตามวิธีการที่ท้องถิ่นนิยมปลูกกันมา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งการปลูกเดิมเพื่อใช้สำหรับบริโภคในครอบครัวเท่านั้น ต่อมาเมื่อข้าวหอมมะลิได้รับความนิยมและสภาพทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป การประกอบอาชีพปลูกข้าวหอมมะลิ ในพื้นที่ตำบลห้วยจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโดยไม่ใช่ปลูกเพื่อการบริโภคแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะจำหน่ายในส่วนที่เหลือจากการบริโภค ซึ่งเกษตรกรที่ปลูกส่วนใหญ่ในพื้นที่จะมีข้าวเหลือสำหรับจำหน่ายกันทั้งนั้น

สำหรับการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่ตำบลห้วยนั้น ในระยะแรกเป็นการดำเนินการในลักษณะต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างจำหน่าย ไม่ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มแต่อย่างใด จนกระทั่งรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการดำเนินงานเศรษฐกิจชุมชน โดยมีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ขึ้น ประกอบกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีแนวทางในการสนับสนุนหรือช่วยเหลือ การดำเนินธุรกิจชุมชนอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ หรือการส่งเสริมความรู้ให้กับชุมชน ประกอบกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง และประสบปัญหาหลายประการ เช่น อำนาจต่อรอง การขอรับการสนับสนุนงบประมาณสำหรับเป็นทุนประกอบการ เป็นต้น จึงทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในตำบลห้วย จำนวน 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านห้วย หมู่ที่ 1 บ้านนาผาง หมู่ที่ 2 บ้านสว่างใต้หมู่ที่ 3 บ้านสว่างเหนือ หมู่ที่ 4 บ้านค้ำน้อย หมู่ที่ 5 บ้านนาผาง หมู่ที่ 6 บ้านตาโตใหญ่ หมู่ที่ 7 บ้านหนองสะโน หมู่ที่ 8 บ้านดอนชาด หมู่ที่ 9 บ้านตาน้อย หมู่ที่ 10 บ้านดอนคู้ หมู่ที่ 11 บ้านห้วยน้อย หมู่ที่ 12 และบ้านน้อยนาดี หมู่ที่ 13 รวมกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ในแต่ละหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ.2548 ซึ่งดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่จัดตั้งกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน แต่ผลการดำเนินงานในภาพรวมมีเพียงวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์บ้านนาผาง หมู่ที่ 2 และ 6 เท่านั้นที่ประสบผลสำเร็จ ส่วนที่เหลืออีก 11 กลุ่ม ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ในขณะที่วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผาง หมู่ที่ 2 และ 6 ตำบลห้วย ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2548 โดยการสนับสนุนของสำนักงานเกษตรอำเภอปทุมราชวงศาจังหวัดอำนาจเจริญ โดยเริ่มแรกการก่อตั้งมีสมาชิก 25 คน ต่อมาในปี พ.ศ.2549 มีสมาชิกเพิ่มเป็น 53 คน ในการรวมกลุ่มเริ่มแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมกันทำปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนในการผลิตและรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนนำสิ่งของเหลือใช้มาใช้ประโยชน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยังเป็นการทำการเกษตรที่คำนึงถึงสุขภาพของผู้ปลูกและผู้บริโภคด้วย มีการดำเนินกิจกรรม 4 กิจกรรม คือ 1) การปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ มีสมาชิก 53 คน 2) การผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยสูตรของกระทรวงวิทยาศาสตร์ มีสมาชิก 153 คน 3) โรงสีชุมชน มีสมาชิก 139 คน และ 4) การปลูกผักปลอดสารพิษ มีสมาชิก 30 คน มีวิธีการดำเนินงานโดยแยกคณะกรรมการบริหารตามกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการ (กลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผาง, ม.ป.ป.) โดยมีปัจจัยหรือวิธีการที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ คือ การจัดตั้งกลุ่มจากความต้องการของประชาชนที่ประสบปัญหาในพื้นที่ ระเบียบข้อบังคับกลุ่มที่เป็นรูปธรรมและมาจากการระดมความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่มที่มีการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มเป็นอย่างดี และปัจจัยหนุนภายนอกกลุ่มที่มาจากทั้งคนในชุมชนเอง ภาครัฐและเอกชน ซึ่งทำให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเห็นได้จากการมีทรัพยากรในการบริหารที่ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพทั้งคน เครื่องจักร เงิน วัสดุสิ่งของ การมีกิจกรรมและผลผลิตที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนทั้งในและนอกพื้นที่ การช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มหรือคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญคือเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้เศรษฐกิจของชาติเข้มแข็งอย่างยั่งยืนตามนโยบายหรือแนวทางที่กำหนด

เทศบาลตำบลห้วยได้เล็งเห็นความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมสำหรับผู้บริโภคทั้งในและนอกพื้นที่ ว่าหากมีการส่งเสริมให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน แต่ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่นั้น มีเพียงกลุ่มบ้านนาผาง หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 6 เท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ ที่เหลืออีก 11 กลุ่ม การ

ดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จแต่อย่างใด ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากปล่อยไว้ไม่มีการแก้ไข จะก่อให้เกิดผลเสียต่อปัญหาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ และความเข้มแข็งของชุมชนเป็นอย่างมาก และหากมีการขยายผลการดำเนินงานของกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จไปสู่กลุ่มอื่นที่การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จ ก็จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มอื่นประสบผลสำเร็จตามไปด้วยก็เป็นได้ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการขยายผลวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผาง ไปสู่หมู่บ้านอื่นในเขตเทศบาลตำบลห้วย เพื่อศึกษาถึงกระบวนการส่งเสริม ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และหาแนวทางในการขยายผลการดำเนินงานของบ้านนาผางไปสู่หมู่บ้านอื่น เพื่อนำผลการศึกษาหรือข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่มอื่นที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษานี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วย นักพัฒนาชุมชน และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์หมู่บ้านในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยทุกหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 15 คน ในประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลห้วย กระบวนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผาง และแนวทางขยายผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผางไปสู่หมู่บ้านอื่นในเขตเทศบาลตำบลห้วย อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ

ผลการศึกษา

กระบวนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผาง สำหรับกระบวนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผาง ตำบลห้วย อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ จากการสัมภาษณ์

นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วย นักพัฒนาชุมชน และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์หมู่บ้าน ในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยทุกหมู่บ้าน ผลการศึกษามีดังนี้

1. **การจัดตั้งกลุ่ม** การจัดตั้งกลุ่มเริ่มจากการรวมตัวกันดำเนินการเป็นกลุ่มย่อยแล้ว จึงจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการพร้อมกับจดทะเบียนกลุ่มและเปิดให้ตัวแทนครอบครัวในหมู่บ้านที่สนใจสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มคัดเลือกจากตัวแทนแต่ละคุ้มในหมู่บ้านโดยให้สมาชิกกลุ่มเสนอชื่อในสัดส่วนคุ้มละเท่าๆ กัน โดยในการจัดตั้งกลุ่มได้มีหน่วยงานภายนอก คือ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปทุมราชวงศาเข้ามาให้การช่วยเหลือ

2. **ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม** การกำหนดระเบียบข้อบังคับกลุ่มมีการจัดการประชุมเพื่อให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นหรือเสนอระเบียบการดำเนินงานของกลุ่ม จากนั้นคณะกรรมการนำข้อเสนอไปจัดทำร่างระเบียบ แล้วนำมาให้ที่ประชุมพิจารณาอีกครั้งและเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นและเสนอ เพื่อแก้ไขในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี การดำเนินงานตามระเบียบ มีการดำเนินการตามระเบียบที่กำหนดโดยคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่แต่งตั้งขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การรับสมัครสมาชิกการรับโครงการที่สมาชิกขอ การพิจารณาโครงการ การอนุมัติโครงการ การติดตามประเมินผลโครงการ รวมทั้งการประชุมและการแก้ไขระเบียบกองทุนก็ดำเนินการตามที่ระเบียบกำหนด และการปันผล เป็นต้น

3. **การดำเนินงานของกลุ่ม** ในการตั้งเป้าหมายคณะกรรมการกลุ่มเป็นผู้กำหนดแล้วเสนอให้สมาชิกทุกคนทราบโดยผ่านที่ประชุมสมาชิก การประชาสัมพันธ์มีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ แล้วเสนอให้ที่ประชุมเห็นชอบ จากนั้นจัดสรรงบประมาณดำเนินการโดยประชาสัมพันธ์ผ่านทุกสื่อที่มีในพื้นที่ การดำเนินงาน ตามขั้นตอนที่ระเบียบกำหนดโดยคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้แต่งตั้งไว้ การเร่งรัดหนี้สินฝ่ายการเงินแจ้งเตือนเป็นหนังสือสำหรับผู้ที่กู้ยืม เมื่อใกล้ถึงเวลาชำระและแจ้งให้ชำระเป็นหนังสืออีกครั้งเมื่อถึงเวลาชำระ การติดตามประเมินผลคณะกรรมการฝ่ายติดตามประเมินผลออกติดตามประเมินโครงการ/กิจกรรมของกลุ่ม ทั้งก่อนดำเนินการ ขณะดำเนินการและหลังดำเนินการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ดูแลการ

ดำเนินงานของกลุ่ม เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน ทำการประเมินผลทุกสิ้นปี การรายงานผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการกลุ่มในที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี และการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่ม มีการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มในหมู่บ้านอื่น และการทำกิจกรรมอื่นร่วมกันนอกจากการประชุมและการศึกษาดูงาน ซึ่งในการดำเนินงานของกลุ่มเทศบาลตำบลห้วย สำนักงานพัฒนาชุมชน และสำนักงานเกษตรอำเภอได้ให้การช่วยเหลือแนะนำในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

4. **ปัจจัยหนุนภายนอก** กระบวนการให้ความรู้แก่สมาชิกมีการเชิญหน่วยงานหรือตัวแทนผู้มีหน้าที่กำกับดูแลกลุ่ม กลุ่มอาชีพในและนอกพื้นที่มาให้ความรู้เพิ่มเติมแก่สมาชิกกลุ่ม มีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์จากหน่วยงานภายนอก เช่น เทศบาล สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร สาธารณสุข จังหวัด เป็นต้น โดยจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมเพื่อขอรับการสนับสนุนผ่านที่ประชุมสมาชิก และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มอื่น โดยการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การนัดพบปะพูดคุยกันเป็นบางครั้งของคณะกรรมการกลุ่ม การประชุมร่วมกัน และการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ของหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลห้วย

1. **การจัดตั้งกลุ่ม** ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่ม คือ สมาชิกขาดความรู้ในการดำเนินงานและไม่อยากเป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เพราะต้องรับผิดชอบการดำเนินงานของกลุ่มมาก และส่วนมากยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มให้ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมายกำหนด ในระยะแรกไม่ค่อยมีคนอยากสมัครเป็นสมาชิกกลุ่ม เพราะไม่แน่ใจว่าจะดำเนินงานได้ตลอดหรือไม่ สมาชิกส่วนมากไม่อยากเป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่ม เพราะต้องรับผิดชอบการดำเนินงานของกลุ่มมากและบางกลุ่มมีการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเรียบร้อยแล้ว แต่ในการดำเนินการเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะประธานกลุ่มหรือคณะกรรมการบริหารกลุ่มขาดความรู้ในการดำเนินการและขาดการแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. **ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม** ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับกลุ่ม คือ สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการเสนอระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม เนื่องจากคณะกรรมการบริหารกลุ่มไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงหรือเสนอความคิดเห็นในการจัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่ม การดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับในการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ คณะกรรมการบริหารกลุ่มจะพยายามหาทางเลือกระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้โครงการของสมาชิกตรงกับหลักเกณฑ์และสามารถกู้ยืมได้ นอกจากนี้ การประมวลข้อเสนอของสมาชิกเป็นระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม ทำได้ด้วยความลำบากเนื่องจากมีข้อเสนอที่หลากหลายและแตกต่างกัน และในการดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับกลุ่มนั้น การติดตามเร่งรัดหนี้สินไม่สามารถดำเนินการได้ตามระเบียบที่ตั้งไว้

3. **การดำเนินงานของกลุ่ม** ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม คือ เป้าหมายที่ตั้งไม่ได้มาจากมติที่ประชุมสมาชิกกลุ่ม ไม่ได้ทำแผนงาน หรือกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ อย่างเป็นรูปธรรม การจัดสรรเงินกู้กระจุกตัวในหมู่ญาติ คณะกรรมการกลุ่มเป็นอันดับแรก ส่วนมากกลุ่มจะไม่ติดตามเร่งรัดหนี้สินจะปล่อยให้มีการปรับตามสัญญาหรือจะเร่งรัดหรือตัดเงินปันผลผู้ค้างเมื่อสิ้นปี คณะกรรมการหรือสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ในการติดตามประเมินผล ไม่มีความรู้ความสามารถในการติดตามประเมินผล ไม่มีการรายงานผลการดำเนินงานและการเงินให้สมาชิกทราบเมื่อสิ้นปี และไม่มีการสร้างเครือข่ายหรือจัดทำแผนงานในการสร้างเครือข่าย ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม คือ ไม่สามารถดำเนินการตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ช่องทางในการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกลุ่มในพื้นที่มีน้อย การจัดสรรเงินกู้ส่วนมากกระจุกในกิจกรรมที่มีลักษณะคล้ายกัน ส่วนมากติดตามเร่งรัดหนี้สินไม่ได้เมื่อถึงกำหนดชำระ คณะกรรมการหรือสมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ในการติดตามประเมินผล ไม่มีความรู้ความสามารถในการติดตามประเมินผล ไม่มีการรายงานผลการดำเนินงานและการเงินให้สมาชิกทราบเมื่อสิ้นปี และไม่มีการสร้างเครือข่ายหรือจัดทำแผนงานในการสร้างเครือข่ายและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินการตามเป้าหมายมีน้อย ไม่มีงบประมาณสำหรับการประชาสัมพันธ์ ไม่สามารถจัดสรรเงินให้สมาชิกที่ขอกู้ได้ทุกโครงการเนื่องจากมีข้อจำกัด

ในด้านงบประมาณ ไม่มีคณะกรรมการกลุ่ม ที่อยากทำหน้าที่ในการเร่งรัดหนี้สินและไม่มีการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรม

4. **ปัจจัยภายนอก** ปัญหาอุปสรรคในส่วนของปัจจัยภายนอกกว่า ไม่มี การจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่สมาชิกจากหน่วยงานหรือองค์กร จากภายนอก ไม่มีการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรจาก ภายนอกและไม่มีการจัดทำแผนงาน โครงการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานกับ กลุ่มอื่น ไม่มีการประสานหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกมาให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม ไม่ มีการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรจากภายนอกและไม่มีการ จัดทำแผนงาน โครงการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานกับกลุ่มอื่น

แนวทางขยายผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ อินทรีย์บ้านนาผางไปสู่หมู่บ้านอื่น

1. **การจัดตั้งกลุ่ม** ควรจัดทำเอกสาร หรือแผ่นพับ ใบปลิว คู่มือ เพื่อ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน เปิดให้หมู่บ้านอื่นมาศึกษาดูงานหรือเทศบาลนำกลุ่มไป ศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน ให้ความร่วมมือในการจัดวิทยากร เพื่อให้ความรู้แก่หมู่บ้านอื่น และประชาสัมพันธ์คู่มือที่จัดทำผ่านทุกสื่อที่มีในพื้นที่

2. **ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม** ควรจัดทำเอกสารหรือแผ่นพับ ใบปลิว เพื่อ ประชาสัมพันธ์ควรจัดทำระเบียบการดำเนินงานเป็นรูปเล่มสำหรับแจกจ่ายหรือเก็บไว้ สำหรับให้หมู่บ้านอื่นศึกษา เพื่อปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน และเปิดให้หมู่บ้านอื่น มาศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน

3. **การดำเนินงานของกลุ่ม** สำหรับข้อเสนอของนายกเทศมนตรี และ นักพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม จากการสัมภาษณ์พบว่ามีลักษณะ คล้ายกัน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งเป้าหมายของกลุ่ม การประชาสัมพันธ์ กระบวนการ ดำเนินงาน การติดตามเร่งรัดหนี้สิน การติดตามประเมินผลการรายงานผลการดำเนินงาน และการสร้างเครือข่าย วิธีที่จะขยายไปสู่หมู่บ้านอื่นให้ได้ผลดี คือ ควรมีการ ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของกลุ่มผ่านทุกสื่อที่มีในพื้นที่ และเปิดให้หมู่บ้านอื่นมา ศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน

ส่วนประชาชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์หมู่บ้าน ได้เสนอแนวทาง คือ ควรจัดทำเป็นเอกสารหรือแผ่นพับสำหรับแจกจ่ายและเปิดให้หมู่บ้านอื่นมาศึกษา ดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงาน

4. **ปัจจัยหนุนภายนอก** จากการสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีและนักพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยหนุนภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการขอรับการสนับสนุนด้านความรู้งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์จากหน่วยงานภายนอก หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มอื่น มีข้อเสนอแนวทางที่คล้ายคลึงกัน คือ ควรสร้างเครือข่ายกับกลุ่มหรือหน่วยงานภายนอกที่เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้คือ

1. การจัดตั้งกลุ่ม เทศบาลตำบลห้วยหรือสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปทุมราชวงศาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพ ควรแนะนำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์หมู่บ้านอื่นที่ยังไม่จดทะเบียนจัดตั้งกลุ่ม ไปดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มให้ถูกต้องตามที่ระเบียบ กฎหมายกำหนด

2. ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม เทศบาลตำบลห้วยและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปทุมราชวงศา ควรสนับสนุนให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่ทุกหมู่บ้าน จัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม

3. การดำเนินงานของกลุ่ม เทศบาลตำบลห้วยควรเป็นหน่วยงานประสาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในพื้นที่ ให้มีการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเกี่ยวกับกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้มีวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมตามบริบทของกลุ่ม

4. ปัจจัยหนุนภายนอก เทศบาลตำบลห้วยและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปทุมราชวงศา ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพ ควรเป็นหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลห้วย ในการขอรับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. 2547. **โครงการสารคดี ตำบลวังม่วง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่.**

กรุงเทพฯ: [ม.ป.พ.]

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2548. **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548.**

กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

กลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผาง. ม.ป.ป.. **วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์บ้านนาผาง.** [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. **การวิเคราะห์ปัจจัยทาง**

เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ:

[ม.ป.พ.]

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545. **การศึกษา**

รูปแบบและปัจจัยที่ชุมชนประสบความสำเร็จในการใช้วัฒนธรรมเสริมสร้าง

ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม

แห่งชาติ.

สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร. 2548. **วิสาหกิจชุมชน.** ค้นเมื่อ 2

พฤษภาคม 2554, จาก <http://doae.go.th>.

สุภาพร พรหมนิยม. 2544. **ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจการทอผ้าไหมมัดหมี่ของ**

กลุ่มสตรีและผลกระทบต่อชุมชนชนบท: กรณีศึกษาตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์

จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ

Agricultural Water Management by the Nong Bo Tambon Administrative Organization

เกริกชัย สายสมบัติ¹

พิชญ์ สมพงษ์²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนกลุ่มเกษตรกรรวม 13 คน

ผลการศึกษา พบว่า การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งน้ำมีการบูรณาการแผนปฏิบัติงาน ร่วมกับสำนักบริหารลุ่มแม่น้ำชีตอนล่าง กรมชลประทานมีการประสานเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรมีการสนับสนุนด้านงบประมาณ และการสนับสนุนด้านวิชาการ แนวทางการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ มีดังนี้ 1) ควรเชิญสำนักบริหารลุ่มแม่น้ำชีตอนล่างกรมชลประทาน และผู้แทนเกษตรกรเข้าร่วมประชุมวางแผนและหาแนวทางในการจัดการน้ำ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อเป็นหลักในการดำเนินการ 2) ควรกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ชัดเจนและเป็นไปได้ในการปฏิบัติ 3) ควรสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเกษตรกรได้เข้ามา มีส่วนร่วมให้ความร่วมมือในกิจกรรมการแก้ไขปัญหา เพื่อทำการพัฒนา ปรับปรุงและวางแผนการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4) ควรมีการจัดตั้งองค์กรอย่างเป็นทางการในการจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมและต้องมีบทบาทในทุกกระบวนการ เพื่อให้มีการจัดการน้ำใช้เพื่อการเกษตรที่มีความสมดุลกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีน้ำใช้อย่างยั่งยืน 5) ควรมีการปรับปรุงและดูแลระบบของคลองส่งน้ำให้ดียิ่งขึ้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ ควรร่วมมือประสานกับกรมชลประทาน หรือกรมทรัพยากรน้ำ ส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรให้รู้จักการวางแผนการใช้น้ำอย่างประหยัด และควรประสานจัดหางบประมาณจัดเพื่อจัดซื้อเครื่องมือทำการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ

Abstract

This research had as its objective to consider guidelines for improving agricultural water management by the Nong Bo Tambon Administrative Organization (TAO) in Muang District of

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์; อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Ubon Ratchatani. Data were collected by in-depth interviews with 13 administrators and farmers of the TAO

This study found that management of water for agricultural use by the TAO is based on a strategy for utilization of water resources. The plan calls for integrated implementation with the Office of Lower Chi Watershed Management. The Irrigation Department coordinates through the network of farmers with budget technical support. Guidelines for improving agricultural water management by the TAO include: (1) The TAO should invite the Chi Watershed Management, Department of Irrigation and representatives of the farmers to participate in a meeting to plan and produce guidelines for water resource management; (2) There should be criteria defined that are clear and feasible to implement; (3) There should be more opportunities for farmers to participate in addressing the challenges and improving successful implementation of the plan; (4) There should be an organization established for participatory water resource management with involvement in all steps of the process to ensure that there is a balanced approach to water management that is fair and sustainable for all sectors; (5) There should be improvement and oversight of the system of canals. The TAO should collaborate with the Irrigation Department or Department of Water Resources to support increased knowledge of farmers about efficient water use, and there should be coordination in identifying sources of budget to procure equipment for agricultural, such as pumps, to meet the needs for agricultural water.

คำสำคัญ: การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

Keywords: Agricultural water management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก ถ้าปราศจากน้ำแล้วการทำเกษตรย่อมไม่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน โดยทั่วไปแล้วแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจะมาจากน้ำฝน โดยฝนที่ตกลงมาจะกักเก็บไว้บนผิวดินในแม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง บางส่วนจะซึมลงไปเก็บกักไว้ในดิน และได้ผิวดินลงไปรวมตัวเป็นน้ำใต้ดิน ดูเหมือนว่าแหล่งน้ำที่ได้มาจากหลายทางก็น่าจะเพียงพอสำหรับนำมาใช้ในการเกษตร แต่ในปัจจุบัน ความต้องการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภคและน้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ และการขาดแคลนน้ำเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม โดยพื้นที่ทำการเกษตรของประเทศไทย ส่วนใหญ่

เป็นพื้นที่อาศัยน้ำฝน และพื้นที่การเกษตรที่อาศัยเพียงน้ำฝนเพียงอย่างเดียวมักมีความเสี่ยงต่อการประสบปัญหาภัยแล้ง เช่นเกิดฝนทิ้งช่วงภายหลังจากหยอดเมล็ดพันธุ์ หรือเมื่อเริ่มปลูกพืชใหม่ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อาชีพเกษตรกรเกิดความไม่แน่นอน

องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ถือว่าเป็นองค์กรท้องถิ่นในท้องถิ่นนั้นอีกองค์กรหนึ่ง และด้วยอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการในการจัดการทรัพยากรน้ำได้ทั้งในแง่การพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการจัดการน้ำของท้องถิ่น โดยด้านหนึ่งในฐานะความเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐ ในระดับหน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่ที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด องค์การบริหารส่วนตำบลจึงย่อมเป็นกลไกสำคัญในการนำนโยบายการจัดการทรัพยากรน้ำของรัฐไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพทางกายภาพของพื้นที่ และความต้องการของประชาชนให้สำเร็จตามแนวทางและเป้าหมายที่รัฐกำหนด ขณะเดียวกันอีกด้านหนึ่งในฐานะเป็นองค์กรที่มีที่มาจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ย่อมเป็นเสมือนตัวแทนของประชาชนอย่างเป็นทางการในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรน้ำกับรัฐอีกทางหนึ่ง (นฤพล จันทรังษ, 2553)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อมีพื้นที่ทั้งสิ้น 78 ตารางกิโลเมตรมีลำน้ำ 3 สายล้อมรอบ ได้แก่ ลำเซบาย แม่น้ำมูลและแม่น้ำชีพื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 ไร่ เป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม (ปลูกข้าว) ซึ่งหากมองจากสภาพดังกล่าวตำบลหนองบ่อจะเป็นพื้นที่ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องภัยแล้ง แต่ในสภาพความเป็นจริงกลับประสบปัญหาทั้งอุทกภัยในฤดูฝนและภัยแล้งในฤดูแล้ง ประกอบกับราคาข้าวสูงขึ้น ทำให้ประชาชนหันมาปลูกข้าวนาปรังเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่แหล่งน้ำมีปริมาณเท่าเดิม ทำให้ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี วิธีการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการและแนวทางการแก้ไขปัญหา นั้น เพื่อนำไปสู่การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ เกษตรตำบลประจำตำบลหนองบ่อ ประธานคณะกรรมการบริหารกิจการสถานีสูบน้ำบ้านโพรงงาม ประธานคณะกรรมการบริหารกิจการสถานีสูบน้ำบ้านดงบัง ประธานคณะกรรมการบริหารกิจการสถานีสูบน้ำบ้านท่าสนามชัย ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปรังบ้านหนองบ่อ ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปรังบ้านมะเขือ ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปรังบ้านโพรงงาม ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปรังบ้านดงบัง ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปรังบ้านจันตะโนน ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปรังบ้านสำลาก ประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปรังบ้านท่าสนามชัย รวมทั้งสิ้นจำนวน 13 คน

ผลการศึกษา

การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ

การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ มีดังต่อไปนี้

1. บทบาท อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ

1.1. บทบาทในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรอยู่ในระดับน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ในการจัดการน้ำจัดงบประมาณในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเกิดการขาดแคลนน้ำและเมื่อประชาชนเกิดอุทกภัย และเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเมื่อเกิดปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรน้ำหรือกระทำความผิดเกี่ยวกับการจัดการน้ำ

นอกจากนี้ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการซ่อมบำรุงรักษาอาคาร เครื่องสูบน้ำ ท่อส่งน้ำ คลองแยกซอยในพื้นที่ เกษตรกรรมที่ได้รับถ่ายโอนจากกรมชลประทาน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อมีการจัดสรรงบประมาณไว้เพียงพอทำให้การซ่อมบำรุงรักษาทั่วถึงทุกพื้นที่การเกษตร

1.2. นโยบาย แผนงานในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำคือร่วมประสานกับกรมพัฒนาที่ดิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาแหล่งน้ำจัดให้เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม ทำนาปี และนาปรังในพื้นที่ตลอดปี โดยเฉพาะในฤดูแล้งหรือฤดูฝนที่มีความแปรปรวนของธรรมชาติ ฝนตกน้อย หรือฝนทิ้งชวงนาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2554 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ ได้จัดสรรงบประมาณ โครงการขุดลอกคลองเป็นแหล่งเก็บกักน้ำน้ำจัดไว้ใช้ในฤดูแล้ง และช่วยระบายน้ำในฤดูฝน เกือบ 4 ล้านบาท มีโครงการสร้างและบำรุงรักษาแหล่งน้ำ ระบบการส่งน้ำ และชลประทานเกือบ 2 ล้านบาท โดยเพิ่มแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการด้านการเกษตรให้ครอบคลุมอย่างทั่วถึง และการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่แหล่งน้ำนั้นๆ ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โครงการดูแลรักษาคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อม และโครงการสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรผู้ใช้น้ำ เพื่อการมีส่วนร่วมต่อการใช้น้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมทั้งมีประตูปิด-เปิดในการระบายน้ำออก-เข้า และส่งเสริมการเกษตรตามแนวคิด ทฤษฎีใหม่

1.3. การดำเนินการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ มีการวางแผนการจัดการน้ำ โดยดำเนินโครงการทั้งในรูปแบบการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่ การอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ การฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติเดิม การจัดสรรน้ำใช้ให้มีความสมดุลทั้งเกษตรกรต้นน้ำและท้ายน้ำ หรือเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกพืชแตกต่างกัน มิใช่รัฐเป็นผู้มีอำนาจบริหารจัดการและแบ่งสรรน้ำ ส่วนเกษตรกรเป็นเพียงฐานะเกษตรกรผู้ใช้น้ำแต่อย่างเดียว รูปแบบการดำเนินการ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ มีส่วนร่วม ในโครงการจัดการน้ำกับกรมชลประทาน หรือกรมทรัพยากรน้ำบาดาลในส่วนที่เกินศักยภาพทั้งทางงบประมาณและบุคลากร ควรจัดทำโครงการที่เป็นชลประทานขนาดเล็กพวกเหมืองฝาย คูคันคลอง สระน้ำ เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

2. หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

2.1. หลักเกณฑ์ประสานงานเครือข่าย การเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานระหว่างหน่วยงาน มีการเชื่อมโยงหลายระดับ มีการตั้งเป็นคณะทำงานร่วม มีการจัด

ประชุมร่วม แต่ควรมีการจัดประชุมแล้วให้มีการติดตามผลการดำเนินงานด้วย ต้องให้ความสำคัญของแต่ละส่วนราชการ อันจะทำให้การเชื่อมโยงการทำงานมีมากขึ้น มีการประชุมซักซ้อมกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำเป็นประจำ เพื่อเป็นตัวแทนในการให้ความรู้ด้านการเตรียมความพร้อมในการใช้น้ำเพื่อการเกษตรและการกักเก็บน้ำไว้ใช้ยามจำเป็น ซึ่งถือเป็นการประสานงานเครือข่าย และสร้างเครือข่ายในกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรด้วย

2.2. หลักเกณฑ์การให้ประชาชนมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญอย่างที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์ในการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำได้ โดยร่วมประชุมและเสนอแนะปัญหาความเดือดร้อน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการน้ำให้เกษตรกรเอง

2.3. หลักเกณฑ์ในการรวมกลุ่มเกษตรกร มีการรวมกลุ่มเกษตรกรขึ้นมาด้วยความสมัครใจ จากความเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ทำให้การจัดสรรน้ำใช้ไปอย่างเพียงพอและมีความร่วมมือในการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำในฤดูฝนและฤดูแล้ง บรรเทาความเดือดร้อนภายในชุมชนตนได้พอควร แต่บางหมู่บ้านที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำเป็นเพียงการรวมตัวแบบหลวมๆ จัดสรรแบ่งน้ำด้วยน้ำใจเอื้อเฟื้อแบบวิถีคนชนบท ไม่ได้เข้มแข็งเพียงพอที่จะสร้างหลักเกณฑ์การปฏิบัติระหว่างเกษตรกรผู้ใช้น้ำด้วยกัน เพื่อควบคุมการใช้น้ำในชุมชนให้กระจายเพียงพอต่อกิจกรรมการเกษตรของครัวเรือนในพื้นที่ เมื่อเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำต่างคนต่างหาวิธีการแก้ไขของตนเองเพื่อให้ผ่านภาวะการดังกล่าวหรือใช้ความใกล้ชิดกับผู้นำการเมืองท้องถิ่น ขอรับสนับสนุนความช่วยเหลือบรรเทาให้ผ่านพ้นสถานการณ์แต่ละครั้งไปเฉพาะกลุ่มตนพวกตน

3. การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของตำบลหนองบ่อ

3.1. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารกิจการสถานีสูบน้ำ ในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของตำบลหนองบ่อ ด้านการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารกิจการสถานีสูบน้ำพบว่า ผู้นำมีบทบาทสำคัญ ผู้นำหรือประธานคณะกรรมการบริหารกิจการสถานีสูบน้ำส่วนใหญ่จะเป็นผู้อาวุโสในชุมชนและเป็นคนพื้นเพดั้งเดิมในชุมชน ทำให้มีเครือข่ายและเพื่อนบ้านอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมาก ผู้นำบางคน

มีอาวุโสน้อยแต่เป็นคนที่มีความสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเกษตรกรเป็นอย่างดี เช่น เป็นผู้จัดหารถไถนา รถเกี่ยวข้าวให้กับกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น จึงได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มเกษตรกร

นอกจากนี้กลุ่มผู้นำจะเป็นเกษตรกรที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี มีความเสียสละพร้อมที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ส่วนใหญ่ผู้นำจะทำการเกษตรที่ก้าวหน้ากว่าเกษตรกรโดยทั่วไป มีความรู้ในงานชลประทานพอสมควรมีความรู้ ความสามารถในการประสานกับกลุ่มเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเป็นประชาธิปไตย ผู้นำมีบทบาทสำคัญสูงสุด ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรื่องน้ำ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรน้ำอย่างยุติธรรม หรือการแก้ไขปัญหาการลักขโมยน้ำด้วยวิธีประณีตระนอมมีความเป็นประชาธิปไตย และดำเนินงานในด้านการบำรุงรักษาระบบน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2. การส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ทั้งในด้านการซ่อมบำรุงและด้านวิชาการ โดยมีการให้ความรู้แก่เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเรื่องต่างๆ ที่ควรทราบและให้การสนับสนุนเครื่องมือในการสูบน้ำเพื่อทำการเกษตรตามที่เกษตรกรเสนอความต้องการ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ มีการส่งเสริมอาชีพของเกษตรกร ในเรื่องของการจัดหาผู้นำให้เกษตรกร และยังมีบริการวิทยากรมาอบรมให้เกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มเติม เพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร นอกจากนั้นแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ ยังมีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการบริหารจัดการน้ำอีกด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

4.1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริการกิจการสถานีสูบน้ำกับ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ การมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของคณะกรรมการบริหารฯ และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ โดยคณะกรรมการบริหารฯ มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลทางการเกษตร การทำการเกษตร การนำเสนอปัญหาการจัดการน้ำ เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ นำไปเป็นข้อมูลในด้านการจัดทำแผนการจัดการน้ำ จากนั้นจึงนำไปปฏิบัติและประเมินผล

4.2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาปรัง สำหรับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในปัจจุบัน คือ การจัดทำระบบการส่งน้ำเช่น การจัดระบบคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองส่งน้ำสายย่อย มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการประชุมวางแผนการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร รวมทั้งออกกฎระเบียบข้อบังคับที่ใช้กันในกลุ่มผู้ใช้น้ำของแต่ละปีซึ่งแบ่งการดูแลโดยใช้คลองซอยเป็นตัวกำหนดและมีการเลือกนายเหมืองเพื่อเป็นประธานกลุ่มซึ่งความจริงน่าจะเป็นวิธีการจัดการที่ดี แต่จากการเลือกคณะกรรมการขึ้นมาเป็นตัวแทนแล้ว ทำให้การตัดสินใจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการเป็นหลัก เกษตรกรรายอื่นจึงไม่ได้แสดงความคิดเห็นเท่าใดนัก ดังนั้นเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรภายหลัง จึงควรเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตั้งแต่เริ่มต้น คือ การวางแผนการปฏิบัติและการประเมินผล พร้อมกับคณะกรรมการที่ถูกเลือกตั้งขึ้นมา

การจัดการแหล่งน้ำทำการเกษตร มุ่งเน้นตามแนวทฤษฎีใหม่ คือ การส่งเสริมเกษตรกรขุดสระน้ำไว้กักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง ควบคู่ไปกับการขุดลอกคูคลองธรรมชาติและการบำรุงรักษาคลองแยกซอย ท่อส่งน้ำของระบบชลประทาน สถานีสูบน้ำให้ใช้งานได้ดี ป้องกันการสูญเสียน้ำในระบบส่งน้ำ อีกทั้งควรให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการน้ำทั้งในการดูแลคลองแยกซอย ท่อส่งน้ำ สระน้ำ คลองธรรมชาติ ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อด้วย

4.3. การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อกับเกษตรกร ในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ มีส่วนร่วมกับเกษตรกรในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร โดยเป็นผู้ประสานงานในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนั้นแล้วยังมีบทบาทการมีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรตามหน้าที่ ให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่เกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร มีส่วนร่วมโดยให้การสนับสนุนด้านวิชาการกับกลุ่มเกษตรกร ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรมีการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นด้วยมีการติดต่อสื่อสาร

ประชาสัมพันธ์ มีการประสานงานกับกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ประกอบด้วยปัญหาหลักเกณฑ์ประสานงานเครือข่าย ปัญหาการกำหนดคนโยบาย ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วม ปัญหาการรวมกลุ่มเกษตรกรปัญหาของคณะกรรมการในการจัดการและปัญหาการใช้น้ำของเกษตรกร จากผลการศึกษา สรุปได้เป็นประเด็น ดังนี้

1. **ปัญหาหลักเกณฑ์ประสานงานเครือข่าย** องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอื่น ไม่สามารถประสานร่วมมือหรือจัดการกับสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ การรับรู้การทำงานและกิจกรรมของคณะกรรมการไม่ทั่วถึง คณะกรรมการไม่เข้าใจและตระหนักถึงบทบาทในการจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วม ทำหน้าที่เพียงร้องขอปริมาณน้ำไปยังกรมชลประทานผู้ดูแลโครงการชลประทานสูบน้ำเท่านั้น ทั้งที่ควรมีบทบาทในด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งต้นน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำที่ประชาชนสามารถดำเนินการได้เอง เช่น การขุดสระในพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อกักเก็บน้ำ หรือมีบทบาทในการจัดสรรแบ่งปันน้ำใช้ในพื้นที่ให้ทั่วถึงกัน เป็นต้น

การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายอย่างเป็นทางการ มีวัตถุประสงค์ชัดเจนมีกฎระเบียบหรือข้อบังคับของกลุ่มหรือชุมชน แต่ที่ผ่านมาเกษตรกรจะเรียกร้องให้ช่วยแก้ปัญหาการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรเป็นครั้งเมื่อหน่วยงานแก้ไขปัญหาให้แล้วก็จะยุติเครือข่ายไป โดยไม่มีการสร้างเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาเองในอนาคต ทำให้การบริหารงานเครือข่ายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีการบริหารเครือข่ายเท่าที่ควร ทำให้หน่วยงานต่างๆ ยังไม่มีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรเท่าที่ควรจะเป็น

การดำเนินการรวมตัวเป็นองค์กรของกลุ่มเกษตรกรยังขาดความเข้มแข็ง และส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ จึงทำให้การเรียกร้องกับส่วนราชการที่

เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนในการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เป็นลักษณะต่างกลุ่มต่างทำ อำนาจต่อรองมีน้อย กลุ่มเกษตรกรที่มีอยู่จะเน้นบทบาทในการร้องขอการจัดสรรปริมาณน้ำจากส่วนราชการและ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อมากกว่าจะเข้าไปมีบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินโครงการ การจัดการแบ่งสรรปันน้ำ การติดตามการใช้น้ำเพื่อให้ผู้ใช้น้ำร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจากการใช้น้ำหรือมีการแบ่งสรรใช้น้ำอย่างสมดุล ทั้งส่วนราชการสนับสนุนให้ผู้ใช้น้ำได้จัดตั้งองค์กรที่เป็นทางการตามกฎหมายน้อย หรือส่งเสริมให้องค์กรเกิดความเข้มแข็งมีน้อย ปล่อยให้องค์กรเกษตรกรเรียนรู้บทบาทตนเอง จึงทำให้หลงผิดในบทบาทอย่างที่ควรจะเป็น

2. **ปัญหาการกำหนดนโยบาย** ขาดการให้ความสำคัญในเชิงนโยบายมีการทำงานจริง แต่ต่างคนต่างทำงาน ไม่มีการประสานแผนงาน ผู้ปฏิบัติงานขาดความชำนาญ ในด้านการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งอาจทำให้การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นการประชุม การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ใช้น้ำทำให้มีความคิดเห็นน้อยลง ไม่ทราบปัญหาที่แน่ชัด ทำให้ไม่สามารถสามารถวางแผนการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรได้ครอบคลุมทุกพื้นที่และอาจนำไปสู่ข้อโต้แย้งต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

3. **ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วม** ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ การขาดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เข้ามาช่วยเหลือกันอย่างแท้จริง เกษตรกรขาดความร่วมมือในกลุ่มเกษตรกรด้วยกันเองหรือขาดความเชื่อมั่น นอก เหนือจากความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมแล้ว ส่วนใหญ่ต้องมีประโยชน์ตอบแทนจึงจะเข้ามามีส่วนร่วม

4. **ปัญหาการรวมกลุ่มเกษตรกร** กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ มีการรวมตัวอย่างไม่เป็นทางการ แต่อาศัยความสัมพันธ์ทางโครงสร้างของสังคมและประเพณีท้องถิ่น ในการเข้ามาเป็นสมาชิกต่อกัน จึงขาดความเข้มแข็งและต่อเนื่อง บทบาทของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ จะเน้นการเรียกร้องขอรับจัดสรรปริมาณน้ำหรือขอรับสนับสนุนการจัดหาแหล่งน้ำจากกรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ

และองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และมักเรียกร้องให้ส่วนราชการสนับสนุน ทุกอย่างทั้งตัวโครงการและภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้น้ำ ทั้งที่ควรจะเป็นความรับผิดชอบของเกษตรกรผู้ใช้น้ำเองในการได้ประโยชน์ จากการใช้น้ำและควรรับภาระ เรื่องการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ รวมทั้งการซ่อมแซม ปรับปรุงระบบการส่งและการระบาย น้ำด้วย เพื่อแบ่งเบางบประมาณของ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อันจะทำให้ สามารถมีงบประมาณดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำในรูปโครงการที่ไม่เกินศักยภาพเช่นการ ขุดสระ ขุดลอกสระ คลอง ให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำได้

5. **ปัญหาของคณะกรรมการในการบริหาร** คณะกรรมการบริหารกิจการสถานี สูบน้ำของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ยังขาดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการการใช้น้ำ ทำให้เกิดข้อพิพาทหรือความขัดแย้งของเกษตรกร และการให้ความรู้ทางวิชาการแก่ คณะกรรมการในการบริหารจัดการน้ำร่วมกับส่วนราชการยังน้อย ไม่มีการให้คำแนะนำ วิธีการใช้น้ำที่สมดุลและยั่งยืน จากปัญหาการบริหารงานของคณะกรรมการบริหาร กิจการสถานีสูบน้ำ ทำให้เกษตรกรขาดการให้ความร่วมมือในการบำรุงรักษาคูน้ำและ อาคารชลประทาน ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ใช้น้ำไม่เป็นไปตามรอบเวรที่ได้กำหนดไว้ มีลักลอบใช้น้ำตามอำเภอใจ คณะกรรมการจำเป็นต้องดูแลการใช้น้ำไม่ให้เกิดการรั่วไหล และระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายแก่สถานีสูบน้ำ

6. **ปัญหาการใช้น้ำของเกษตรกร** มีจำนวนคูคลองน้อยไม่เพียงพอต่อการทำ เกษตร แต่ติดขัดในเรื่องพื้นที่ที่จะขุดคลองเข้าไปยังพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งต้องผ่านที่ดิน หลายรายประชาชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเสียสละที่ดินเพื่อขุด คลองลวดที่มี อยู่ต้นเงิน และยังไม่เพียงพอกับความต้องการส่งน้ำลงพื้นที่เกษตร ถึงจะมีอยู่แล้วแต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ปัญหาความต้องการใช้น้ำคือ ความต้องการน้ำ ทำการเกษตรมีจำนวนมาก แต่เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรมีจำนวน จำกัด

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางหลักเกณฑ์ประสานงานเครือข่าย แนวทางการกำหนดนโยบาย แนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วม แนวทางการ

รวมกลุ่มเกษตรกร และแนวทางการพัฒนาการใช้น้ำเพื่อการเกษตรแนวทางหลักเกณฑ์ ประสานงานเครือข่าย ผลจากการศึกษา สามารถสรุปได้เป็นประเด็น ดังนี้

1. **แนวทางการกำหนดนโยบาย** ทำการวางแผนและหาแนวทางในการจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรโดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และผู้แทนเกษตรกรเข้ามาร่วม ประชุมกัน แต่ไม่ใช่การประชุมครั้งเดียว เพราะว่าปัญหาใช้น้ำเกิดขึ้นมานานแล้วมีการ จัดให้มีการประชุมวางแผนการจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องโดย ทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อเป็นหลักในการ ดำเนินการและต้องสม่ำเสมอ กำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่ชัดเจนและเป็นไปได้ในการ ปฏิบัติ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำเพื่อการเกษตรและทำให้การจัดการน้ำเพื่อ การเกษตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. **แนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วม** สำหรับปัจจัยสำคัญที่มีผลทำ ให้การมีส่วนร่วมของเกษตรกรมีน้อย คือ การที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความ เข้าใจในวิธีการ และประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อ การเกษตรของตำบลอย่างแท้จริง สืบเนื่องจากสภาพการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร ตำบลหนองบ่อในปัจจุบันที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าใดนักเพราะไม่สามารถจัดสรร ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรอย่างเพียงพอ ก่อให้เกิดปัญหาการแก่งแย่ง ทรัพยากรน้ำจนกระทั่งเกิดกรณีวิวาทกันขึ้น ถ้ามีการสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเกษตรกรได้ เข้ามามีส่วนร่วมให้ความร่วมมือในกิจกรรมการแก้ไขปัญหาเพื่อทำการพัฒนาปรับปรุง และวางแผนการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ปัญหาต่างๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น

3. **แนวทางการรวมกลุ่มเกษตรกร** เกษตรกรผู้ใช้น้ำควรมีการจัดตั้งองค์กรอย่าง เป็นทางการ ในการจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม และต้องมีบทบาทในทุกกระบวนการ เพื่อให้ มีการจัดการน้ำใช้เพื่อการเกษตรที่มีความสมดุลกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีน้ำใช้ อย่างยั่งยืน ทั้งในเรื่องการเลือกโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่ง น้ำ การบริหารจัดการน้ำใช้และการควบคุมการใช้น้ำของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร การ รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำ การบำรุงรักษาระบบส่งน้ำของระบบชลประทานใน พื้นที่ในส่วนที่เกษตรกรสามารถรับภาระได้ ส่วนราชการ โดยเฉพาะกรมชลประทานและ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งในบทบาทของตนข้างต้น

4. **แนวทางการพัฒนาการใช้น้ำเพื่อการเกษตร** สำหรับวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรตำบลหนองบ่อ คือมีการปรับปรุง และดูแลระบบของคลองส่งน้ำให้ดียิ่งขึ้น เช่น ปรับปรุงคลองส่งน้ำจากคลองดินเป็นคลองคอนกรีต ซึ่งวิธีการเหล่านี้ต้องอาศัยการสนับสนุนด้านเงินทุนจากรัฐ อีกทั้งยังต้องการการวางแผน และแก้ปัญหา ในการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การบำรุงรักษา ซ่อมแซม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นหน้าที่ของประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องร่วมมือ ร่วมแรงกันปฏิบัติ เพื่อรักษาประสิทธิภาพของระบบส่งน้ำและคลองส่งน้ำให้ดียิ่งขึ้น

การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่ประสบความสำเร็จตามความต้องการของเกษตรกรที่มีความหลากหลาย ต้องให้เกษตรกรมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ จึงจะทำให้การบริหารจัดการประสบผลสำเร็จในที่สุด โดยการส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกร ให้อำนาจการวางแผนการใช้น้ำอย่างประหยัด และหางบประมาณจัดเพื่อซื้อเครื่องมือ ทำการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นอย่างดีเหมาะสม ต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล หนองบ่อ กลุ่มเกษตรกร และสำนักบริหารลุ่มแม่น้ำชีตอนล่างกรมชลประทาน

2. ควรให้ความสำคัญกับนโยบายการจัดการน้ำ เพราะเป็นปัญหาต่อความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น โดยเน้นความต้องการของประชาชน เพื่อสนองความต้องการใช้น้ำอย่างสมดุลและควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าอนุรักษ์น้ำ เห็นคุณค่าและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำให้มากขึ้นกว่าเดิมไม่ให้ฝ่ำฝืนหรือละเลยกฎเกณฑ์ระเบียบในการใช้น้ำประปาหมู่บ้านไม่ทุจริต ให้เห็นคุณค่าของน้ำและใช้น้ำอย่างประหยัด ส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งน้ำต้นทุนในพื้นที่

3. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อควรมีการประสานงานและความชัดเจนของระเบียบข้อปฏิบัติควรทำโครงการเพื่อเพิ่มการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น สำนักบริหารลุ่มแม่น้ำชีตอนล่างกรมชลประทาน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2545). **คู่มือประชาชน: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของอบต.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสาศึกษาดินแดน.**

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2548). **มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร.กรุงเทพฯนคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.**

การบริหารแบบมีส่วนร่วม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://open.dpt.go.th/dpt_lmcenter/index.php?option=com.content&task=view&view=26&Itemid=1. 26 เมษายน 2554.

นฤพล จันทร์จบ. (2553). **การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา.** รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิริไชย์ แพนดี. (2547). **การประเมินประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กวัง: กรณีศึกษา ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการลุ่มน้ำและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลม

Agricultural Water Management by the Laem Tambon Administrative Organization

พัชรินทร์ รอนวาล¹

ศุภเชษฐ์ ชีระมณี²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา ในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลม โดยการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ อบต.แหลม กรมชลประทาน สำนักงานเกษตรอำเภอ ผู้นำชุมชน และเกษตรกรผู้ใช้น้ำ รวมจำนวน 30 คน

ผลการศึกษาพบว่า บทบาทในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมอยู่ใน ช่วงเริ่มต้น เนื่องจากเพิ่งรับโอนสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าจากกลุ่มชุมชน จำนวนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงมีน้อย ประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลม รวมถึงประชาชนผู้ใช้น้ำขาดการรวมกลุ่ม ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชนผู้ใช้น้ำไม่ชัดเจน ประชาชนใช้น้ำตามความต้องการของตนเองโดยมิได้คำนึงถึงแผนการผลิตที่วางไว้ ขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและขาดการหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม ที่สำคัญคือขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการด้วยกัน ทำให้ไม่สามารถบูรณาการงานร่วมกันได้

ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลแหลม จะต้องประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำอย่างจริงจัง ทั้งการช่วยกันดูแลแหล่งน้ำ การหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม การวางแผนการผลิต การกำหนดรูปแบบวิธีการจัดการน้ำที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงติดตามพฤติกรรมกรใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในแต่ละปี เพื่อให้มีรูปแบบการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

Abstract

This research had the objective to study the management of water for agriculture and challenges faced by the Laem Tambon Administrative Organization (TAO), and to propose

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์; อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

guidelines for improving water management. Data were collected from staff of the TAO, Irrigation Department, the District Agriculture Office and water consumers. A total of 30 persons provided data.

This study found that the role of the TAO in agricultural water management was initially hampered by shortage of staff. The TAO had received transfer of authority for management of the electricity-generating water pumping stations from the community. The local residents still lacked adequate knowledge of their role and the role of the TAO. There was lack of cooperation by the water consumers themselves. Thus, collaboration between the government and local consumer population was inefficient. Each farmer used water according to his needs within consideration of the larger TAO plan. There was no incentive to maintain the larger system or identify additional sources of water. Even government agencies themselves did not coordinate well. Thus, the TAO needs to improve the coordination between the government agencies and water consumers in the locality so that all sectors participate in water management sincerely, and help to maintain the water resources and identify new sources for the common good. They should participate in planning the production and specify the models for appropriate water resource management. There should be monitoring and evaluation of implementation by agencies and by the water consumers on an annual basis to help create an efficient agricultural water supply system that meets the needs of the farmers on an equitable and sustainable basis.

คำสำคัญ: การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

Keywords: Agricultural water management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร เป็นการจัดการทรัพยากรน้ำที่เกี่ยวข้องกับการส่งน้ำหรือการนำน้ำมาสู่แปลงเพาะปลูก และการระบายน้ำหรือการนำน้ำที่ไม่ต้องการออกไปจากแปลงเพาะปลูก เพื่อให้สามารถใช้น้ำได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการกับการเจริญเติบโตในระยะต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ผลตอบแทนจากการผลิตที่สอดคล้องกับเวลา ปริมาณ และคุณภาพ ซึ่งในการจัดการน้ำแบ่งได้เป็น 3 แบบ ได้แก่ แบบแรกเป็นการส่งน้ำหรือการนำน้ำเข้ามาสู่แปลงเพาะปลูกจะเกี่ยวกับแหล่งน้ำและระบบนำน้ำจากแหล่งน้ำมาสู่แปลงเพาะปลูกพืช เช่น คลองคูส่งน้ำในระบบของการส่งน้ำชลประทานหรือท่อสูบน้ำมายังแปลงปลูกพืช ส่วนแบบที่สอง

เป็นการใช้น้ำในแปลงปลูกพืช เป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำในแปลงปลูกพืช ให้สอดคล้องกับการสูญเสียของน้ำในลักษณะต่างๆ เช่น ปริมาณการใช้น้ำของพืช การซึมลึกเกินเขตรากพืช การซึมลึกด้านข้าง คุณสมบัติของดินน้ำเกี่ยวข้องกับการใช้น้ำของพืช วิธีการให้น้ำแก่พืช การจัดการน้ำตามระยะการเจริญเติบโตของพืช ส่วนในแบบที่สามเป็นการระบายน้ำ หรือการนำน้ำส่วนที่เกินกว่าความต้องการออกไปจากแปลงเพาะปลูก ไม้ผลและผักต้องการน้ำและอากาศในดินในลักษณะที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต การขาดน้ำหรือการมีน้ำมากกว่าความต้องการจะส่งผลต่อการผลิตทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงต้องมีการวางแผนการระบายน้ำ เพื่อระบายน้ำและมีการสร้างระบบการป้องกันน้ำไหลบ่าเข้ามาท่วมพื้นที่เพาะปลูก การจัดการน้ำทั้งสามแบบนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องในการใช้น้ำจะต้องมีความเข้าใจและมีความสามารถในการจัดการให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรประสบความสำเร็จ (อรรถพล สมด้วง, 2551)

สำหรับหลักการจัดการทรัพยากรน้ำ เนื่องจากทรัพยากรน้ำมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ มากมาย เช่น ดิน ป่าไม้ สัตว์ เป็นต้น ดังนั้นภายในทรัพยากรน้ำจึงมีขอบเขตของการจัดการที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำการป้องกันภัยพิบัติทางธรรมชาติ การป้องกันมลพิษทางน้ำและการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งมีผลต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความยั่งยืน ในการจัดการทรัพยากรน้ำมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างผสมผสาน โดยการเชื่อมโยงคุณภาพและปริมาณน้ำเข้ากับการจัดการทรัพยากรประเภทอื่นๆ สร้างความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบ สถาบันที่ดำเนินการ สภาพสังคม นิเวศวิทยา และการจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึงความสำคัญของแนวเขตลุ่มน้ำ องค์ประกอบถัดไปเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองคุณภาพน้ำ โดยตระหนักถึงคุณค่าของปริมาณน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัด รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดการทั้งปริมาณน้ำและคุณภาพ ส่วนองค์ประกอบสุดท้ายคือ การแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรน้ำโดยนำเอาระบบการวางแผน ติดตาม ประเมินผล และการวิจัยมาใช้ นำเอาระบบข้อมูลทุกด้านมาประกอบการตัดสินใจ สนับสนุนให้มีการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมจากสาธารณชนมีการนำกลยุทธ์การเจรจาต่อรองและไกล่เกลี่ยมาใช้

เพื่อหาฉันทามติรวมทั้งสนับสนุนให้สาธารณชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใสและการให้การศึกษาแก่ประชาชน (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2542)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากกรมชลประทาน ตามระเบียบว่าด้วยการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2550 เมื่อวันที่ 27 เดือนมีนาคม พ.ศ.2550 ซึ่งสามารถแยกลักษณะการถ่ายโอนออกได้ 2 ลักษณะ คือถ่ายโอนบางส่วน เป็นโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่และการถ่ายโอนทั้งหมด เป็นโครงการชลประทานขนาดเล็กและโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการโครงการที่รับโอน โดยควรมีเจ้าหน้าที่ 1 คน ทำหน้าที่ทำงานแบบเต็มเวลา ในการบริหารจัดการระบบส่งน้ำและอาคารประกอบ เช่น คลองส่งน้ำ ประตูระบายปากคลองและสถานีสูบน้ำ เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่จะต้องได้รับการอบรมอย่างพอเพียงในทุกด้านที่เกี่ยวข้อง คือหลักเกณฑ์การจัดสรรน้ำ การบริหารจัดการและการทำนุบำรุง ซึ่งในการรับการถ่ายโอนภารกิจการจัดสรรน้ำ ผู้นำท้องถิ่นถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในการคิดกฎเกณฑ์วิธีการในการบริหารจัดการน้ำ โดยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ รวมถึงประชาชนในพื้นที่

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลแหลม อำเภอกว๊านพะเยา จังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 6,068 คน รวม 2,030 ครัวเรือน มีเนื้อที่ประมาณ 54.29 ตารางกิโลเมตรหรือ 33,935 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 1,624 ครัวเรือน มีพื้นที่การเกษตร 26,800 ไร่เช่น การทำนาปี นาปรัง ปลูกผัก และปลูกพืชอื่นๆ เป็นต้น มีสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้า 1 แห่ง มีคลองสายหลัก 4 แห่ง คลองส่งน้ำ 2 แห่ง อ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง ฝาย 2 แห่ง มีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น 13 แห่งและเหมืองส่งน้ำย่อยเป็นจำนวนมาก (แผนพัฒนาสามปี 2554-2556 ของ อบต.แหลม, 2554) จากเดิมสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าอยู่ในความดูแลของกลุ่มอาชีพทำนาปลูกผัก หมู่ที่ 9บ้านท้ายโนด ตำบลแหลม อำเภอกว๊านพะเยา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับงบประมาณในการก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้า จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามโครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นโครงการ SML แต่ทางกลุ่มประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินการที่ค่อนข้างสูง จึงได้มีการถ่ายโอนสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าให้แก่องค์การบริหารส่วน

ตำบลแหลม เมื่อ พ.ศ.2553 ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใช้วิธีบริหารจัดการน้ำ โดยการสูบน้ำจากคลองราชดำริอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชเข้ามาในคลองสายหลักของตำบล แล้วดำเนินการแจกจ่ายไปยังคลองส่งน้ำและเหมืองส่งน้ำเข้าไปตามหมู่บ้านทุกสาย ถึงแม้ว่าจะมีแหล่งเก็บน้ำมากมายในพื้นที่แต่เกษตรกรยังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรใช้น้ำเพื่อการเกษตรอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยไม่มีการพักพื้นที่ทำนาและปลูกผัก โดยต่างฝ่ายต่างหาวิธีที่จะนำน้ำจากคลองส่งน้ำ เข้าและออกพื้นที่เกษตรกรรมตามความต้องการของตนเองโดยไม่มีการวางแผน อีกทั้งประชาชนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและอีกประเด็นที่สำคัญ คือ การขาดความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ในการดูแลแหล่งน้ำสำคัญของชุมชน จากสาเหตุดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลแหลม จึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบทบาทสำคัญที่รัฐบาลมุ่งหวังให้เป็นตัวกลางในการนำนโยบายการบริหารจัดการจากภาครัฐมาสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น หากมีการบริหารจัดการที่ล้มเหลวย่อมมีผลกระทบทั้งด้านคุณภาพน้ำและปริมาณน้ำ ซึ่งจะนำไปสู่ความเสียหายต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชน

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแหลม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการน้ำและแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรผู้ใช้น้ำทำการเกษตร ให้ประสบความสำเร็จตรงตามความต้องการของประชาชน สามารถลดปัญหาการแย่งน้ำของเกษตรกรในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ดังนี้ ฝ่ายบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร มีจำนวน 7 คน ได้แก่ นายก อบต. , ปลัด อบต. , หัวหน้าส่วนโยธา และเจ้าหน้าที่ดูแลสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าของ อบต. เกษตรตำบลแหลม ผู้อำนวยการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากลุ่มน้ำปากพนังตอนบน และหัวหน้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำที่ 3 ประจวบคีรีขันธ์คลองชะอวด-แพรกเมือง ผู้รับผิดชอบตำบลแหลม กลุ่มผู้ใช้น้ำในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแหลม อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 23 คน ได้แก่ เกษตรกรผู้ใช้น้ำเพื่อการทำนา จำนวน 5 คน เกษตรกรผู้ใช้น้ำเพื่อการปลูกผัก จำนวน 5 คน เกษตรกรผู้ใช้น้ำเพื่อการปลูกพืชอื่นๆ จำนวน 3 คน กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน สมาชิกสภา อบต. จำนวน 5 คน

ผลการศึกษา

การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลม

จากเดิมการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มอาชีพทำนาปลูกผัก ตามแนวทางการพัฒนาพื้นที่กลุ่มน้ำปากพนัง (คลองชะอวดแพรกเมืองบ้านท้ายโนด หมู่ที่ 9) ตำบลแหลม เนื่องจากทางกลุ่มได้รับจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามโครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นโครงการ SML เขตบริการของสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าครอบคลุมพื้นที่หมู่ที่ 1,2,3,4,5,6 และหมู่ที่ 9 ได้บริหารจัดการสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าเมื่อ พ.ศ.2551 ในขณะนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมเป็นเพียงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนงบประมาณบางส่วนในการบริหารสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้า ต่อมาทางกลุ่มประสบปัญหาค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานค่อนข้างสูง ไม่สามารถแบกรับภาระดังกล่าวได้ จึงได้มีมติในที่ประชุมคณะกรรมการกลุ่มดังกล่าวให้โอนสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลแหลม โดยผ่านความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแหลม เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2553 เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมได้รับการถ่ายโอนสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้า จึงต้องรับภาระในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึงทั้งพื้นที่ที่อยู่ในเขตบริการและนอกเขตบริการของสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้า เนื่องจากตำบลแหลมมีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 79 ของพื้นที่ทั้งหมดของตำบลแหลม จำเป็นต้องใช้น้ำเพื่อการเกษตรในปริมาณมาก ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมจึงได้กำหนดกระบวนการในการบริหารจัดการน้ำเพื่อ

การเกษตร โดยเริ่มตั้งแต่มีการจัดตั้งกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้น้ำในรูปของข้อบัญญัติการใช้น้ำ เพื่อการเกษตรการกำหนดวิธีการสูบน้ำเข้ามาในพื้นที่ การบำรุงรักษาแหล่งน้ำ การหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม การวางแผนการผลิตและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการใช้น้ำ

ในการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้น้ำในรูปของข้อบัญญัติการใช้น้ำ เพื่อการเกษตร กำหนดขึ้นเพื่อใช้บังคับประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมรักษาการตามข้อบังคับนี้ มีอำนาจตีความวินิจฉัยปัญหา และแต่งตั้งพนักงานเพื่อดำเนินการตามข้อบัญญัตินี้ โดยประชาชนผู้ใช้น้ำต้องสมัครเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำ ไม่ว่าผู้นั้นจะมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือในฐานะผู้เช่าหรือผู้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเดิมให้ทำประโยชน์ก็ตาม โดยยื่นใบสมัครสมาชิกต่อนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแหลม พร้อมชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้าตามอัตราที่กำหนดไว้ คือ 200 บาทต่อสมาชิกหนึ่งคนและชำระค่ารายปีตามอัตราที่กำหนด ซึ่งสมาชิกผู้ใช้น้ำมีหน้าที่คือ (1) ชำระค่ารายปีในการสูบน้ำเข้าพื้นที่ของตน ในอัตรา 40 บาทต่อ 1 ไร่ ต่อปี หรือ 1 งานต่อ 10 บาท กรณีเกิน 50 ตารางวาถือเป็น 1 งาน (2) ยินยอมให้การช่วยเหลือในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเครื่องสูบน้ำ หากงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่เพียงพอต่อการซ่อมแซม (3) ให้การช่วยเหลือบำรุงซ่อมแซมคลองส่งน้ำให้อยู่สภาพที่ดีและให้รวมถึงการถางหญ้าตามแนวคันคลองส่งน้ำด้วย (4) ในฤดูแล้ง สมาชิกผู้ใช้น้ำต้องเริ่มทำการเกษตรปลูกพืชผลทางการเกษตรในแต่ละโครงการตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกำหนด และ (5) ในฤดูฝน สมาชิกผู้ใช้น้ำจะขอใช้น้ำเป็นการเฉพาะรายหรือกลุ่มย่อยในกรณีที่ฝนทิ้งช่วงหรือปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอหรือสมาชิกผู้ใช้น้ำต้องทำการเพาะปลูกต้นกล้า ทำนาปี-นาปรัง นาปลายฤดูก็ได้ จากหน้าที่ของสมาชิกผู้ใช้น้ำที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

หากสมาชิกผู้ใช้น้ำปฏิบัติตามเงื่อนไขที่องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมกำหนด ผู้ใช้น้ำมีสิทธิได้รับการจัดสรรน้ำตามลำดับความจำเป็นในการแบ่งปัน และได้รับความช่วยเหลือตามสมควร หากพืชผลทางการเกษตรเสียหาย เพราะส่งน้ำไม่ทันจะได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารส่วนตำบลแหลม แต่ต้องแจ้งให้นายกองค์การบริหารส่วน

ตำบลแหลมทรายภายใน 7 วัน นับแต่ทราบเรื่องดังกล่าว และในข้อบัญญัติการใช้น้ำเพื่อ
การเกษตรได้กำหนดช่วงเวลาการใช้น้ำคือ เวลา 07.00 น. – 17.30 น. หรือเวลา 21.00 น.-
15.00 น. ของอีกวันหนึ่ง ทั้งนี้เว้นแต่นายกองค้การบริหารส่วนตำบลจะกำหนดเป็นอย่าง
อื่นโดยขอความเห็นชอบจากสมาชิกผู้ใช้น้ำก่อน และให้นายกองค้การบริหารส่วนตำบล
มีหน้าที่จัดสรรพื้นที่ที่จะได้รับน้ำตามความเหมาะสมและความจำเป็น โดยคำนึงถึง
ประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน สมาชิกผู้ใช้น้ำเป็นสำคัญ สำหรับเงื่อนไขเกี่ยวกับการ
ใช้น้ำ การยกเลิกการใช้น้ำ ผู้ใช้น้ำต้องยื่นคำขอใช้น้ำตามแบบที่องค์การบริหารส่วนตำบล
แหลมกำหนด เมื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำผู้ใดทุจริตเอาน้ำจากสถานีสูบน้ำไปใช้หรือ
เปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือกระทำการใดๆ เพื่อเอาน้ำจากสถานีสูบน้ำไปใช้ ให้นายก
องค์การบริหารส่วนตำบลลงดำนน้ำทันที แล้วดำเนินการพิจารณาเพื่อมีมติยกเลิกการใช้
น้ำ หากผู้ใช้น้ำปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ตั้งไว้จะทำให้มีงบประมาณเพียงพอในการบริหาร
จัดการน้ำอย่างทั่วถึง

การกำหนดวิธีการสูบน้ำ

สำหรับการกำหนดวิธีการสูบน้ำเข้ามาในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
แหลม โดยสูบน้ำด้วยสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าและเครื่องสูบน้ำที่ขอยืมมาจากกรม
ชลประทาน ตามโครงการบำรุงรักษาลุ่มน้ำปากพนังตอนบน ซึ่งสูบน้ำจากคลองราชดำริ
ตามโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลุ่มน้ำปากพนังตอนบนประจวบระบายน้ำคลองชะอวด-
แพรกเมือง เข้าสู่พื้นที่ตำบลแหลม โดยสูบน้ำเข้ามาตามคลองสายหลัก แล้วกระจายไปยัง
คลองย่อย ซอยแยกต่างๆ หลังจากนั้นผู้ใช้น้ำ สูบน้ำจากคลองสายหลักเข้าไปเก็บไว้ในคู
บ่อเก็บน้ำหรือแอ่งน้ำเล็กๆ ที่เกษตรกรขุดขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการทำ
การเกษตรของตนเอง นอกจากนี้เกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกอยู่ติดกับคลองสายหลัก
เหมือน หรือคลองส่งน้ำสายหลัก ก็ใช้วิธีสูบน้ำเข้าแปลงนาหรือแปลงเพาะปลูกพืช
โดยตรง ซึ่งมีการขุดคันนาให้สูงขึ้นเพื่อสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ในปริมาณมาก ให้
เพียงพอกับการใช้น้ำตลอดช่วงอายุเพาะปลูกพืช นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนก็ใช้วิธี
ปรับพื้นที่เป็นไรนาสวนผสม มีทั้งพืชยืนต้น แปลงผัก บ่อปลา ไว้ในพื้นที่เดียวกัน จึงมี
บ่อหรือคูสำหรับกักเก็บน้ำไว้ใช้ตลอดที่มีการเพาะปลูก ซึ่งวิธีการเหล่านี้เป็นวิธีการ

จัดการน้ำเข้าแปลงเพาะปลูกในพื้นที่ของเกษตรกรด้วยตัวเอง นอกจากการกำหนดวิธีการ
สูบน้ำเข้ามาในพื้นที่แล้ว การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วน
ตำบลแหลม ยังมีหน้าที่ในการสำรวจ บำรุงรักษาแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ โดยมีการจัด
เจ้าหน้าที่ของ อบต.รับผิดชอบในการดำเนินการเรื่องนี้โดยตรง และทาง อบต.ได้มีการ
แต่งตั้งตัวแทนประชาชนในพื้นที่เป็นคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรใน
ระดับตำบล โดยให้ทางเจ้าหน้าที่ดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำเพื่อ
การเกษตรในระดับตำบล เพื่อให้ทราบถึงสภาพแหล่งน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ว่ามีจำนวนกี่แห่ง
แต่ละแห่งมีความพร้อมใช้งานมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่และคณะกรรมการชุดนี้ ยังต้องมีการประสานงานกับ
หน่วยงานชลประทานที่รับผิดชอบพื้นที่ตำบลแหลม ในการสำรวจหาแหล่งน้ำแห่งใหม่
เพื่อรองรับปริมาณการใช้น้ำของเกษตรกรที่เพิ่มขึ้นในอนาคต ซึ่งในการออกแบบ จัดทำ
อาคารส่งน้ำ คลองส่งน้ำสายหลัก ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญจากเจ้าหน้าที่ของ
หน่วยงานชลประทาน ในส่วนของการสำรวจแหล่งน้ำแห่งใหม่ในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ของ
อบต. ต้องร่วมมือกับคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ประชาชนผู้ใช้น้ำ
และผู้นำชุมชนในพื้นที่ ในการแสวงหาแหล่งน้ำใหม่ให้เหมาะสมกับความต้องการใช้
งานของกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ โดยคำนึงถึงจำนวนแหล่งน้ำให้มีมากพอในแต่ละหมู่บ้าน
เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้ใช้น้ำอย่างเพียงพอและเป็นธรรม
รวมถึงการสำรวจแหล่งน้ำแต่ละแห่งว่ามีปริมาณน้ำมากน้อยเพียงใด เพียงพอกับชนิดของ
พืชที่ปลูกในแต่ละช่วงเวลาหรือไม่ ทั้งนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมจึงมีการวาง
แผนการผลิตในลักษณะที่มีการกำหนดช่วงเวลาในการปลูกพืชแต่ละชนิด เช่น มีการ
กำหนดให้มีการทำนาปีละ 2 ครั้ง ปลูกผักปีละ 3 ครั้ง แต่ไม่มีการกำหนดว่าช่วงเวลาใด
ควรปลูกพืชชนิดใด การปลูกพืชขึ้นอยู่กับความต้องการปลูกของเกษตรกรในพื้นที่ การ
ปลูกพืชชนิดใดจะมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริโภค และราคาผลผลิต
หากพืชชนิดใดมีราคาสูงและเป็นความต้องการของตลาด เกษตรกรก็จะปลูกพืชชนิดนั้น
ในปริมาณมาก

การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมสนั้น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมสนประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภอหัวไทรในการวางแผนการผลิต โดยสำนักงานเกษตรอำเภอหัวไทร มีหน้าที่หลัก คือ

1. การส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร และองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้
2. การดำเนินการส่งเสริมและประสานงานการถ่ายทอดความรู้การผลิต และจัดการผลผลิตพืช ประมงปศุสัตว์
3. การดำเนินการฝึกอบรมอาชีพเกษตรกร เพื่อให้สามารถผลิตและจัดการสินค้าเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การดำเนินให้บริการทางการเกษตรเพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร
5. การดำเนินการผลิตและเผยแพร่เอกสาร คำแนะนำ และสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อใช้ในการส่งเสริมการเกษตร
6. การดำเนินการเกี่ยวกับการประสานงานการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ประสบภัยธรรมชาติ
7. การดำเนินการด้านความร่วมมือในการเชื่อมโยงและพัฒนาระบบส่งเสริมการเกษตร
8. การกำหนดระบบและดำเนินการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

นอกจากหน้าที่หลัก สำนักงานเกษตรอำเภอหัวไทรยังมีนโยบายมุ่งเน้น ได้แก่ ปรับกระบวนการทำงานให้สามารถรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของตำบลและนำมาประมวลผล เพื่อใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพการผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน และส่งเสริมให้เกษตรกรยึดมั่นในอาชีพเกษตรและรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้เข้ากับการทำการเกษตรในอดีตอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดปัญหาเรื่องแรงงาน ภายในสำนักงานเกษตรอำเภอหัวไทรแบ่งงานภายในออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ (1) ฝ่ายบริหารทั่วไป มีหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานบริหารทั่วไป เช่น งานธุรการ งานการเงินและบัญชี งานพัสดุและยานพาหนะ

และบริหารงบประมาณ งานประชุมและงานประสานราชการทั่วไปของสำนักงาน (2) ฝ่ายยุทธศาสตร์และสารสนเทศ มีหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาการเกษตรด้านการผลิตพืช การพัฒนาอาชีพของเกษตรกร และส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนา อำเภอ พัฒนาสารสนเทศระดับอำเภอสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรและส่งเสริมการมีส่วนร่วม รวมถึงการติดตามประเมินผล รวบรวมและรายงานผลการดำเนินงานในภาพรวมของสำนักงานเกษตรอำเภอ ส่วนการ วางแผนการผลิตร่วมกันระหว่างสำนักงานเกษตรและองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมมี การประชุมชี้แจงให้เกษตรกรเข้าใจถึงขั้นตอนกระบวนการ ในการปลูกพืชแต่ละชนิดใน พื้นที่ตามช่วงเวลาของการใช้น้ำ รวมถึงมีการควบคุมการปลูกพืชตามอายุและฤดูกาล เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

ผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วน ตำบลแหลม

จากการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหาร ส่วนตำบลแหลมในช่วงปีที่ผ่านมา การบริหารจัดการน้ำยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก เนื่องจากเพิ่งได้รับการถ่ายโอนสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าจากกลุ่มชุมชน การบริหาร จัดการน้ำเป็นการดำเนินงานที่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้ ในขณะนั้น สำหรับกฎระเบียบที่กำหนดในรูปของข้อบัญญัติการใช้น้ำเพื่อการเกษตรที่ ทาง อบต.กำหนดขึ้นเป็นการกำหนดจากคณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่และตัวแทนจาก ประชาชนเพียงบางส่วน ทำให้กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นสามารถนำมาใช้ได้เพียงบางส่วน และบางส่วนประชาชนผู้ใช้น้ำก็ไม่ยอมรับเนื่องจากไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน เช่น การกำหนดช่วงเวลาในการสูบน้ำ สามารถปฏิบัติได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ ในช่วงฤดูฝน แต่ไม่สามารถปฏิบัติในหน้าแล้งได้ เนื่องจากแต่ละคนต้องการใช้น้ำ จำนวนมากในการเพาะปลูก จึงแย่งกันสูบน้ำ ทำให้แหล่งน้ำสายหลักลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผู้ใช้น้ำปลายทางไม่มีน้ำในการเพาะปลูก ทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท ตามมา ดังนั้นในการกำหนดกฎระเบียบที่สมบูรณ์แบบสามารถนำมาใช้งานได้ ต้องเป็น

กฎระเบียบที่ได้จากการประชุมประชาคม ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ความต้องการของตัวเอง และควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังต้องทำความเข้าใจถึงกฎระเบียบที่วางไว้ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ ตรงกันและพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎกติกาที่วางไว้

สำหรับในส่วนของการสูบน้ำเข้ามาในพื้นที่การเกษตร มีการสำรวจปริมาณน้ำที่มีอยู่ในคลองสายหลักและความต้องการใช้น้ำในช่วงนั้นๆ การสูบน้ำแต่ละครั้ง โดยใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมทั้งหมด ซึ่ง อบต. ต้องจ่ายค่าไฟฟ้าในการสูบน้ำของสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าในแต่ละปีใช้งบประมาณ 168,000 บาท ได้ปริมาณน้ำจำนวน 4,320,000 ลูกบาศก์เมตร และต้องจ่ายค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการสูบน้ำจากเครื่องสูบน้ำที่ยืมมาจากหน่วยงานชลประทาน จำนวน 2 เครื่อง โดยจ่ายค่าน้ำมันเชื้อเพลิงแต่ละครั้ง ใช้งบเงินประมาณ 70,000 บาท สูบน้ำได้ปริมาณ 2,160,000 ลูกบาศก์เมตร ในแต่ละปีสูบน้ำด้วยเครื่องสูบน้ำ ประมาณ 5 ครั้ง สรุปได้ว่าในแต่ละปีทางองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมใช้งบประมาณในการจัดสรรน้ำให้ประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่เป็นเงินประมาณ 518,000 บาท ได้ปริมาณน้ำทั้งหมด 15,120,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งน้ำที่ได้รับ การจัดสรรสามารถเพาะปลูกพืชได้ในแต่ละปี จำนวน 25,200 ไร่ การทำนาได้ผลผลิตอยู่ที่ประมาณ 400-450 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรขายได้ราคาตันละ 9,500 บาท

ส่วนการปลูกพืชอย่างอื่น เช่น พริก ผักกาดขาว ผักคะน้า ปาล์มและพืชอื่นๆ ได้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง อาจจะได้ผลผลิตไม่เต็มที่ในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งจากการได้รับจัดสรรน้ำปรากฏว่ายังไม่ครอบคลุมพื้นที่ที่ทำการเกษตรทั้ง 10 หมู่บ้านในตำบลแหลม จึงต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานชลประทานตามโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากลุ่มน้ำปากพนังตอนบน ให้ช่วยจัดสรรน้ำมาสมทบอีกทางหนึ่งซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อีกทางหนึ่ง แต่บางปีก็ไม่ได้รับจัดสรรน้ำอย่างเต็มที่ เนื่องจากหน่วยงานชลประทานต้องจัดสรรน้ำให้เขตตำบลอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานชลประทานด้วย เกษตรกรต้องใช้น้ำอย่างประหยัดในช่วงหน้าแล้งและในช่วงที่มีการเพาะปลูกพืชในปริมาณมาก ซึ่งเมื่อได้รับจัดสรรน้ำแล้ว ทาง อบต. มีการกำหนดช่วงเวลาในการสูบน้ำในแต่ละหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในระดับตำบลออกตรวจ สอบว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ตำบลแหลมว่าผู้ใช้น้ำฝ่า

ฝืนกฎระเบียบหรือไม่ หากตรวจพบว่ามีกรณีขโมยน้ำนอกเหนือจากเวลาที่กำหนด คณะกรรมการจะดำเนินการปรับตามข้อบัญญัติการใช้น้ำเพื่อการเกษตรที่ตั้งไว้ โดยปรับ 1,000 บาทต่อครั้ง จากที่กล่าวมาแล้วการบริหารจัดการน้ำเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จึงทำให้การดำเนินการในการบริหารจัดการน้ำไม่เป็นระบบเท่าที่ควร งบประมาณที่ตั้งไว้ในการจัดซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้ในการสูบน้ำไม่เพียงพอ ทาง อบต.จึงหารายได้จากการรับสมัครสมาชิกผู้ใช้น้ำ ให้ผู้ใช้น้ำชำระค่ารายปีทุกปีที่มีการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เพื่อนำรายได้มาสมทบกับงบประมาณที่ตั้งไว้ เพื่อจ่ายในการบริหารจัดการน้ำในการเกษตรทุกกระบวนการ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลม อำเภอสว่างวีระ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าบทบาทในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมอยู่ในช่วงเริ่มต้น เนื่องจากเพิ่งรับโอนสถานีสูบน้ำด้วยระบบไฟฟ้าจากกลุ่มชุมชน ทำให้การดำเนินงานยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงมีน้อยแต่พยายามปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ส่วนในเรื่องกฎระเบียบ/ข้อบังคับที่ตั้งไว้ เนื้อหาส่วนใหญ่อิงจากหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่ดำเนินการมาแล้วทำให้ขาดความครอบคลุมในหลายๆ ด้าน ส่วนในเรื่องการสำรวจตรวจสอบสภาพแหล่งน้ำ ว่าเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในเรื่องการบริหารจัดการน้ำมีน้อย และเจ้าหน้าที่แต่ละคนก็ปฏิบัติงานในหลายด้าน แหล่งน้ำที่มีอยู่จึงขาดการดูแลบำรุงรักษา เมื่อถึงช่วงเวลาที่มีการเพาะปลูกจึงจะมีการปรับปรุงแหล่งน้ำก่อนถึงจะปล่อยน้ำเข้าไปในคลองสายหลักได้ ทั้งนี้หากเกินกำลังขององค์การบริหารส่วนตำบลแหลมจะแก้ไขได้ ต้องแจ้งขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานชลประทานตามโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษากลุ่มน้ำปากพนังตอนบน ทางหน่วยงานชลประทานได้ให้ความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว แต่ในบางครั้งทุกพื้นที่ในเขตที่หน่วยงานชลประทานรับผิดชอบ ต้องการใช้น้ำในช่วงเวลาเดียวกัน จึงต้องมีการแบ่งปันน้ำให้แต่ละตำบลอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สำหรับตำบลแหลมสภาพพื้นที่เป็นที่ราบ ไม่มีที่สำหรับเก็บกักน้ำไว้นานๆ ได้ และไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ มีแต่คลองสายหลัก คลองซอย คลองแยก เท่านั้น จึง

ต้องใช้ระบบน้ำบนคลองให้น้ำไหลเข้ามาในคลองสายหลักและให้ผู้ใช้น้ำสูบน้ำเข้าแปลงเพาะปลูกของตนเอง สำนักงานเกษตรอำเภอหัวไทรไม่ค่อยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต. เป็นเพียงหน่วยงานที่ส่งเสริมการปลูกพืชในแต่ละช่วงให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ นอกจากหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแล้ว ประชาชนผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรมีประสิทธิภาพที่สุด เนื่องจากปริมาณการใช้น้ำในพื้นที่จะมากขึ้นอยู่กับชนิดของพืชที่ปลูก ช่วงเวลาในการปลูก หากต่างคนต่างปลูกพืชต่างชนิดกัน ช่วงเวลาในการเติบโตต่างกัน ทำให้ใช้น้ำในปริมาณมากกว่าที่ควรจะเป็นซึ่งประชาชนผู้ใช้น้ำในตำบลแหลม ส่วนใหญ่ปลูกพืชตามความต้องการของตัวเอง อยากรูปลูกชนิดใดช่วงเวลาใดก็ได้ จึงทำให้ปริมาณน้ำที่มีไม่เพียงพอสำหรับการทำการเกษตรโดยเฉพาะช่วงหน้าแล้ง ประกอบกับไม่มีแหล่งน้ำมากพอที่จะเก็บกักน้ำไว้ใช้ในช่วงหน้าแล้ง รวมถึงขาดการบำรุงรักษาแหล่งน้ำ เมื่อเป็นแบบนี้สมาชิกผู้ใช้น้ำ ควรมีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรผู้ใช้น้ำซึ่งเมื่อมีการรวมกลุ่มก็ต้องมีการตั้งกฎ กติกาในการเพาะปลูกกันภายในกลุ่ม หากปลูกพืชชนิดเดียวกัน ช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ทำให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องสามารถคำนวณปริมาณการใช้น้ำอย่างเพียงพอ และประหยัดงบประมาณในการจ่ายน้ำมันเชื่อเพลิงในการสูบน้ำอีกด้วย

ดังนั้นในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์กรบริหารส่วนตำบลแหลม จึงต้องมีการประสานงานกันทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและประชาชนผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลแหลม ต้องร่วมมือกันในการหาสาเหตุ รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จึงจะทำให้การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรมีรูปแบบที่เป็นระบบและเป็นรูปธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ กรมชลประทาน. (2548). **การบริหารจัดการน้ำและการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอร์บอร์นพรินต์ จำกัด.

สถาบันตำราฐานภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2542). **คู่มือการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างผสมผสานในพื้นที่ระดับตำบล.**
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาธรรม.

องค์การบริหารส่วนตำบลแหลม. (2554). **แผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2554-2556.**
นครศรีธรรมราช: ร้านมินนี่.

อรรถพล สมตัว. (2551). **การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบบูรณาการขององค์การ
บริหารส่วนตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. รายงานการศึกษา
อิสระปริญา. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี

Management of Basic Education by the Kanchanaburi Provincial Administrative Organization

ปณชนุช ศิริมัว¹

หกวณ ชูเพ็ญ²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการจัดการศึกษา ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนายกองค์การบริหารส่วน จังหวัดกาญจนบุรี ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้าฝ่ายและเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานกองการศึกษา รวม 14 คน

ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีมีขอบข่ายการจัดการศึกษา 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) ด้านวิชาการ สนับสนุนโรงเรียน สอดแทรกเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับท้องถิ่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อาชีพ สิ่งแวดล้อมรอบตัว วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น ปัญหาที่พบควร ส่งเสริมให้ระบบการศึกษาจัดเข้ากับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาวิชาการให้สอดคล้องกับวิถีและความ เป็นอยู่ของชุมชน ที่นักเรียนดำรงชีวิตอยู่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำองค์ความรู้วัฒนธรรมและ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนมาใช้ประโยชน์สูงสุด 2) ด้านงบประมาณ ใช้แผนในการบริหารและ ควบคุมงบประมาณ จัดทำบัญชีจ่ายงบประมาณ และบัญชีพัสดุ อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่พบคือ ในขั้นปฏิบัติการพบว่าเจ้าหน้าที่ขาดความเข้าใจในระเบียบงบประมาณท้องถิ่น 3) ด้านการบริหารงาน บุคคล การมีนโยบายบริหารงานภายใต้ระบบคุณธรรมเน้นความเป็นอิสระ การจัดสรรอัตรากำลัง จัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร พบว่ายังขาดแคลนบุคลากรที่ทำหน้าที่ประสานงานระหว่าง โรงเรียน และองค์การบริหารส่วนจังหวัด 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป สนับสนุนอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ปัญหาที่พบ คือยังควรมีการประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานสะดวกและรวดเร็ว ร่วมกับการติดตาม ผลอย่างต่อเนื่อง

Abstract

This research had the objective of studying the management of basic education by the Kanchanaburi Provincial Administrative Organization (PAO) and to propose guidelines for the improvement of basic education management. Data were collected by in-depth interviews with the

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

chief officer of the PAO, the director of the Division of Education, Religion and Culture, and the chief and staff of the Education Section. A total of 14 persons provided data.

This study found that the PAO has responsibility for technical support to schools, integration of technical, lifestyle, residential, occupational, environmental, cultural and historical content relevant to the locality. One of the challenges the PAO faces is the need for a continuous system of education in the community, with technical content that is relevant to the local lifestyle and situation. This will improve interest in and application of the knowledge by the students and increase their knowledge of the culture and natural resources of their community. The PAO also provides budget support for plan implementation, management and control of expenditures. The PAO needs to produce efficient accounts for disbursements and procurement, but the staff lacks understanding and skill in this area. The PAO also manages personnel through policies for ethical management and independence, determination of staff needs, and setting of registers of personnel performance. However there is a lack of staff to coordinate among schools and the PAO. The PAO conducts general administration by supporting improvements in buildings and facilities, materials and supplies. The PAO faces challenges in coordination to improve speed and convenience, including on-going monitoring procedures.

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Keywords: Basic education management

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดการศึกษาของรัฐในลักษณะของการกระจายอำนาจ ดังระบุในมาตรา 43 ว่า การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 (3) กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึงตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เองโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้นเป็นที่ตั้ง

จากสาระของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 39 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจ และจัดการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหาร ให้ครอบคลุมเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่ และ

คณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่ง และในหมวด 9 ของการปกครองส่วนท้องถิ่นมาตรา 284 ซึ่งสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนเองตามกฎหมาย กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธ ศักราช 2542 มาตราที่ 16 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริหารราชการ และการศึกษาเป็นบริการสาธารณะที่รัฐเข้าไปดำเนินการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นภารกิจที่เข้าซ้อนต้องถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง

การถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธ ศักราช 2542 ใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานทั่วไป ซึ่งถือเป็นภาระงานที่ใหม่สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภารกิจในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากสาระของพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาปฐมวัย นั้นเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนา ความพร้อมตั้งแต่แรกเกิดจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนา และวางรากฐานชีวิตการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถในการประกอบการทำงานอาชีพและทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย การจัดการให้ความรู้ด้านวิชาชีพ เป็นการจัดบริการหรือส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อสร้างเสริมความแข็งแกร่งของชุมชน การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็ก เยาวชนเป็นการจัดและ

ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน ประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย การดำเนินงานด้านการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่ เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

ความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ความต้องการและความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น 2) ความคิดเห็นของสภา ท้องถิ่น 3) ข้อมูล ข้อเท็จจริง (จำนวนนักเรียน จำนวนเด็ก สภาพที่ตั้ง ฯลฯ) 4) ข้อคิดเห็นของบุคลากรในสถานที่ที่จะโอน และ 5) ศักยภาพของท้องถิ่น (คน เงิน พัสดุ การจัดการ)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีได้เล็งเห็นความสำคัญในด้านนี้จึงได้ ดำเนินการศึกษา เพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาที่ได้รับมาและศึกษาหา แนวทางในการบริหารในอนาคตต่อไป คณะผู้บริหารและกองกิจการด้านการศึกษาของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีเข้าใจว่า เมื่อได้รับการศึกษาด้านการศึกษา องค์การ บริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี ต้องมีการปรับตัว พัฒนาบุคลากร และระบบการจัดสรร งบประมาณด้านการศึกษา เพื่อรองรับการจัดการศึกษาในอนาคต และเตรียมความพร้อม ในด้านการศึกษาในท้องถิ่น รวมทั้งมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อประยุกต์ให้เข้ากับ บริบทของท้องถิ่นนั้น การศึกษามีคุณภาพได้ต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงาน ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ไม่ใช่เพียงทำเพื่อรักษาฐานอำนาจและการบริหารจัดการของตนเองไว้ ควรที่จะร่วมกันคิดร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยให้ยั่งยืนต่อไป ดังนั้น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดกาญจนบุรี และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงการบริหาร จัด การศึกษาตามมาตรฐานที่เหมาะสมของท้องถิ่นต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้มีบทบาทหน้าที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หัวหน้ากองการศึกษาและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานกองการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัด 12 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 14 คน

การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี ได้จัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจฯ โดยมอบหมายภารกิจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้แก่ กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่ควบคุม ดูแลและสนับสนุนต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษา ให้ประสิทธิผลและประสิทธิภาพตามนโยบาย

โครงสร้างของกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมงานให้ ฝ่ายบริหารการศึกษา ฝ่ายอำนวยการ และฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ร่วมกันบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดไว้ถึง องค์ประกอบของการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน มีรายละเอียดของการจัดการแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านงบประมาณ จากศึกษาพบว่า งานด้านแผนและงบประมาณนั้น เป็นงานในฝ่ายอำนวยการ การดำเนินงานด้านงบประมาณที่ผ่านมา ได้มีการจัดทำแผนงบประมาณ เพื่อบริหารและควบคุมงบประมาณ จัดทำบัญชีจ่ายเงินเดือนค่าจ้าง ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง เบิกจ่ายเงินและจัดทำบัญชีทะเบียนพัสดุ ตามข้อบัญญัติ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. ด้านบุคลากร เป็นงานในฝ่ายอำนวยการเช่นกัน ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา มีดังนี้คือ มีการใช้แผนอัตรากำลังด้านการศึกษา เพื่อจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการกำหนดหลักเกณฑ์ การสรรหา บรรจุแต่งตั้ง เปลี่ยนตำแหน่ง ย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีได้ดำเนินการ สนับสนุนโครงการครูสอนดี เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาด้วยการคัดเลือกครูสอนดีในท้องถิ่น และร่วมกัน เชิดชู รางวัลให้แก่ครูผู้เป็นต้นแบบ ตามแผนปฏิบัติการปฏิรูป

3. ด้านวิชาการ เป็นงานในฝ่ายบริหารการศึกษา อบจ.กาญจนบุรี มีการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา ส่งเสริมการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการวางแผนงานด้านวิชาการ งานนิเทศและประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดระบบประกันคุณภาพการภายในและมาตรฐานการศึกษา

4. ด้านการบริหารงานทั่วไปในส่วนอาคารสถานที่ อบจ. กาญจนบุรี ได้ปรับปรุงซ่อมแซมและสร้างใหม่ อาทิเช่น รั้วของโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัด กจ. 1 ให้มีความคงทนแข็งแรงและสวยงามทำให้ปลอดภัย ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้แลดูน่าอยู่และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ผู้ได้มีโอกาสมาพบเห็นในส่วนอาคารหอพัก ของโรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัด กจ. 1 จากการสัมภาษณ์นายก อบจ.กาญจนบุรี ได้ให้ข้อมูลว่าได้ดำเนินการสร้างหอพัก ชาย-หญิง แบบอยู่ประจำสำหรับนักเรียนที่อยู่ไกล พร้อมอุปกรณ์ตามมาตรการรักษาความปลอดภัยสำหรับนักเรียน และหอพักสำหรับครู ซึ่งขณะนี้ทางอบจ.ได้ดำเนินการสร้าง โรงอาหาร อาคารเรียนวิทยาศาสตร์ ห้องน้ำใหม่ การสร้างอาคารสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ปฏิบัติการด้านภาษา เครื่องดนตรี อุปกรณ์กีฬา เพื่อรองรับกับนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้นหลังการถ่ายโอนการศึกษา

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ได้ร่วมรับผิดชอบภารกิจการศึกษาจากรัฐบาลกลางการบริหารจัดการด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี หลังได้รับผิดชอบ ได้มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดคือ โรงเรียนบ้านเก่าวิทยาคมและได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัด กจ.1 มีการบริหารจัดการในองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ

1) ด้านวิชาการ เพื่อส่งเสริมให้ระบบการศึกษาสามารถเข้ากับชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุง การจัดเนื้อหาวิชาการที่สอนให้สอดคล้องกับวิถีและความเป็นอยู่ของชุมชนที่นักเรียนดำรงชีวิตอยู่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำองค์ความรู้ วัฒนธรรมและทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชนมาใช้ประโยชน์สูงสุด อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานนำไปสู่ความรักหวงแหนมีสำนึกเป็นคนชุมชนท้องถิ่นได้พัฒนาตนเองภายใต้รากฐานและวิถีชุมชนดั้งเดิมของตน เพราะระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีเนื้อหา

ส่วนมากที่เป็นเรื่องไกลตัว ทำให้นักเรียนไม่ได้รู้สึกผูกพันกับชุมชนและทำให้ผู้ที่จบออกไปภายนอกชุมชนมีวิถีชีวิตแบบใหม่ตามที่เขาเรียนรู้ ทำให้องค์ความรู้ วิถีชีวิต ทรัพยากร วัฒนธรรมของท้องถิ่นไม่ถูกนำมาใช้อย่างคุ้มค่า

2) ด้านงบประมาณ การรับผิดชอบจัดสรรเงินรายหัวและสนับสนุนงบประมาณมีการจัดการอบจ.กาญจนบุรีแผนการจัดการงบประมาณ แต่ที่ผ่านมายังประสบปัญหาความไม่เข้าใจกันในระเบียบวิธีงบประมาณท้องถิ่น กลุ่มประชากรเป้าหมายเห็นสอดคล้องว่า ควรให้มีการประสานงาน ระหว่างผู้รับผิดชอบเสนอโครงการกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ผ่านต้องทำการแก้ไขรายละเอียดโครงการหลายครั้ง ทำให้เสียเวลาในขั้นการเสนอโครงการเป็นอันมาก แม้จะมีการเตรียมความพร้อมในขั้นการเตรียมการถ่ายโอนโดยการจัดอบรมระเบียบวิธีการงบประมาณของอบจ.ให้แก่ครูและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ด้านงบประมาณของสถานศึกษาแล้วแต่เนื่องจากระเบียบราชการเดิมของ สพฐ. มีความแตกต่างกับต้นสังกัดใหม่คือ อบจ.ใช้ระเบียบงบประมาณของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่ ต้องมีการเสนองบประมาณให้สภา อบจ. ผ่านร่างญัตติเพื่ออนุมัติโครงการต่างๆ ที่เสนอมาจากกองงานต่างๆ ภายใน อบจ. เอง ระเบียบวิธีที่ใช้ในการเสนอขออนุมัติงบประมาณ โครงการต่างๆ มีความซับซ้อนและยากแก่การทำความเข้าใจ และระเบียบของหน่วยราชการแต่ละหน่วยจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันแล้วยังมีความซับซ้อนมาก อันเนื่องมาจากวิถีคิดแบบเดิมของระบบราชการที่มักมีขั้นตอนที่ยุ่งยากเน้นวิธีการเอกสารมากจนเกินไป ประกอบกับเกิดจากความไม่คุ้นชินของผู้ทำโครงการในระเบียบข้อบังคับใหม่วิธีการงบประมาณ ทำให้แม้จะมีการจัดฝึกอบรมเตรียมความพร้อมเพื่อให้การถ่ายโอนช่วงแรกไม่เกิดปัญหา การติดขัดเนื่องจากระเบียบที่ต่างไปจากเดิมแต่การฝึกอบรมดังกล่าวเป็นการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้และทำความเข้าใจ ซึ่งมีใช้การฝึกอบรมที่เป็นการลงมือปฏิบัติจริงโดยการจำลองเหตุการณ์ต่างๆ ให้ลงมือฝึกหัดเพื่อให้เผชิญปัญหาที่คล้ายคลึงและอาจเกิดขึ้นได้จริงในอนาคตแก่ผู้เข้ารับการอบรม

3) ด้านการบริหารงานบุคคล การพยายามลดปัญหาในเรื่องการจัดการระหว่างโรงเรียนและองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญอิสระ และอำนาจแก่ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ไม่น้อยไปกว่าที่สังกัดส่วนกลางและ

ได้บริหารงานภายใต้ระบบคุณธรรมเน้นความเป็นอิสระภายใต้แนวคิดความสมดุลและการตรวจสอบระหว่าง สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการจัดการการศึกษา เสนอให้มีการรับบุคลากรด้านธุรการเพิ่มเพื่อแยกฝ่ายปฏิบัติการออกจากฝ่ายอำนวยการ เพื่อรองรับการทำงานร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ที่ผ่านมารัฐรับภาระสอนหนังสือซึ่งเป็นหน้าที่หลักเมื่อต้อง รับภาระเพิ่มในงานเกี่ยวกับงานธุรการ หรืองานที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยการประสานงานระหว่างโรงเรียนและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุน การเรียนการสอนแต่ไม่ใช่งานหน้าที่หลักโดยตรง ทำให้ครูหน้าที่การสอนแล้วยังต้องทำหน้าที่ธุรการ อีกหนึ่งหน้าที่ ซึ่งพบว่าครูต้องทำวิจัยชั้นเรียนอีก และการทำวิจัยชั้นเรียนก็เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะการสอน ถ้าแถมด้วยหน้าที่ธุรการ และต้องทำการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งนับเป็นการรับหน้าที่มากมาย เช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอนของครู ที่ไม่สามารถให้เวลากับการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ จากที่ต้องผ่านมาข้อจำกัดในเรื่องอัตราครูใน การจัดการศึกษาของส่วนกลางที่ขาดแคลนงบประมาณ ทำให้ขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและสอนตรงสาขา ยิ่งโรงเรียนขนาดเล็กและห่างไกล ยังมีโอกาสน้อยมากที่จะมีครูสอนตรงสาขาวิชาที่เรียนกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพื่อให้คุณภาพการจัดการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์

4) ด้านการบริหารงานทั่วไปภาพรวม เนื่องจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีมีนโยบายเร่งแก้ไข เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานด้านอื่นๆ บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมาย ตามนโยบายโรงเรียนในฝันว่า สภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียนดี มีสังคม บรรยากาศสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะที่ผ่านมามันตั้งกีดเค็มคือส่วนกลาง ขาดการสนับสนุนงบประมาณไม่ตรงต่อความเป็นจริง เนื่องจากระบบการอุดหนุนเป็นรายหัว ทำให้โรงเรียนที่ไม่มีชื่อเสียงในชนบทเสียเปรียบ เมื่องบประมาณกระจุกตัวเฉพาะ โรงเรียนที่มีชื่อเสียง ทำให้โรงเรียนในชนบทจึงไม่เกิดการพัฒนาตนเอง อีกทั้งผู้ปกครองของนักเรียนในพื้นที่ ส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจนไม่สามารถสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนได้ทำให้ขาดแคลนงบประมาณทำให้ขาดแคลนหรือล่าช้าใน งบประมาณด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และ

การบริหารงานทั่วไป ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ แต่พบว่าด้านยังขาดการประสานงาน เพื่อลดข้อขัดแย้ง จึงควรมีการปรับปรุงในส่วนนี้ให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน

แนวทางในการปรับปรุงเกี่ยวกับการจัดการด้านการศึกษาระดับพื้นฐาน ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี มีดังนี้

ด้านวิชาการ สนับสนุนโรงเรียนได้พยายามสอดแทรกเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อาชีพ สิ่งแวดล้อมรอบตัว วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากก่อนหน้านี้ได้เกิดแนวคิดให้สถานศึกษามีโอกาสได้จัดเนื้อหาหลักสูตรการเรียนของตนเอง โดยจัดให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางจากส่วนกลาง อาจทำได้สองวิธีคือการสอนแทรกเนื้อหาไปรายวิชาที่จัดให้ หรืออาจจัดเป็นรายวิชาขึ้นมาเป็นพิเศษเพื่อนำให้เกิดการเรียนเฉพาะ

ด้านงบประมาณ มีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการลำดับความสำคัญของโครงการเพื่อให้การใช้จ่ายเป็นการตอบสนองต่อความจำเป็นเร่งด่วน และให้การสนับสนุนโครงการที่ต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ทำให้เกิดการพัฒนาย่างต่อเนื่อง และมีการตรวจสอบการใช้จ่ายโครงการอย่างเข้มงวด เน้นการตรวจสอบการเบิกจ่ายจากกองการศึกษาโดยมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างโรงเรียนและ อบจ. โครงการต่างๆ ที่เสนอเข้ามาเพื่อรอรับการสนับสนุนงบประมาณจะต้องมีการประเมินโครงการอย่างรอบคอบ การใช้จ่ายต้องเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล

ด้านการบริหารงานบุคคล องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีได้ให้ความสำคัญเป็นอิสระ และอำนาจแก่ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา ไม่น้อยไปกว่าที่สังกัดส่วนกลาง และได้บริหารงานภายใต้ระบบคุณธรรม เน้นความเป็นอิสระภายใต้แนวคิดความสมดุลและการตรวจสอบระหว่าง สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการจัดการการศึกษา ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี เรื่องการจัดสรรอัตรากำลัง เบื้องต้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ จัดทำแผนอัตรากำลังรองรับ งานด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

มากขึ้น ทั้งในเรื่องธุรการและจัดจ้างครูในอัตราที่ว่าง ร่วมกับจัดทำโครงการเยี่ยมครูช่วยสอนระหว่างโรงเรียนในรายวิชาที่ขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ และจัดการเรียนการสอนร่วมกับการเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนไกลกังวลซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละรายวิชามาสอน ทำให้เพิ่มโอกาสแก่ผู้เรียน

ด้านการบริหารงานทั่วไป การจัดการด้านนี้ควรเน้นเรื่อง การประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานสะดวกและรวดเร็ว ร่วมกับการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี ควรนำนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลมาปฏิบัติ ตามขอบเขตของ พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในแต่ละจังหวัด ต้องปรับปรุงขอบข่ายของนโยบาย ให้มีความเหมาะสมตลอดเวลา โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ ต้องดำเนินการจัดทำแผน แผนงาน โครงการ เพื่อบริหารงานด้านต่างๆ แผนการใช้เงินและทรัพยากรงบประมาณ ในเรื่องการจัดการศึกษานี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรี ต้องให้การสนับสนุน โรงเรียนหรือสถานศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบให้เกิดมีการบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพ เพราะการศึกษาต้องมียุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องมีกลไกให้ โรงเรียนและสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับแผนงานต่างๆ ขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

การกระจายอำนาจบริหารการศึกษา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.kkpa0.org/petson/data/structure.pdf>

คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2545). **แผนปฏิบัติการ กำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

ความพึงพอใจในของประชาชนต่อการบริการของ อบจ. กรณีศึกษาการถ่ายโอนการศึกษาจาก
กระทรวงศึกษา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.pchanchai.exteen.com>
ศุภชัย เยาวะประภาส. (2540). การบริหารงานทั่วไปขององค์การบริหารส่วนจังหวัด.
กรุงเทพฯ: กราฟฟิคฟอร์เมท(ไทยแลนด์)
สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นฉบับสรุป. กรุงเทพฯ. บริษัทพรักหวานกราฟฟิค จำกัด
สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). แผนนโยบายการจัดการศึกษาท้องถิ่น พ.ศ.2542 -
2559.

ประสิทธิภาพการถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบล ทางเกวียน

Efficiency of Transfer of Authority for Primary Education Management to the Tang Kwian Tambon Administrative Organization

กัณฑ์กร กลิ่นกุหลาบ¹
สุภูมิวิทย์ ไสยโสภณ²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน โดยการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและผู้ดูแลศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 14 คน และผู้รับบริการ จำนวน 120 คน

ผลการศึกษพบว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ควรพิจารณาในเรื่องของบุคลากรให้เพียงพอต่อจำนวนเด็ก ด้านงบประมาณควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณในส่วนที่เป็นรายได้ของท้องถิ่นที่จะสนับสนุนการศึกษาให้ชัดเจน ให้มีการจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องการผลิตสื่อ เน้นการผลิตสื่อจากวัสดุอุปกรณ์ที่หาง่าย ราคาไม่แพงและมีในท้องถิ่น เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายที่จะจัดซื้อสื่อและผู้บริหารควรให้ความสำคัญเรื่องการศึกษา มีการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

Abstract

This research had the objective of proposing guidelines to improve efficiency in the transfer of authority for primary education management to the Tang Kwian Tambon Administrative Organization (TAO). Data were collected from 14 administrators and managers of early childhood development centers, and from 120 clients.

This study found that guidelines for improving efficiency of primary education management by the TAO should include consideration of providing adequate staffing to achieve a proper student-teacher ratio. In the area of funding, there should be clear criteria for allocating budget to support education from local revenues. There should be training to improve knowledge of

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์; อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

production of educational media. Media should be produced from locally-available materials in cost-effective ways. TAO administrators should give more importance to education, with policies and plans for implementation which are clear and based on participation by all the relevant stakeholders.

คำสำคัญ: การถ่ายโอนภารกิจการจัดการศึกษาปฐมวัย

Keywords: Transfer of authority, primary education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การกระจายอำนาจ และการถ่ายโอนภารกิจจากราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น นับเป็นประเด็นเชิงนโยบายซึ่งรัฐบาลหลายยุคหลายสมัยดำเนินการมาโดยตลอด โดยมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาหลายรูปแบบ เพื่อรองรับการกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจให้แก่ท้องถิ่น ในส่วนของ การถ่ายโอนภารกิจตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนและกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดรูปแบบในการถ่ายโอนภารกิจที่ทำการถ่ายโอน และระบุถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับโอนภารกิจรวมทั้งระบุประเภทของภารกิจไว้ด้วยเช่นกัน โดยประเภทของภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนมี 2 ประเภทคือ ประเภทภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกทำโดยอิสระและประเภทภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องทำ โดยภารกิจทั้งหมดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับการถ่ายโอน มีทั้งหมด 6 ด้าน คือ ภารกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภารกิจด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ภารกิจด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย ภารกิจด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ภารกิจด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และภารกิจด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนทั้งสิ้น 245 ภารกิจ โดยมีส่วนราชการที่ทำการถ่ายโอนทั้งสิ้น 50 กรม 11 กระทรวง ซึ่งเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนภารกิจไปดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะที่ได้รับถ่ายโอน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด

ในภารกิจที่สำคัญด้านหนึ่งคือภารกิจด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการปรับตัวพัฒนาบุคลากร และระบบการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาเพื่อรองรับการจัดการศึกษาในอนาคต และเตรียมความพร้อมในด้านการศึกษาในท้องถิ่น รวมทั้งมีการจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่นนั้น การศึกษามีคุณภาพได้ต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในอดีตก่อนที่จะมีการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย อยู่ก่อนแล้วหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรมพัฒนาชุมชน กรมศาสนา กรมประชาสงเคราะห์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมอนามัย ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีจุดประสงค์ในการจัดตั้งแตกต่างกันไป แต่โดยหลักใหญ่แล้วมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่สำหรับดูแลเด็กก่อนวัยเรียนเพิ่ม โอกาสให้เด็กได้รับการเตรียมความพร้อม มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา อย่างเหมาะสมตามวัย และเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองที่ไม่มีเวลาเลี้ยงดูบุตรหลาน ในช่วงเวลากลางวัน สำหรับการสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดดังกล่าว ได้แก่ ค่าอาหารกลางวัน ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าตอบแทนผู้ดูแลเด็ก ค่าอุปกรณ์และสื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ โดยให้งบประมาณเป็นไปตามจำนวนเด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้บริการ ส่วนรูปแบบการบริหารจัดการ ถ้าเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรมพัฒนาชุมชน และกรมการปกครอง จะมีคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (กพด.) ที่มีตัวแทนจากชุมชน และจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแล ส่วนที่สังกัดกรมการศาสนาจะมีพระเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ (กรมอนามัย, 2549)

จากภารกิจการถ่ายโอนการจัดการศึกษาปฐมวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน เริ่มในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งได้รับการถ่ายโอนและจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย นับตั้งแต่พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้ โดยรับการถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบล จำนวน 1 ศูนย์ จากการสำรวจ พบว่า หลังจากการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาอยู่ในสังกัดองค์การบริหารส่วน

ตำบล ทางเกวียนมีการจัดรูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่มีความชัดเจนขึ้นมีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และสามารถนํานโยบายปฏิบัติได้ แต่ยังคงการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการขาดการวางแผนด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ในด้านจิต ความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียนมีการส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความสามารถ โดยการศึกษาต่อให้มีความรู้ทางด้านปฐมวัย ตลอดจนการศึกษาคุณงานเพื่อนำประสบการณ์ความรู้มาปรับปรุงงาน

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงประสิทธิภาพการถ่ายโอนภารกิจ การจัดการศึกษาปฐมวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและนำข้อมูลมาปรับปรุงการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน อำเภอแกลงจังหวัดระยอง โดยที่ได้กำหนดปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับถ่ายโอนภารกิจ ในด้านความประหยัด ด้านความรวดเร็ว ด้านความมีคุณภาพ และด้านความเสมอภาค อันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่สามารถเป็นแนวทางให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย สามารถสร้างประโยชน์ให้กับประชาชนในพื้นที่มากที่สุดต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้บริการ ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 4 คน คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 5 คน และหัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กเล็ก จำนวน 5 คน รวม 14 คน และจากแบบสอบถามผู้รับบริการ ได้แก่ ผู้ปกครองเด็ก จำนวน 120 คน

ผลการศึกษา

สภาพการณ์การดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนการจัดการศึกษาปฐมวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

องค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน ได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. **ด้านบุคลากร** ด้านครูอัตราจ้างหรือครูที่ทำการสอนเดิม องค์กรบริหารส่วนตำบลทางเกวียน ได้ให้ครูอัตราจ้างหรือครูผู้สอนเดิมดำเนินการสอนไป ก่อนในระหว่างที่องค์กรบริหารส่วนตำบลทางเกวียน ยังไม่สามารถจ้างครูผู้สอนอื่นมาทดแทนได้ และโรงเรียนวัดหนองกันเกรา ก็ให้ความร่วมมือดำเนินการจัดแผนการสอน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาแก่เด็กในท้องถิ่น ในระหว่างนั้นมีครูพี่เลี้ยง จำนวน 2 คน

2. **ด้านงบประมาณ** แต่เดิมการถ่ายโอนงบประมาณรายการค่าวัสดุการศึกษา (รายหัว) ของเด็ก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) ได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณดังกล่าวให้แก่องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เพื่อจัดสรรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) หรือเทศบาลที่โรงเรียนตั้งอยู่ ปัจจุบันงบประมาณด้านอาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) อุปกรณ์การเรียนการสอน งบส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดสรรให้ โดยเบิกจ่ายผ่านสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดระยอง

3. **ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและอาคารสถานที่** ในช่วงแรกองค์กรบริหารส่วนตำบลทางเกวียน ยังขาดแคลนอาคารและสถานที่ในการจัดการศึกษาและใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนวัดหนองกันเกราซึ่งเป็นอาคารตึกจำนวน 2 ห้องเรียน 2 ห้องน้ำ ไม่มีห้องสำหรับเรียนและห้องนอนแยกออกต่างหาก สื่อการเรียนการสอนยังมีไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กนักเรียน ไม่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาจัดประสบการณ์การเรียนการสอน เนื่องจากในขณะนั้นงบประมาณมีจำนวนจำกัด และต้องรอรับงบประมาณจากองค์กรบริหารส่วนตำบลทางเกวียนเป็นผู้เบิกจ่ายให้

4. **ด้านการบริหารจัดการ** ในช่วงแรกโรงเรียนวัดหนองกันเกรา ได้ให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และคอยกำกับดูแลด้านการเรียนการสอนให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรบริหารส่วนตำบลทางเกวียน ทั้งในด้านการเป็นห้องเรียนต้นแบบและการสนับสนุนเอกสารสื่อต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญาเต็มศักยภาพ

สภาพการณ์หลังการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนการจัดการศึกษาปฐมวัยของ องค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

1. **ด้านบุคลากร** ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน มีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 คน ผู้ดูแลเด็กเล็ก 3 คน รวม 4 คน ซึ่งบุคลากรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการสอนระดับปฐมวัย หรือทางการศึกษา ส่วนผู้ที่จบไม่ตรงสาขาก็ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับศึกษาต่อด้านปฐมวัยโดยตรง เด็กนักเรียนมีจำนวน 120 คน แบ่งการเรียนการสอนเป็น 4 ห้อง ซึ่งครูหนึ่งคน ต้องรับผิดชอบเด็กถึง 30 คน ในส่วนของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียนมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนงบประมาณด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาศักยภาพทั้งคุณภาพครูผู้ดูแลเด็ก สภาพแวดล้อม วิชาการ และกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัย และกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. **ด้านงบประมาณ** ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น งบประมาณเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ สำหรับสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อจ่ายเป็นค่าตอบแทนและเงินเพิ่มค่าครองชีพ เงินประกันสังคม และค่าวัสดุการศึกษาเด็กเล็ก งบประมาณสำหรับอาหารกลางวัน อาหารเสริม (นม) และทางองค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบริหารสถานศึกษา เช่น ค่าพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ค่าธรรมเนียมและค่าลงทะเบียนต่างๆ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ เป็นต้น ซึ่งการจัดสรรงบประมาณนั้นต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. **ด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี** ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอุปกรณ์และสื่อการเรียน สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ยังไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กและมีไม่ครบทุกหน่วยการเรียนรู้ มีการจัดมุมประสบการณ์ต่างๆ ตามสภาพห้องเรียนและครูผู้ดูแลเด็กมีการส่งเสริมพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้ และผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4. **ด้านการบริหารจัดการ** การบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นอยู่กับคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน โดยมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และหัวหน้าส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหัวหน้า มีคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้กำหนดนโยบายแผนพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กเล็กทุกคน ได้รับการเตรียมอย่างมีคุณภาพตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณและการบริหารทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน และเครือข่าย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียนมีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและคุณภาพตามหลักวิชาการ กฎหมายระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน จึงมีการจัดการ ควบคุม ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยเอื้อและขจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ลดน้อยลงหรือหมดไป โดยมุ่งหวังให้เด็กเล็ก ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมสมบูรณ์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ ในขณะที่เดียวกันผู้ดูแลเด็กก็ได้รับการส่งเสริมให้สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข สบายกาย สบายใจ และมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ตลอดจนสามารถประสานความร่วมมือของชุมชน โดยรอบเพื่อการบริหารจัดการ และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและท้องถิ่น

ประสิทธิภาพการถ่ายโอนภารกิจการจัดการศึกษาปฐมวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

1. **ด้านบุคลากร** บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาการเด็กปฐมวัย และควรจัดบุคลากรที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาเอกปฐมวัย และควรจัดเจ้าหน้าที่ด้านอื่นที่มีใช้ผู้สอนปฏิบัติงานเป็นการเฉพาะ เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ/การเงิน/พัสดุ ภารโรง หรือยามรักษาความปลอดภัย เป็นต้น เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กมีเวลาในการเรียนการสอนและดูแลเด็กอย่างเต็มความสามารถ ควรส่งเสริมให้บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็ก โดยเฉพาะผู้ดูแลเด็กเข้ารับการอบรม โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ศึกษาต่อปริญญาตรี ในสาขาปฐมวัย เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากร และเป็นการยกระดับมาตรฐานในการ จัดการศึกษาของท้องถิ่นให้สูงขึ้น

2. **ด้านงบประมาณ** องค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน สามารถจัดสรร งบประมาณในการจัดบริการอาหารกลางวัน อาหารเสริม(นม) ได้เพียงพอต่อความ ต้องการของเด็กนักเรียน ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีงบประมาณการดำเนินการเป็นของ ตนเอง ส่วนใหญ่รอการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วน ตำบลเองในบางครั้งก็ขาดแคลนงบประมาณเนื่องจากการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล ลดลง ทำให้การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การ จัดสรรงบประมาณล่าช้า ขาดการระดมทรัพยากร เพื่อการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขาดการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ ขาดการมอบอำนาจในการ ตัดสินใจ องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะเป็นผู้กำกับดูแล ต้องไม่เพิกเฉยต่อปัญหา เหล่านี้และรอแต่การสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการ ควรมีการจัดกิจกรรมระดม ทรัพยากร ระดมทุน เพื่อให้การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

งบประมาณในการบริหารจัดการภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการศึกษาจะเห็น ได้ว่าแหล่งงบประมาณหลักที่นำมาบริหารจัดการภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้มาจาก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สังกัดอยู่ ซึ่งอาจให้ข้อสังเกตได้ว่าองค์การปกครองส่วน ท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการกำกับดูแลมากก็จำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่ อย่างจำกัด ให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการกำกับดูแลอย่างทั่วถึง ทำให้งบประมาณ สนับสนุนที่ได้รับนั้นอาจไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้การจัดสรรงบประมาณ ยังขึ้นอยู่กับ นโยบายของคณะผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งด้วยว่า นโยบายในการเข้ามาบริหารงาน เน้นการพัฒนาด้านการศึกษาไม่น้อยเพียงใด หากคณะ ผู้บริหารที่ใดเห็นความสำคัญ ด้านการศึกษามากมักจะสนับสนุนงบประมาณมากกว่า คณะผู้บริหารที่ไม่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้

3. **ด้านวัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี** ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดอาคาร สถานที่ การดูแลรักษาอุปกรณ์เครื่องเล่นที่สนับสนุนต่อการพัฒนาการเด็ก อยู่ในสภาพที่ดี และ ปลอดภัยสำหรับเด็ก ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มี

ความทันสมัย จัดหาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ ในการจัดการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมพัฒนาการ ความพร้อมของเด็กทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ในการเรียนการสอนจึงเป็นไปในลักษณะสร้างเสริมประสบการณ์และเรียนรู้จากการเล่น การสังเกต การลงมือ และการชี้แนะของผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะไม่มีรูปแบบที่เป็นวิชาการมากนัก แต่สิ่งสำคัญของการจัดการเรียนการสอน คือวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ที่มีคุณภาพและมีความทันสมัยอยู่เสมอ

4. **ด้านการบริหารจัดการ** องค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน มีการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ในการพัฒนาการศึกษาที่ชัดเจน แต่ยังคงขาดระบบการวางแผน การติดตามตรวจสอบ การบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ ขาดการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งยังขาดการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งบุคลากรที่มีอยู่ในปัจจุบันยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักการนิเทศการเรียนการสอน ทำให้ไม่มีความมั่นใจที่จะทำการนิเทศ มีเพียงการติดตามการปฏิบัติงาน และสอบถามถึงปัญหา อุปสรรคที่พบในการปฏิบัติงานเท่านั้น ทั้งนี้เพราะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดบุคลากรที่รับผิดชอบด้านนี้โดยตรง

5. **ด้านกระบวนการดำเนินงาน**

5.1. **ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก** พบว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานด้านการให้การศึกษาและพัฒนาการเด็กเล็ก มีการนำมาตรฐานตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดมาใช้ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจุบันมีเพียงด้านวิชาการและบุคลากรเท่านั้นที่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดได้ ส่วนผู้ปกครองเห็นว่าการจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาเด็กควรมีการติดประกาศให้ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปได้รับทราบ เพราะจะทำให้ผู้ปกครองเด็กสามารถสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงพัฒนา การของเด็กได้และเห็นว่าควรติดประกาศแผนการสอน และการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบ ทั้งยังเป็นการสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครองได้ดี และยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการจัดหลักสูตรทาง

วิชาการและการจัดกิจกรรมต่างๆ สำหรับเด็กที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น จะช่วยปลูกฝังและเป็นการปูพื้นฐานให้กับเด็กตั้งแต่ปฐมวัยให้เด็กได้ปฏิบัติจนเกิดความเคยชินและควรให้มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทั้งเด็กและผู้ดูแลเด็กด้วย

5.2. ด้านบุคลากร พบว่า ผู้ดูแลเด็กมีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคมและจริยธรรม ส่วนผู้ปกครองเห็นว่าผู้บริหารท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ และมีความรู้ความเข้าใจให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุนการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลทางเวียงน ดังนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นต้องปรับทัศนคติ ต้องกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความชัดเจนพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

5.3. ด้านอาคาร สถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีที่เก็บสิ่งปฏิกูลทั้งภายในและภายนอกอาคาร มีจำนวนและขนาดเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความปลอดภัย และอยู่ในที่ที่มีความเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่ออันตราย อากาศถ่ายเทได้สะดวก ถูกสุขลักษณะ แต่ควรจัดสรรพื้นที่สำหรับห้องพยาบาล ห้องเรียนยังไม่มุ้งลวด ห้องน้ำไม่เหมาะกับเด็ก ควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับการใช้งาน หรือต่อเติมอาคารเพื่อเพิ่มพื้นที่การใช้สอย และการซ่อมแซม อาคาร หรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่ชำรุด ควรให้มีความรวดเร็วกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้แยกห้องเรียนตามระดับอายุของเด็ก ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด คงจะต้องปรับปรุงอาคารที่มีอยู่เดิม ให้มีมาตรฐานด้านความปลอดภัยให้มากขึ้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น

5.4. ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาไปพร้อมๆ กันเด็กจะได้รับการพัฒนาการด้านต่างๆ โดยคำนึงถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะตามวัย การจัดทำหลักสูตรถือว่าครอบคลุมทุกส่วน และสอดคล้องกับสภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดให้มีกิจกรรมที่วัดพัฒนาการของเด็ก กำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรม ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้เด็กอย่างหลากหลาย

และสามารถตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายคน รวมถึงการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนหรือหลักสูตรที่มี โดยใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 และแนวทางการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงผู้ดูแลเด็กมีการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กรายบุคคล ทั้งนี้ เพราะเด็กแต่ละคนมีความต้องการในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการจัดทำแผนการสอนและการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาเด็ก จะทำให้ทั้งเด็กและผู้ดูแลเด็กมีการดำเนินกิจกรรมได้อย่างครบถ้วนและมีความต่อเนื่องตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการเป็นไปตามวัยได้อย่างเหมาะสม และยังเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองกับผู้ดูแลเด็กได้เป็นอย่างดีนั้น ทำให้ผู้ปกครองทราบว่าในแต่ละวันผู้ดูแลเด็กได้สอนและจัดกิจกรรมอะไรให้แก่เด็กบ้าง การสอนและกิจกรรมต่างๆ มีความเหมาะสมกับวัยหรือไม่

5.5. ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนพบว่า มีการให้คำแนะนำปรึกษา สนับสนุนทรัพยากรในการทำกิจกรรม เช่น การศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการเด็กให้กับผู้ปกครองและครูผู้สอน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อยมาก จึงเสนอให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้มีกิจกรรมที่ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก เด็กและประชาชน ได้มีกิจกรรมร่วมกัน และให้มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากเสียงตามสาย แผ่นพับต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบทุกกิจกรรม ส่วนผู้ดูแลเด็กเห็นว่า ผู้ปกครองยังให้ความสนใจกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อย และไม่ค่อยมีการเสนอแนะ เมื่อมีการประชุมและยังให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าผู้ปกครองบางคนยังไม่ให้ความสำคัญกับครูผู้ดูแลเด็ก และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากนัก โดยสังเกตจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเป็นผู้ดำเนินการ และผู้ปกครองเป็นผู้เข้าร่วม ดังนั้น หากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่จัดกิจกรรมก็จะทำให้ไม่มีกิจกรรมที่เกิดจากการริเริ่ม และสนับสนุนจากชุมชน จึงเสนอให้ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กได้เป็นส่วนริเริ่มในการจัดกิจกรรมบ้าง ก็จะทำให้การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น

5.6. ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประสานงานและประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ เช่น การจัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกเยี่ยมบ้านเด็ก เกี่ยวกับการดำเนินงานให้ประชาชน และหน่วยงานต่างๆ รับผิดชอบต่อ เพื่อให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนผู้ปกครองเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลต้องจัดประชุมประชาสัมพันธ์ชี้แจงสร้างความรู้ความเข้าใจกับคนในชุมชน ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและองค์การบริหารส่วนตำบล

ปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาประสิทธิภาพการถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
<p>1. ความประหยัด</p> <p>1. ปัญหาขาดการจัดบริการรถรับ-ส่งสำหรับเด็กที่อยู่ไกลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสวัสดิการด้านอื่นๆ เช่น สมุด หนังสือ ชุดนักเรียน เป็นต้น</p>	<p>1. จัดประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องหรือทำประชาคมเกี่ยวกับการจัดให้มีบริการรถรับ-ส่งสำหรับเด็กที่อยู่ไกลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p> <p>2. จัดซื้อสมุด หนังสือสำหรับเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกคน เพื่อเด็กทุกคนได้รับการเตรียมประสบการณ์ความพร้อมด้านต่างๆ ครบทุกด้าน</p>
<p>2. ความรวดเร็ว</p> <p>1. ปัญหาการจัดงบประมาณในการจัดหาสื่อ/นวัตกรรม/แหล่งเรียนรู้ที่พอเพียง</p>	<p>1. จัดตั้งงบประมาณในการจัดหาสื่อ/นวัตกรรม/แหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ ทันต่อความต้องการ จัดงบประมาณสำหรับพัฒนาบุคลากรให้มีสื่อ/นวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อใช้ประกอบการจัดประสบการณ์รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้</p> <p>2. จัดซื้อสื่อ/นวัตกรรม/แหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก เช่น การให้บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีส่วนร่วมในการจัดซื้อสื่อเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p>

ปัญหา/อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
<p>3. ความมีคุณภาพ</p> <p>1. จัดกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ให้เด็กๆ ได้รู้จักช่วยเหลือตัวเองและเพื่อน</p> <p>2. ปัญหาขาดการส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนด้านสังคม</p>	<p>1. นำเด็กไปจัดกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น ไปทำบุญฟังเทศน์ หรือ ร่วมกิจกรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมให้กับเด็ก เช่น งานวันเด็ก วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น</p> <p>2. การจัดประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกครั้ง นอกจากการส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กได้ครบทั้ง 4 ด้านแล้ว ผู้ดูแลเด็ก จะต้องจัดประสบการณ์พัฒนาการเด็กด้านสังคม หรือเน้นการจัดประสบการณ์ด้านสังคมเป็นหลัก</p>
<p>4. ความเสมอภาค</p> <p>1. ปัญหาขาดการจัดวางแผนหรือวางแผนการรับนักเรียนเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p>	<p>1. จัดให้มีการประชุมทุกครั้ง เพื่อวางแผนการรับนักเรียนเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีส่วนร่วมกันทุกฝ่ายในการวางแผนของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก</p> <p>2. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ เช่น ระบบข้อมูลบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ระบบข้อมูลนักเรียน และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p>

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้คือ

1. ควรกำหนดแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านการเรียนการสอน ด้านคุณภาพผู้ดูแลเด็ก ด้านการพัฒนาอาคาร สถานที่ ด้านงบประมาณ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และด้านอื่นๆ
2. ควรนำองค์ความรู้ จากผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ครูที่สอนโรงเรียนต่างๆ ในท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนด้านการเรียนการสอน แก่ครูผู้ดูแลเด็ก ทั้งนี้จะเป็นการยกระดับคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็กให้สูงขึ้น
3. ควรพิจารณาในเรื่องขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น พิจารณายกย่อง เชิดชูเกียรติใน โอกาสสำคัญแก่ผู้ดูแลเด็กที่มีผลงานดีเด่น เพื่อให้สังคมยอมรับก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และควรมีการจัดส่งให้เข้ารับการฝึกอบรมและสนับสนุนทุนการศึกษาให้กับผู้ดูแลเด็ก

4. ควรมีการกำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณในส่วนที่เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะสนับสนุนการศึกษาให้เป็นแนวทางเดียวกัน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษา

5. ควรปรับปรุงด้านอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ปรับภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สวยงาม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

6. ควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการผลิตสื่อแก่ครูผู้ดูแลเด็ก โดยเน้นการผลิตสื่อจากวัสดุอุปกรณ์ที่หาง่าย ราคาไม่แพงและมีในท้องถิ่น เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายที่จะจัดซื้อสื่อซึ่งมีราคาค่อนข้างแพง

7. ในด้านการจัดประสบการณ์ และการประเมินพัฒนาการสำหรับเด็ก ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก จะได้จัดประสบการณ์ และประเมินพัฒนาการได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ทั้ง 4 ด้าน

8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ หรือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถด้านการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดทำแนวทางหรือคู่มือสำหรับการนิเทศ เพื่อใช้นิเทศในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้เป็นแนวเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2546).

คู่มือการปฏิบัติงานด้านการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). รายงานการติดตามประเมินผล

โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

การส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี

Support for Activities for Youth by the Thung Non Si Tambon Administrative Organization

รัชวุฒิ รัตนผล¹

วิภาวี พิจิตบันดาล²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชนในเขตตำบลทุ่งนนทรี อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยการสัมภาษณ์เยาวชนจำนวน 35 คน

ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่เยาวชนต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรีส่งเสริมมากที่สุดคือ กีฬาและนันทนาการ รองลงไปที่คือกิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม และกิจกรรมในด้านส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนในด้านทักษะวิชาชีพ การรวมกลุ่ม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมทั้งดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ตำบลให้ครบทุกหมู่บ้าน ตามลำดับ แต่ทั้งนี้้องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องมีระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ทั่วถึงเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

Abstract

This research had the objective of proposing guidelines to support activities that are consistent with the interests and needs of youth in Tambon Non Si, Khao Saming District, Trat Province. Data were collected by interviews with 35 youth.

This study found that the activities which the Thung Non Si Tambon Administrative Organization (TAO) should implement for youth include sports and recreation, followed by group activities, arts and culture training, and building occupational skills, group formation, conservation of the natural resources, activities to improve family relationships, and creation of youth networks to cover all the villages in the TAO. The TAO needs to have a better system of publicizing news and information to motivate the local youth to participate in these programs.

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์; มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

คำสำคัญ: การส่งเสริมกิจกรรมให้เยาวชน

Keywords: Activity promotion for youth

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งสภาพแวดล้อมในสังคม การดำเนินชีวิต เทคโนโลยีการสื่อสาร รวมทั้งการรับวัฒนธรรมตะวันตกและวิกฤติเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดปัญหาความเสื่อมทางด้านจิตใจ ค่านิยม เกิดการแข่งขันโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเยาวชนไทยอย่างรุนแรง เยาวชนถูกปล่อยปละละเลยขาดความสนใจจากสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งกับสังคม ในด้านความคิด ทำให้เยาวชนไม่ได้รับการใส่ใจพัฒนา ไม่ได้รับแรงกระตุ้นส่งเสริมที่เหมาะสมจากสังคมและยังขาดโอกาสในการส่งเสริมกิจกรรมด้านต่างๆ เช่น โอกาสทางการศึกษา โอกาสทางความคิดความสามารถ โอกาสที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เป็นเหตุให้เยาวชนหาทางออกที่ไม่เหมาะสม เช่น การเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การหมกมุ่นในเรื่องเพศสัมพันธ์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่แทนรัฐบาลในการบริการสาธารณะ การบริหารจัดการภารกิจต่างๆ ทั้งทางด้าน การดูแลคุณภาพชีวิต การส่งเสริมกิจกรรมในชุมชนให้กับประชาชน และต้องส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนถือเป็นภารกิจหนึ่งที่สำคัญตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพการพัฒนาเด็กและเยาวชนในทุกด้าน โดยกำหนดสาระสำคัญว่าด้วยแนวทาง วิธีการในการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคม ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญของเด็กและเยาวชนที่จะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญของชาติ และตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพของเยาวชนในฐานะที่เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ การพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมเยาวชนจึงนับเป็นแนวทางหนึ่งที่ท้องถิ่นจะได้พัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมและวัฒนธรรม ในการ

ดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการจัดกิจกรรมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างทีตอบสนองความต้องการของเยาวชนทั้งในด้านการพักผ่อนหย่อนใจ การเล่นเกม นันทนาการ การศึกษา ศาสนา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและพัฒนาพื้นฐานการอาชีพเพื่อให้เยาวชนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีจิตสำนึกการให้และการเป็นอาสาสมัคร รู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเป็นองค์ประกอบหลักในการดำเนินชีวิต รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

แต่ในสภาพการณ์และข้อเท็จจริงที่ปรากฏในปัจจุบัน พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลายแห่งยังขาดการส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนตามกรอบ ภารกิจ หน้าที่ บางแห่งมีการส่งเสริมกิจกรรมแต่ยังขาดศักยภาพในการปฏิบัติงาน เป็นเพียงการทำงานเพื่อให้มีผลงานเพียงพอต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กร โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่ยังขาดการเอาใจใส่ต่อเยาวชน ขาดการส่งเสริมกิจกรรมและขาดการสนับสนุนการมีส่วนร่วมให้กับเยาวชน องค์กรการบริหารส่วนตำบลทุ่งนนตรี อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ประสบกับปัญหาด้านการส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชน ซึ่งเยาวชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนตรีส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจและเข้าร่วมในกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัด อีกทั้งผู้บริหารองค์กรเน้นนโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลัก จึงทำให้การส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนตรี อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเยาวชนได้เท่าที่ควร

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนตรี อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชนในพื้นที่ต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเยาวชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี จำนวน 5 คน และสัมภาษณ์เยาวชน กลุ่มนักเรียน นักศึกษาจำนวน 6 คน เยาวชนกลุ่มผู้ทำงานภาครัฐและเอกชน จำนวน 6 คน เยาวชนกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขจำนวน 6 คน เยาวชนกลุ่มสภาเด็กและเยาวชน จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

ผลการศึกษา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้แทนเยาวชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ดังนี้

1. **ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน** การดำเนินกิจกรรมให้กับเยาวชนในตำบลทุ่งนนทรีโดยปกติ ได้แก่ การจัดกิจกรรมของสภาเด็กและเยาวชน งานกีฬาตำบล การประกวดร้องเพลง และการใช้บริการศูนย์อินเทอร์เน็ต เยาวชนบางส่วนจะทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ อบต.ดำเนินการก็เข้าร่วมกิจกรรม แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่ทราบถึงกิจกรรม เยาวชนจึงขาดโอกาสอันเกิดจากการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง และเนื่องจากกิจกรรมต่างๆ ไม่ใช่การดำเนินงานให้กับเยาวชนโดยตรง ทำให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย อีกทั้งการที่ อบต.ไม่มีฐานข้อมูลของเยาวชนที่ชัดเจน และไม่เคยดำเนินการเกี่ยวกับเยาวชนอย่างจริงจังก็เป็นเหตุผลสำคัญ คือไม่สามารถดึงความสนใจของเยาวชนได้

2. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน** การดำเนินการจัดกิจกรรมที่ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของเยาวชน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เยาวชนไม่เข้าร่วมกิจกรรม ในด้านครอบครัวบิดามารดาไม่มีการส่งเสริมหรือผลักดันให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม ในด้านสังคม อบต.ขาดการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ และเครื่องมือเครื่องใช้ ปัจจัยทางเศรษฐกิจมีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนในเขตตำบล ทุ่งนนทรี เนื่องจากในพื้นที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้เยาวชนต้องช่วยบิดามารดาในการประกอบกิจกรรมของครอบครัว ในด้านสังคม ชุมชนต่างๆ ไม่ให้ความสำคัญต่อกิจกรรมของเยาวชน ไม่ให้การสนับสนุน ไม่มีการนำเสนอโครงการเกี่ยวกับเยาวชนรวมทั้ง

ครอบครัวเช่นกัน ที่ไม่มีการส่งเสริมหรือชักชวนให้บุตรเข้าร่วมในกิจกรรมที่ อบต. ดำเนินการให้เยาวชน ส่วนปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นอุปสรรคได้แก่ เรื่องเวลาที่ติดในเรื่องของการศึกษา นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลที่สุด คือ ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การตัดสินใจใจการเข้าร่วมกิจกรรมอาจจะมองว่า มีเพื่อนคนเข้าร่วมหรือไม่ ถ้าไม่มีตนเองก็ไม่เข้าร่วม

3. ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ อบต. พุ่งนันทรีดำเนินการให้กับเยาวชน กิจกรรมที่ อบต. ดำเนินการให้กับเยาวชน ที่ผ่านมามีความเหมาะสม อาทิเช่น กิจกรรมการประชุมสภาเด็กและเยาวชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้เยาวชนมีการแสดงออก กล้าที่จะเสนอความคิดเห็น กิจกรรมการใช้ศูนย์อินเทอร์เน็ตก็ทำให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาข้อมูล เพราะระบบจะทำการปิดสื่อที่ไม่ดีในโลกดิจิทัล กิจกรรมบางกิจกรรมมีความเหมาะสม แต่บางกิจกรรมยังไม่มี ความเหมาะสม เช่น การแข่งขันกีฬาตำบล ไม่มีการแบ่งแยกการแข่งขันออกมาเป็นรุ่นของเยาวชน ส่วนชนิดกีฬาไม่มีความหลากหลาย ไม่มีกิจกรรมของเยาวชนหญิง กิจกรรมที่ดำเนินการไม่ได้เป็นการจัดขึ้นตามความต้องการของเยาวชน ทั้งหมด ไม่ได้เกิดจากการเสนอแนวคิดของเยาวชน แม้แต่การแข่งขันกีฬาก็ตาม เป็นการเสนอโดยกลุ่มบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เยาวชน ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ การประชุมหมู่บ้าน การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ไม่เหมาะสมสำหรับเยาวชนเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้ดำเนินการเพื่อเยาวชนโดยตรง กิจกรรมทั้งหมดที่ อบต. ดำเนินการ ไม่ได้เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของเยาวชน เป็นเพื่อการดำเนินงานตามหน้าที่ เพื่อให้มีงานด้านเด็กและเยาวชนในการประเมินผลการปฏิบัติงานกิจกรรมต่างๆ ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดขึ้นว่าจะดำเนินการอะไร

4. ด้านกิจกรรมที่เยาวชนต้องการให้ อบต. พุ่งนันทรีส่งเสริม เยาวชน ต้องการให้ อบต. พุ่งนันทรี ดำเนินกิจกรรมที่จัดให้เฉพาะเยาวชน มิได้ไปจัดรวมกับบุคคลอื่นๆ ทั่วไป และต้องการให้ดำเนินกิจกรรม 1.) ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาชีพเสริม เพื่อให้เยาวชนนำไปใช้ในการรวมกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ 2.) กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สร้างประโยชน์แก่สภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นประโยชน์ที่มีผลต่อทุกๆ คน อบต. ควรจัดกิจกรรมหรือมีโครงการที่ทำให้เยาวชนได้มีโอกาสพบปะและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเข้าค่ายเยาวชน โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้ชี้แนะให้เด็กเข้ามาร่วมทำกิจกรรมที่ดีร่วมกัน หรือกิจกรรมที่เสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัวเพราะเยาวชนเป็นวัยเริ่มโต

ขึ้น อาจติดกลุ่มเพื่อนทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวห่างเหิน เป็นการลดช่องว่างของครอบครัว ควรส่งเสริมให้มีการตั้งเครือข่ายเยาวชนของตำบลทุ่งนทรีอย่างจริงจังและให้เยาวชนแสดงออกทางความคิด โดยการนำเสนอกิจกรรมที่เยาวชนต้องการให้ อบต. ส่งเสริมตลอดทั้ง อบต. ควรที่จะรับข้อเสนอกิจกรรมของเยาวชนมาทำกรอบและแนวทางการพัฒนางานด้านเยาวชน

5. ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของ อบต. ทุ่งนทรี มีวิธีการและช่องทาง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เป็นหนังสือ การใช้หอกระจายข่าว ซึ่งอาจจะมีข้อขัดข้องบางประการ เช่น หอกระจายข่าวชำรุด หนังสือไปไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายโดยตรง นอกจากนั้นเนื้อหาของข้อมูลในหนังสือที่ต้องการประชาสัมพันธ์กับเยาวชนนั้น จะต้องเป็นข้อมูลที่ดึงดูดความสนใจของเยาวชน เพื่อเป็นจุดชักจูงให้เยาวชนสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมที่ อบต. ดำเนินการ ในชุมชน และหมู่บ้าน ปัจจุบัน อบต. มีการประชาสัมพันธ์ให้เยาวชนทราบถึงกิจกรรมอยู่ 2 ทาง ทางหนึ่งคือ นำเข้าสู่ที่ประชุมหมู่บ้าน แต่การประชุมหมู่บ้าน เยาวชนก็ไม่ได้ให้ความสนใจในการเข้าประชุม ทำให้ไม่ได้รับข้อมูล อีกทางหนึ่งได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียง แต่เยาวชนก็ไม่ได้รับฟัง โอกาสการรับทราบข้อมูลจึงเป็นไปได้น้อย

6. ด้านความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ อบต. ทุ่งนทรี การปฏิบัติงานของ อบต. ทุ่งนทรี ด้านการส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชน นั้นมีความพร้อม เนื่องจากมีนักวิชาการศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง และยังมีเจ้าหน้าที่อื่น ที่สามารถให้การสนับสนุนภารกิจได้แต่ เจ้าหน้าที่ยังขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินการกิจกรรมด้วยความต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมนันทนาการและบทบาทในด้านวิทยากร ในการจัดกิจกรรมให้กับเยาวชน อบต. จะเชิญวิทยากรและผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านมาดำเนินงานตามโครงการ เจ้าหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานงานและดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ยังคงมีปัญหาในเรื่องของความรู้ความสามารถในการประกอบกิจกรรมหรือความเชื่อมโยงของงานเจ้าหน้าที่ของ อบต. ยังไม่มีทักษะหรือความรู้เพียงพอ ขาดการส่งเสริมด้านการฝึกอบรมความรู้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ ตัวแทนเยาวชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของ อบต.ทุ่งนันทรีได้แสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงการดำเนินงานในด้านต่างๆ พบว่า

ด้านความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนควรดำเนินการในการปรับรูปแบบการจัดกิจกรรมให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายไม่เป็นการซ้ำซ้อนกับกิจกรรมที่มีอยู่เดิม และควรมีกิจกรรมนอกสถานที่เพิ่มเติมขึ้นมา เช่น การทัศนศึกษา รวมทั้งต้องมีการจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนขึ้นในทุกหมู่บ้านเพื่อให้เยาวชนมีบทบาทหน้าที่ในทางการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยมีเวทีในการแสดงความคิดเห็นรวบรวมความต้องการของเยาวชนนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ อบต.เพราะความสนใจจะเกิดขึ้นได้ก็มาจากความคิดและความต้องการของเยาวชนเองเมื่อคิดเองงานที่ตนเองคิดได้รับการตอบรับ เยาวชนก็มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชน ปัจจัยทางครอบครัวควรปรับแนวคิดของผู้ปกครองว่าการดำเนินกิจกรรมที่ทางราชการดำเนินการให้กับเยาวชนนั้นเป็นประโยชน์ที่แท้จริงต่อเยาวชนโดยทำให้ผู้ปกครองได้เห็นถึงความสำคัญและให้การสนับสนุน ปัจจัยทางสังคมต้องให้ชุมชนเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและนำมาพิจารณา เพราะสิ่งที่เยาวชนนำเสนอย่อมมีผลกระทบต่อเยาวชน เมื่อได้รับการสนับสนุนจากสังคม เยาวชนย่อมมีความสนใจในการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ปัจจัยทางเศรษฐกิจเมื่อเยาวชนมีภารกิจในการช่วยบิดามารดาในการประกอบอาชีพของครอบครัวจึงทำให้มีเวลาให้กับส่วนรวมได้น้อย ส่วนปัจจัยอื่นควรปรับปรุงในเรื่องของเวลาที่ดำเนินกิจกรรมใหม่ ซึ่งเวลาในการจัดนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ถ้าติดขัดในเรื่องของเวลาเยาวชนก็ขาดโอกาสในการเข้ามามีบทบาทการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อบต.ดำเนินงาน ควรจัดกิจกรรมในช่วงของวันหยุดภาคเรียน หรือช่วงวันหยุดที่มีระยะเวลาติดต่อกัน

ด้านความเหมาะสมของกิจกรรมที่ อบต.ทุ่งนันทรีดำเนินการให้กับเยาวชน ควรดำเนินกิจกรรมโดยแยกออกมาให้ชัดเจนว่ากิจกรรมใดเป็นของเยาวชน มิใช่จัดร่วมกับกลุ่มอื่นๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมให้จัดแบบต่อเนื่องเป็นประจำ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยน

รูปแบบอยู่เสมอเพื่อมิให้เกิดความเบื่อในกิจกรรมและสำคัญที่สุดคือให้เยาวชนเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมดังกล่าวทุกขั้นตอนกระบวนการงาน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ

ด้านกิจกรรมที่เยาวชนต้องการให้ อบต.ทุ่งนันทริส่งเสริม จากมุมมองแนวคิดของตัวแทนเยาวชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้เสนอโครงการด้านนันทนาการ โดยเสนอให้จัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลขึ้นมาและให้มีเครือข่ายของกลุ่มเยาวชนครบทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นจุดศูนย์รวมในการดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการเรียนรู้นอกสถานที่ และการจัดกิจกรรมในด้านการส่งเสริมอาชีพให้กับเยาวชนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร อบต.ต้องดำเนินการปรับรูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้มีความทั่วถึงเยาวชนทุกคน โดยการปรับปรุงเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ให้ใช้การได้ปกติควรจัดเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารโดยการเพิ่มเติมในส่วนประชาสัมพันธ์ และให้ปรับรูปแบบการฝากข่าวเป็นการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาประชาสัมพันธ์ให้ถึงกลุ่มเยาวชน โดยตรง เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องชัดเจนตามวัตถุประสงค์ของงานหรือกิจกรรมนั้นๆ รวมทั้งแจ้งผ่านเครือข่ายของเยาวชนในทุกหมู่บ้าน

ด้านความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ อบต.ทุ่งนันทริ ตัวแทนเยาวชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้เสนอแนวทางโดยการเพิ่มบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านเยาวชนโดยตรง และจัดส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมเพิ่มทักษะในงานด้านเยาวชน และให้เจ้าหน้าที่มีบทบาทเพิ่มมากขึ้น โดยให้โอกาสในการคิดงานรวมทั้งการจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนในหมู่บ้านขึ้นมาเพื่อช่วยเหลืองาน และให้ทุกคนตั้งแต่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งตัวแทนเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพิ่มมากขึ้น

สำหรับความต้องการของเยาวชนที่ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนันทริส่งเสริมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชนจากการศึกษาพบว่าเยาวชนมีความต้องการให้ส่งเสริมในกลุ่มกิจกรรมต่างๆ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่

1. กลุ่มกิจกรรมศูนย์กีฬาและนันทนาการ โดยการจัดตั้งศูนย์กีฬาและนันทนาการให้มีเครื่องออกกำลังกายมีอุปกรณ์นันทนาการไว้ให้เยาวชนได้ใช้ดำเนินกิจกรรม

2. กลุ่มกิจกรรมส่งเสริมด้านการเรียนรู้ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยดำเนินกิจกรรมที่มีความสอดคล้องเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของเยาวชน รวมทั้งการพัฒนาส่งเสริมทางด้านจิตใจ

3. กลุ่มกิจกรรมเข้าค่ายเยาวชนพร้อมทัศนศึกษา โดยการจัดกิจกรรมเข้าค่ายเยาวชน อาทิ เช่น เยาวชนไทยด้านภัยยาเสพติด เยาวชนไทยหัวใจประชาธิปไตย เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาของสังคมปัจจุบัน

4. กลุ่มกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดโครงการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เยาวชนได้เห็นถึงคุณค่าของตัวเยาวชนในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มิใช่ให้เป็นหน้าที่ของผู้ใด โดยเฉพาะแต่เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน

5. กลุ่มกิจกรรมด้านการส่งเสริมวิชาชีพ โดยการจัดโครงการเกี่ยวกับงานวิชาชีพ อาทิ เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนเพื่อผลิตสินค้าด้านการเกษตรและด้านงานฝีมือ

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนตรี ควรกำหนดขั้นตอนการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมเยาวชน

2. ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการศึกษาสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผน รวมทั้งความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา และพื้นฐานที่เป็นปัจจุบัน

3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดเป้าหมาย เป็นการศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูล ปัญหาที่ได้รับและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และแนวทางการพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมที่จำเป็น พร้อมนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมากำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชน

4. ขั้นตอนการกำหนดและคัดเลือกแผนงาน โครงการ โดยการศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินการตามแผนงานและโครงการ เพื่อนำไปปฏิบัติ

5. ปรับปรุงแผนงานและโครงการ โดยการศึกษาจากกิจกรรมและโครงการ พร้อม การตรวจสอบผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อการปรับปรุง แผนการดำเนินงานในภายหน้า

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วน ตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย: ประสานมิตรจำกัด ฉะเชิงเทรา.

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. การนำเสนอวาระเพื่อการพัฒนาเด็กและ เยาวชนปี 2553 ต่อคณะรัฐมนตรี. หนังสือกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ ที่พม. 0505/48231 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2552.

_____. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550: ฝ่ายนิติการ กองกลาง สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ (สท.). กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กระทรวงมหาดไทย. 2553. การนำเสนอวาระเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ปี 2553 ต่อ คณะรัฐมนตรี. หนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท.0893.4/ว 1079 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2553.

คู่มือแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน. 2552. คู่มือแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี. 2554. แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2554 - 2556. องค์การ บริหารส่วนตำบลทุ่งนนทรี

การส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม

Promotion of Exercise for Health among Youth in the Nong Pai Lom Tambon Municipality

อรอนงค์ เพ็ญสุข¹
ปิยาภรณ์ สิริกานุมาศ²

บทคัดย่อ

รายงานนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมจำนวน 30 คน และการประชุมระดมสมองกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการส่งเสริมการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม ได้แก่ เทศบาล ควรสนับสนุนงบประมาณ ก่อสร้างลานกีฬา สนามกีฬาที่ได้มาตรฐานมีความปลอดภัยเพิ่มในทุกชุมชน สนับสนุนอุปกรณ์กีฬาจัดให้มีเครื่องเล่นออกกำลังกายที่มาตรฐานทันสมัยหลากหลายประเภทกีฬาในทุกชุมชน และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดูสวยงาม มีบรรยากาศที่ร่มรื่นเหมาะสมที่จะมาออกกำลังกายและนั่งพักผ่อนหย่อนใจ มีการให้บริการสาธารณูปโภคที่สะอาดถูกสุขลักษณะ และมีการประชาสัมพันธ์ จัดอบรมให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกของการออกกำลังกาย จัดทำโครงการรณรงค์ส่งเสริมสุขภาพ โดยการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ ภายในชุมชนและจัดการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านในงานประเพณี หรือเทศกาลต่างๆ ของเทศบาลมีการมอบรางวัล มอบใบประกาศเกียรติคุณให้เยาวชนที่แสดงความสามารถและกล้าแสดงออกเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง และยกระดับขึ้นเรื่อยๆ

Abstract

This research had the objective of developing guidelines for the promotion of exercise for health among youth in the Nong Pai Lom Tambon Municipality. Data were collected from questionnaires filled out by 30 youth in the Municipality, and from brainstorming sessions with administrators and staff.

This study found that the guidelines for the promotion of exercise for health among youth in the Nong Pai Lom Tambon Municipality include the need for budget support to build sports fields and standard sports facilities in each community that are secure and safe. There should

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์; มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

be support for providing sports and exercise equipment that is standard quality and current for a variety of sports and exercise uses. The surrounding areas should be beautified so that it is an attractive area in which to exercise or relax. There should be adequate public conveniences that are clean and hygienic. There should be public relations, training to improve knowledge, and creating a sense of obligation to exercise through campaigns for fitness and health. There should be various sports competitions in the community. There should be contests for performing local traditional sports and customs, with prizes and rewards for outstanding youth. These contests should be held on a regular basis, with increasing visibility each time.

คำสำคัญ: การส่งเสริมการออกกำลังกาย

Keywords: Promotion of exercise

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง ฉบับที่ 9 และ ฉบับที่ 10 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีการรณรงค์ร่วมพลังสร้างสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดี ในปี พ.ศ.2547 กระทรวงสาธารณสุขก็ได้กำหนดนโยบายสำคัญ คือยุทธศาสตร์เมืองไทยแข็งแรง เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากพฤติกรรมสุขภาพ และลดโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญของประเทศ โดยเน้นเป้าหมายสำคัญ 6 ด้านคือ ด้านการออกกำลังกาย ด้านอาหาร ด้านการพัฒนา อารมณ์ ด้านการลดโรค ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอบายมุข (กรมอนามัย, 2540)

การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเป็นการใช้แรงกล้ามเนื้อและร่างกายให้เคลื่อนไหว เพื่อความมีสุขภาพดี โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ เช่น กายบริหาร เดินเร็ว วิ่งเหยาะ หรือการ ฝึกกีฬาที่ไม่ได้มุ่งการแข่งขัน ทำให้มีสมรรถภาพของร่างกาย และมีการเปลี่ยนแปลงไป ในทางที่ดี (กรมอนามัย, 2540) โดยทั้งนี้ต้องยึดหลักความสม่ำเสมอโดยมีความถี่ของการ ออกกำลังกายอย่างน้อย 3 ครั้งต่อสัปดาห์ สภาพความหนักของการออกกำลังกายการ ออกแรงวัดได้โดยใช้อัตราเต้นของหัวใจเป็นเกณฑ์ และเวลาของการออกกำลังกายที่ เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 30-90 นาที ซึ่งการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสามารถปฏิบัติได้ ในคนทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน วัยทำงาน หรือวัยสูงอายุ ดังนั้นกิจกรรมการออก

กำลังกายจึงควรแตกต่างกันไปตามช่วงวัย และยังขึ้นอยู่กับความชอบไม่ชอบในกิจกรรม การออกกำลังกายนั้นๆ ด้วยการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเป็นผลดีต่อสุขภาพ โดย ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหัวใจ ปอด กล้ามเนื้อ ข้อต่อ เอ็น ผิวหนังแข็งแรง ไม่เป็นโรคอ้วน ช่วยลดไขมันในเลือด ลดความเครียด ลดความดันโลหิต ช่วยป้องกันโรคเบาหวาน ลด การทำงานของหัวใจจากการที่ชีพจรเต้นช้าลง ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเองจากการที่มี ร่างกายที่แข็งแรงสง่าผ่าเผย และยังสามารถป้องกันความเสื่อมของร่างกายตามธรรมชาติ ได้อีกด้วย (กรมอนามัย, 2540)

เยาวชนเป็นวัยที่ร่างกายยังมีความแข็งแรง และมีศักยภาพที่พร้อมสำหรับการ ออกกำลังกายมากกว่าวัยอื่น แต่มักพบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่ใช้เวลาไปสนใจในกิจกรรมอื่นๆ มากกว่าการให้ความสนใจการส่งเสริมสุขภาพของตนเองด้วยการออกกำลังกาย ปัญหา เรื่องการใช้เวลาว่างของวัยรุ่นนับเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญ (พรรณพิมล หล่อตระกูลและ ออมวิรัช นาคทรพร, 2554) ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้วัยรุ่น ได้ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์กิจกรรมหนึ่งที่ควรดำเนินการคือ “กิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ” เพื่อส่งเสริมให้เยาวชน ได้มีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น องค์การภาครัฐที่อยู่ ใกล้ชิดประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด ดังเช่น เทศบาลจึงควรมีบทบาทในเรื่องนี้

เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม เป็นชุมชนที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นส่วนราชการคือ ทหารบก ทหารอากาศ ค่ายสุรนารี กองบิน 1 และด้านพาณิชย์กรรม ซึ่งในอนาคตจะมีการพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองใหญ่ เนื่องจากมีพื้นที่ติดต่อกับตำบลในเมือง อำเภอเมือง นครราชสีมา ซึ่งเป็นเขตเมืองที่มีความเจริญมากที่สุด ในจังหวัดนครราชสีมาใกล้ ศูนย์การค้า แหล่งท่องเที่ยว ห้างร้านและสถานเริงรมย์มากมาย ทำให้ภารกิจที่สำคัญของ เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม ตามยุทธศาสตร์ที่ระบุไว้ว่าจะทำการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ กลายเป็นภารกิจที่ต้องเร่งดำเนินการ โดย ค่วน และตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัด ระบบการบริการ สาธารณะให้แก่ท้องถิ่น ผู้บริหารของเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมจึงมีนโยบายส่งเสริมให้ เด็กเยาวชน ประชาชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ด้วยการออกกำลังกายและเล่นกีฬา เพื่อเป็นการเสริมสร้างสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการป้องกัน

และแก้ไขปัญหาเด็ก เยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติด การชักชวนกันไปในทางที่ไม่ดี โดยได้เห็นถึงประโยชน์ของการออกกำลังกาย การเล่น กีฬา และหันมาออกกำลังกายและเล่นกีฬาภายในลานกีฬา สนามกีฬา และ สวนสาธารณะที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง

จากการที่พื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมอยู่ใกล้ตัวเมืองนครราชสีมา ที่มีความเจริญมาก มีห้างสรรพสินค้าและสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ถ้าเยาวชนไม่ให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาอย่างจริงจัง อาจส่งผลให้เยาวชน เพลิดเพลินไปกับการเดินตามห้างสรรพสินค้า การบริโภคอาหารที่ไม่มีคุณค่าทาง สารอาหาร การเข้าร้านเกมส์เพื่อเล่นเกมผ่านทางอินเทอร์เน็ต อาจมีการดื่มสุรา สูบบุหรี่ และ อาจเสพยาเสพติดต่างๆ จนอาจทำให้เกิดปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย ปัญหาการทะเลาะ วิวาทหลังจากมีอาการเมึนเมาสุรา จนก่อให้เกิดผลเสียด้านการเรียน เสียอนาคต เกิดปัญหา ครอบครัว และปัญหาสังคมได้

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม การออกกำลังกาย และแนวทาง ในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชน สิ่งดึงดูดใจให้เยาวชนมาออก กกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม เพื่อเป็นข้อมูลในการ พัฒนาหรือปรับปรุงการดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพแก่ เยาวชนในการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เยาวชนได้รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน อย่างเต็มประสิทธิภาพเกิดความคุ้มค่า เพื่อการมีสุขภาพกาย สุขภาพใจ สถิติปัญหาเข้มแข็ง และเติบโตเป็นพลเมืองดี เป็นกำลังสำคัญของสังคมและประเทศชาติ เทศบาลตำบล หนองไผ่ล้อมจึงจำเป็นต้องพัฒนา “คน” ให้เป็นคนที่มีคุณภาพ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มี คุณค่า เยาวชนทั้งหลายเหล่านั้นก็ย่อมมีโอกาสที่จะมาสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับ ชุมชน ท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเยาวชนที่มาออกกำลังกายและเล่นกีฬา ใน ลานกีฬา สนามกีฬา และสวนสาธารณะ รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน และในการประชุม ระดมสมอง กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น 10 คน คือ นายกเทศมนตรีตำบลหนองไผ่ล้อม 1

คน ปลัดเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม 1 คน รองปลัดเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม 1 คน หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม 1 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 1 คน ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม 1 คน นักบริหารงานสาธารณสุข จำนวน 1 คน ตัวแทนประธานชุมชน 1 คน ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 1 คน และตัวแทนเยาวชน 1 คน เพื่อร่วมวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลทำให้ผู้บริหารได้แนวทางในการพัฒนาเรื่องการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลหนองไผ่ล้อม

ผลการศึกษา

พฤติกรรมการออกกำลังกายของเยาวชน จำนวน 30 คน ใน 5 ชุมชน ของเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา เยาวชนส่วนมากมาออกกำลังกายทุกวัน และประเภทกีฬาที่เยาวชนนิยมออกกำลังกายเรียงจากมากไปหาน้อย คือ วิ่ง บาสเก็ตบอล แบดมินตัน และฟุตบอลตามลำดับ เยาวชนมาออกกำลังกายครั้งละ 1-2 ชั่วโมง ส่วนมากออกกำลังกายวันละ 1 ครั้ง เหตุผลในการมาออกกำลังกายของเยาวชนคือเพื่อสุขภาพแข็งแรง ผู้ที่ชวนมาออกกำลังกายคือเพื่อน ผลที่ได้รับจากการออกกำลังกาย เยาวชนส่วนมากตอบว่าทำให้ร่างกายแข็งแรง และเห็นว่าควรชวนเพื่อนมาออกกำลังกาย เนื่องจากมีเพื่อนแล้วทำให้สนุกสถานที่ที่เยาวชนใช้ในการออกกำลังกายเรียงจากมากไปหาน้อยคิดเป็นร้อยละตามลำดับ คือ สวนสาธารณะ ลานกีฬา และสนามฟุตบอล เหตุผลที่เยาวชนเลือกสถานที่ดังกล่าว คือใกล้บ้านส่วนมากเยาวชนไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในเรื่องอุปกรณ์การออกกำลังกาย และอุปกรณ์การออกกำลังกายไม่พอเพียง สิ่งที่ยาวชนต้องการให้จัดมีเพิ่มจากเดิมเรียงจากมากไปหาน้อยคือ สนามฟุตบอล สนามตะกร้อและอุปกรณ์กีฬาเครื่องเล่นออกกำลังกายที่มีมาตรฐาน นอกจากนี้ยังพบว่า ในชุมชนมีสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสม สะดวกเพราะใกล้บ้าน กว้างมีที่สำหรับเดินและวิ่ง เกือบทุกชุมชนไม่มีผู้นำในการออกกำลังกายของเยาวชน และไม่มีชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเยาวชน ผู้ที่เยาวชนคิดว่าควรให้การสนับสนุนการออกกำลังกายของเยาวชนคือ เทศบาล ผู้ใหญ่ในชุมชน และครอบครัว ตามลำดับ

สิ่งดึงดูดใจให้เยาวชนมาออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม ควรจัดดังนี้คือ

1. ดำเนินการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ให้สวยงาม บรรยากาศที่ดีเหมาะสมที่จะมาออกกำลังกาย และพักผ่อนหย่อนใจ มีสวนสุขภาพที่สวยงาม เช่น มีต้นไม้ร่มรื่น มีไม้ดอกไม้ประดับ มีบ่อน้ำ มีปลา หรือสิ่งแวดล้อมที่ทำให้รู้สึกผ่อนคลายและได้พักผ่อนหย่อนใจ มีพื้นที่ในการออกกำลังกายกว้างขวาง เพื่อให้เยาวชนมาออกกำลังกายมากขึ้น และมีสนามกีฬาที่ได้มาตรฐาน มีความปลอดภัย มีเครื่องเล่นออกกำลังกายที่ทันสมัย หลากหลายเหมาะสมกับวัย มีสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น มีน้ำดื่ม บริการ มีห้องน้ำ มีห้องสุขา มีที่นั่งพักผ่อน มีสถานที่จอดรถ และปลอดภัยเสด็จ
2. จัดให้มีวิทยากรให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ให้แก่เยาวชน
3. จัดให้มีผู้นำในการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องวิธี
4. มีกลุ่ม/ชมรม วิ่งเพื่อสุขภาพ ชมรมแอโรบิก ชมรมปั่นจักรยาน และลีลาศ
5. มีการจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจเยาวชน จัดให้มีการแข่งขันกีฬา มอบรางวัล มอบใบประกาศ เพื่อดึงดูดใจให้เยาวชนมีส่วนร่วม และหันมาออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมากขึ้น
6. จัดให้มีกิจกรรมการออกกำลังกายหลากหลายรูปแบบแปลกใหม่ที่เป็นสาระสำคัญ เพื่อดึงดูดใจเยาวชน เช่น จัดกิจกรรมเดินแอโรบิก กิจกรรมรำไม้พอง กิจกรรมดนตรีในสวนสุขภาพ กิจกรรมพายเรือคายัคออกกำลังกาย และกิจกรรมเดิน วิ่ง ปั่นจักรยาน เทิดพระเกียรติฯ จัดวิ่งมินิมาราธอน

การจัดให้มีสิ่งดึงดูดใจให้เยาวชนมาออกกำลังกาย และผู้มีส่วนในการดำเนินการในเรื่องเหล่านั้น ได้แก่

ผู้บริหารเทศบาลควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพเยาวชน โดยการจัดสรรงบประมาณในการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณ โดยรอบ สนามกีฬา ลานกีฬา จัดสรรงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์กีฬา และเครื่องออกกำลังกาย ในทุกชุมชน และจัด โครงการรณรงค์ส่งเสริมการออกกำลังกาย ด้วยการแข่งขันกีฬา

ประเภทต่างๆ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนรางวัล จัดมอบใบประกาศเกียรติคุณให้กับเยาวชนที่มีความสามารถกล้าแสดงออกให้ต่อเนื่องและยกระดับขึ้นเรื่อยๆ เพื่อส่งเสริมเยาวชนที่มีความสามารถในด้านกีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยการดำเนินการข้างต้นต้องอาศัยงบประมาณที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ คือ เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม กองทัพภาคที่ 2 ค่ายสุรนารี เทศบาลนครนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และองค์กรเอกชนอื่นๆ ในจังหวัดนครราชสีมา ควรร่วมกันจัดโครงการณรงค์ จัดกิจกรรม และประชาสัมพันธ์ดึงดูดใจให้เยาวชนมาออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรม คือ เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นการวางรากฐานการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชน

แนวทางในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม มีดังนี้คือ

จากการประชุมระดมสมองเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม มีผลการศึกษา ดังนี้คือ

1. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ายังคงมีเยาวชนส่วนใหญ่ไม่สนใจออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีสาเหตุจาก ในบางชุมชนมีส่วนร่วมสาธารณะแต่ไม่มีสนามกีฬาประเภทต่างๆ และขาดอุปกรณ์กีฬาที่ได้มาตรฐานให้เยาวชนได้ใช้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ และถึงแม้บางชุมชนไม่มีสถานที่ที่จะดำเนินการก่อสร้างสนามกีฬา ลานกีฬาได้ เนื่องจากเป็นชุมชนเขตเมือง และในบางชุมชนมีสนามกีฬา มีลานกีฬา แต่เยาวชนส่วนใหญ่จะติดเกมส์คอมพิวเตอร์ เล่นอินเทอร์เน็ต และเที่ยวเตร่ โดยคิดว่าการออกกำลังกายเป็นเรื่องไม่สำคัญ บางชุมชนอยู่ติดเขตเมืองมีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย เยาวชนส่วนมากไปเดินเที่ยวห้างสรรพสินค้า ดูภาพยนตร์ จึงไม่สนใจการออกกำลังกาย เพราะมีความสนใจในสิ่งอื่นที่ตื่นเต้นเร้าใจกว่า เยาวชนบางคนไม่มีเวลาว่าง เพราะต้องเรียนพิเศษ ต้องทำการบ้าน ทำรายงาน และต้องช่วยบิดามารดาทำงานบ้านทำงานพิเศษ ทำให้ไม่มีเวลาว่างมาออกกำลังกายสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเยาวชนเอง เพราะในสมัยนี้เยาวชนมักจะติดเพื่อนหรือเพื่อนและสิ่งยั่วยุอาจพาไปในทางที่ไม่ดีอาจทำให้เสียอนาคตได้

2. วิธีการแก้ปัญหาการที่เยาวชนมีความสนใจในการออกกำลังกายน้อยคือ ควรให้เยาวชนได้มีโอกาสออกกำลังกายในชีวิตประจำวันตั้งแต่เล็กๆ จนเป็นนิสัยว่าวิถีชีวิตคนเราต้องมีการออกกำลังกาย และให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับผลดีของการออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน แนะนำพร้อมกับสาธิตให้เยาวชนได้รู้ถึงวิธีการออกกำลังกายที่ถูกต้อง เหมาะสมกับตนเอง สร้างค่านิยมการออกกำลังกายที่ถูกต้องแก่เยาวชนว่าอยู่ที่ไหนก็สามารถออกกำลังกายได้และไม่เสียค่าใช้จ่าย และในสถานที่ที่มีเยาวชนไปเที่ยวเตร่ ควรกำหนดเวลา เช่น เวลา 18.00 น. ทุกสถานที่ต้องจัดให้มีการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ต้องมีการรณรงค์ให้เข้าถึงการดูแลสุขภาพ เพื่อให้เห็นคุณประโยชน์ของการมีร่างกายที่แข็งแรง จากนั้นจึงผลักดันกิจกรรมเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อให้ส่งผลถึงสุขภาพที่ดี

เนื่องจากเยาวชนส่วนมากจะไม่ชอบกิจกรรมที่มุ่งเน้นในเรื่องการออกกำลังกายโดยตรง จึงต้องทำให้เป็นกิจกรรมที่ผ่อนคลายแล้วยังทำให้กิจกรรมน่าสนใจขึ้นด้วยวิธีการออกกำลังกายที่น่าสนใจ เช่น จัดรูปแบบของเกมส์กิจกรรมการออกกำลังกาย จัดกิจกรรมเดินแอโรบิกในสวนสุขภาพ และจัดกิจกรรมวาดภาพ ระบายสี จัดกิจกรรมดนตรีในสวนสุขภาพ ลานกีฬา และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพประโยชน์ของการออกกำลังกาย ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงผลดีของการออกกำลังกาย การมีสุขภาพที่ดี จัดรณรงค์ให้เห็นความสำคัญให้ความรู้เรื่องของการออกกำลังกาย ต้องมีกิจกรรมให้ต่อเนื่องและยกระดับขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้เยาวชนสนใจหันมาออกกำลังกายกันเป็นกลุ่ม และทำกิจกรรมการทำงานเป็นทีม อาจจัดร่วมกับกิจกรรมอื่น เช่น แทรกเข้าไปในการจัดงาน ประเพณี เทศกาลต่างๆ ของเทศบาล โดยจัดกิจกรรมที่มีสิ่งจูงใจ เช่น การแข่งขันประกวด มอบรางวัล มอบใบประกาศเกียรติคุณ โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน

บทบาทของเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมในการส่งเสริมการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพของเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม โดยการดำเนินการดังนี้คือ

1. เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมควรจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกาย และเล่นกีฬาที่ได้มาตรฐาน มีความปลอดภัย ควรมีการแบ่งพื้นที่สนามกีฬา และสวนสุขภาพสำหรับออกกำลังกายและเล่นกีฬา สถานที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ สถานที่ออกกำลังกายควรมี

อุปกรณ์กีฬาและเครื่องเล่นการออกกำลังกายที่มีมาตรฐานทันสมัย หลากหลายประเภท กีฬาทั้งที่ให้ความแข็งแรงของร่างกายทั้งหมด และเฉพาะส่วนทั้งประเภทเดี่ยว ประเภทคู่ และเล่นเป็นทีมให้เลือกเล่นได้ตามใจชอบ และเพียงพอต่อความต้องการของเยาวชน มีบรรยากาศที่ร่มรื่น มีต้นไม้ ดอกไม้ มีอากาศบริสุทธิ์ มีแสงสว่างเหมาะที่จะมาออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ

2. เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม ควรสนับสนุนในเรื่องผู้นำการออกกำลังกาย โดยจัดหาผู้นำมาเป็นจุดสนใจในเรื่องการออกกำลังกายและเป็นผู้นำออกกำลังกายอย่างถูกวิธี เช่น ผู้นำเดิน แอโรบิก ผู้นำสอนการเล่นฟุตบอล การเล่นเปตอง ฯลฯ และส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนควรมีการรวมกลุ่มเป็นชมรมหรือกลุ่มเพื่อน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ให้เยาวชนได้รู้จักกันมากขึ้น ไม่รู้สึกแปลกหน้าและชักจูงกันมาออกกำลังกายมากขึ้น

3. เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อดึงดูดใจเยาวชนให้มาออกกำลังกาย และเล่นกีฬามากขึ้นและจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ ให้เยาวชนได้ทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ควรมีการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายในแต่ละชุมชนอย่างทั่วถึงและมีอุปกรณ์กีฬาเครื่องเล่นออกกำลังกายที่มีมาตรฐาน และพอเพียง โดยการช่วยเหลือกันในเรื่องการดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์กีฬาและเครื่องเล่นออกกำลังกายในชุมชนของตนเอง

4. เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมควรสนับสนุนงบประมาณ และอุปกรณ์ในการออกกำลังกายที่ทันสมัย จัดให้มีเครื่องเล่นออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกาย และเพื่อสุขภาพของเยาวชนและของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม จัดทำโครงการ/กิจกรรมย่อยในเรื่องการแข่งขันกีฬาที่ส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชนทุกชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ และมีการให้บริการสาธารณูปโภคที่ถูกสุขลักษณะต่างๆ เช่น จัดให้มีน้ำดื่มที่สะอาดฟรี มีห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด มีสถานที่จอดรถกว้างขวางเพียงพอต่อผู้ที่มาออกกำลังกาย และมีไฟฟ้าแสงสว่าง เป็นต้น

5. ในรอบ 1 ปี เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมควรมีการกำหนดวันให้เป็นวันออกกำลังกายของเยาวชน (Sport Day) โดยจัดการแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ กำหนดช่วงอายุ

ของเยาวชนที่มีอยู่ในเขตเทศบาลมาแข่งขันกีฬาโดยมีการมอบรางวัล และมอบใบประกาศเกียรติคุณ แก่ผู้ที่ชนะหรือทีมที่ชนะและลำดับรองลงมา โดยทำการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ให้เยาวชนเข้าใจ และรู้ถึงประโยชน์ในการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพอย่างแท้จริง ทำการประกาศเสียงตามสายเชิญชวน จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ หรือแผ่นพับ ใบปลิว แจกในทุกชุมชน

6. เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม ควรมีศูนย์กลางการออกกำลังกายของเทศบาลที่เป็นหน่วยงานกลาง เป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรมของผู้ที่มาออกกำลังกาย ย่อยลงไปชุมชนอีกทีหนึ่ง โดยเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมเป็นศูนย์กลางในการประสานงานและสนับสนุนช่วยเหลือในเรื่องงบประมาณหรืออุปกรณ์กีฬา หรืออำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดให้เยาวชนหันมาออกกำลังกาย เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เยาวชนมาเข้าร่วมกลุ่มและมาร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มในเรื่องการออกกำลังกายในแต่ละชุมชน และจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาในแต่ละชุมชน โดยเทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อมมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ

7. เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม ควรจัดกิจกรรมหรือจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการออกกำลังกายให้แก่เยาวชนทุกชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และให้เยาวชนได้รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างเต็มประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่า และเพื่อเป็นการเสริมสร้างสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เยาวชน ให้เยาวชนได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ ความสำคัญของการออกกำลังกายที่มีต่อสุขภาพ และเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้แสดงความสามารถและกล้าแสดงออก โดยมีการจัดทำเป็นประจำอย่างน้อย ทุกๆ 3 เดือน

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของเยาวชน เป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่ง เทศบาลตำบลหนองไผ่ล้อม ควรส่งเสริมและดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของตนเอง และเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนมีโอกาสรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดสาธารณประโยชน์และหลีกเลี่ยงอบายมุข สิ่งเสพติดซึ่งเป็นภัยต่อสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีบทบาทอย่างสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้

เอกสารอ้างอิง

กรมพลศึกษา. (2538). **แนวทางการพัฒนาวิทยาศาสตร์การกีฬาของประเทศไทย.**

กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ.

กรมอนามัย. (2540). **คู่มือการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กระทรวงมหาดไทย. **แนวทางการจัดกิจกรรมของศูนย์เยาวชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.**

สำนักประสานและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น. [ม.ป.พ: ม.ป.ท.].

การดูแลสุขภาพ. [ออนไลน์] 2554 [อ้างเมื่อ 1 มี.ค. 2554] จาก

http://www.academic.hcu.ac.th/forum/board_posts.asp?FID=33&UID

การเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ.[ออนไลน์] 2554 [อ้างเมื่อ 19 เม.ย. 2554] จาก

<http://www.google.co.th/search?hl=th&source=hp>

การกีฬาแห่งประเทศไทย ศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา. (2525).**การเล่นกีฬาและการออกกำลังกาย.**กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ.

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2544). **แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2545-2549).**กรุงเทพฯ: นิเวศน์มิตรภาพการพิมพ์.

การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ.[ออนไลน์] 2554 [อ้างเมื่อ 19 เม.ย. 2554] จาก

<http://www.thailabonline.com/excercise.htm>.

พรรณพิมล หล่อตระกูลและอมรวิรัช นาคทรพรพ. **วิกฤตวัยรุ่น ปัญหาหรือปรากฏการณ์.**

[ออนไลน์] 2554 [อ้างเมื่อ 8 เม.ย. 2554] จาก <http://www.panyathai.co.th/wiki/index.php/>

<http://www.panyathai.co.th/wiki/index.php/>

บทบาทสมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและครอบครัว

Role of Members of the Nonthaburi Municipal Council in Improving the Quality of Life of Youth and the Family

พงศ์ชัย เกษะหมาก¹
สุทิน นพเกตุ²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี ในการพัฒนาชุมชน ตำบลท่าทราย ด้านคุณภาพชีวิตเยาวชนและครอบครัว โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และประชาชนในตำบลท่าทราย

ผลการศึกษา พบว่า ในการผลักดันและสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงาน โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านจิตใจแก่ประชาชน ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามีการปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน โดยการจัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง แต่บทบาทในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดวิถีชีวิตของตนเองอยู่ในระดับที่ต้องการการพัฒนา

Abstract

This research had as its objective to study the role of members of the Nonthaburi Municipal Council in the improvement of quality of life of youth and the family in Tambon Tha Sai. Data were collected by in-depth interviews with community leaders, community board members and Tambon community residents.

This study found that, in terms of advocacy and support for various projects related to mental health development of the populace, the community residents feel a sense of duty and participation in preserving the natural resources and the environment. There are campaigns to increase support from the community to encourage the schools to instill a social consciousness among the youth through the implementation of activities to broaden their knowledge and understanding about environmental conservation. The role in terms of public relations and

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์; อาจารย์พิเศษวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

motivating the local population to participate more in improving their living conditions and lifestyles is an area that needs improvement.

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและครอบครัว

Keywords: Improving quality of life for youth and the family

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญกับประชาชนมากขึ้น ทั้งในด้านการมีส่วนร่วม การเข้าถึงสิทธิอันพึงมีพึงได้ รวมทั้งการกระจายบริการต่างๆ ไปยังประชาชนทุกกลุ่มมากขึ้น ดังได้มีพระราชบัญญัติต่าง ๆ เกิดขึ้น อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2546 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2547 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้มีมาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กขั้นต่ำและเกณฑ์ชี้วัดปัจจัยเสี่ยงสำหรับเครือข่ายการคุ้มครองเด็กใช้ในการเข้าถึงตัวเด็กและสามารถคัดกรอง จัดกลุ่มเด็ก รวมทั้งการส่งต่อความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กล่าวถึง สิทธิของเด็ก เยาวชน และครอบครัว มีสาระสำคัญ ดังนี้ สิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายมาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย *ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพหรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก* ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชนการศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 2 การปฏิบัติต่อเด็ก มีสาระสำคัญ ดังนี้ มาตรา 22 การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม มาตรา 23 ผู้ปกครอง

ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ

นโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว (พ.ศ. 2545-2554)

1. รัฐ ครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน และสื่อมวลชนต้องร่วมกันสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความคิดและกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนรู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้
2. สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาการสมัยใหม่บนพื้นฐานภูมิปัญญาไทย ตลอดจนสามารถประยุกต์หลักธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น สอดคล้องกับความต้องการทั้งในด้านสุขภาพร่างกาย สติปัญญา ความสามารถในการทำงาน อารมณ์ จริยธรรม และความรับผิดชอบตามวัย รวมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนอย่างสร้างสรรค์ในกิจกรรมชุมชนและสังคมไทย
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวมีบทบาทหลักในการดูแล รับผิดชอบการขัดเกลาทางสังคม ตลอดจนปลูกฝังทักษะชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนขนานไปกับองค์กรอื่นๆในสังคม
4. สนับสนุนการกระจายความรับผิดชอบให้ท้องถิ่นทุกระดับและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัว เด็กและเยาวชน
5. ปรับแนวคิดของผู้ให้บริการ โดยเฉพาะภาครัฐ ให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างโปร่งใส ทุกด้านและสามารถตรวจสอบได้
6. ใช้กฎหมายเป็นกรอบในการพัฒนาและกำหนดภาระหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน
7. เร่งรัดให้มีการติดตาม ประเมินผลการพัฒนาโดยมีดัชนีชี้วัดอย่างเป็นระบบ

เทศบาลนครนนทบุรี เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ชั้น 1 ก. ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี เป็นเมืองปริมณฑลของกรุงเทพมหานครที่รองรับการขยายตัวของเมืองหลวงของประเทศ ในด้านต่างๆ ความสะดวกในการติดต่อคมนาคม ทำให้ความหนาแน่นของเมืองมากยิ่งขึ้น ปัญหาและอุปสรรคของการบริหารเทศบาลนครนนทบุรีก็คล้ายคลึงกับเมืองใหญ่ที่มีการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดแห่งอื่นคือ ปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงบทบาทของสมาชิกเทศบาลนครนนทบุรีในการพัฒนาชุมชน ตำบลท่าทราย ในด้านคุณภาพชีวิตเยาวชนและครอบครัว ศึกษาพฤติกรรม ค่านิยมของเยาวชนและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางการยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและครอบครัวในพื้นที่ตำบลท่าทรายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษา บทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรีในการพัฒนาชุมชนตำบลท่าทราย ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและครอบครัว เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน สมาชิกสภาเทศบาลและประชาชนในตำบลท่าทรายรวมทั้งสิ้น จำนวน 12 คน

ผลการศึกษา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรีในการพัฒนาชุมชน

1. ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนาชุมชนตำบลท่าทรายด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สมาชิกสภาเทศบาลมีบทบาทมาก เพราะมีการส่งเสริมและสนับสนุน ให้ประชาชนได้รับการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ที่เห็นได้ชัดเจนก็จะเป็นผลงานด้านการก่อสร้างและซ่อมแซมถนน ทางเท้า ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อยู่เสมอ การได้รับการบริการต่างๆ เช่นการตรวจสุขภาพจากทางเทศบาล จากหน่วยบริการประชาชนเคลื่อนที่เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายและทั่วถึงเป็นต้น สำหรับประชาชนหรือเยาวชนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่มีฐานะยากจนก็จะมี การจัดฝึกอบรมอาชีพ เพื่อเสริม

รายได้ในครอบครัว โดยทั่วไปสมาชิกสภาเทศบาลจะเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนในชุมชนกับทางเทศบาล รับเรื่องราวร้องทุกข์ที่จำเป็นต่างๆ ของประชาชนเข้าที่ประชุมแล้วทางเทศบาลก็จะมาดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต่อไป สมาชิกสภาเทศบาลมีส่วนสำคัญอย่างมากในการผลักดัน และสนับสนุนให้ประชาชนได้รับโอกาส และข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากทางเทศบาล

2. ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การพัฒนาชุมชนตำบลท่าทราย ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต สมาชิกสภาเทศบาลมีบทบาทปานกลาง เช่น ผลงานด้านการก่อสร้างถนน ท่อระบายน้ำ ไฟฟ้าแสงสว่าง เพื่อให้ประชาชนเยาวชนและครอบครัว ได้รับความสะดวก ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แต่ก็มีบางจุดที่ยังขาดการดูแลอยู่บ้าง สมาชิกสภาเทศบาลส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอัคคีภัยโดยจัดเจ้าหน้าที่ของเทศบาลมาเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมให้ความรู้ในชุมชน มีการส่งเสริมสนับสนุนเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในด้านความมั่นคงและความปลอดภัยโดยส่งเสริมและสนับสนุนตำรวจบ้าน/อปพร.ให้ทำงานอย่างมีคุณภาพ ดูแลครอบครัวและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ให้เข้าร่วมกิจกรรมของทางเทศบาลที่เป็นประโยชน์ เช่น โครงการครอบครัวล้อมรัก เพื่อลดปัญหาอาชญากรรม และปัญหาเสพติด เป็นต้น

ทางด้านปัญหาอาชญากรรม และปัญหาด้านการจราจร เทศบาลไม่มีอำนาจเพียงพอ แต่ก็มีส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นโครงการจากทางเทศบาล โดยมีเจ้าหน้าที่จากทางเทศบาลให้คำแนะนำ และมีการสอดส่องดูแลบ้านช่องตลอดเวลาเพื่อลดปัญหาอาชญากรรม และลดการเกิดอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้น เช่น ไฟฟ้าช็อตไฟไหม้ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่คาบเกี่ยวกับหน่วยงานอื่น และเป็นประเด็นปัญหาที่ทางเทศบาลไม่มีศักยภาพในการจัดการแก้ไขได้ ทั้งในด้านของอำนาจหน้าที่และบุคลากรของทางเทศบาล ทั้งนี้เพราะปัญหาอาชญากรรม กับปัญหาด้านการจราจร เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หากเทศบาลจะเข้าไปทำหน้าที่ดังกล่าว ก็อาจจะกระทำไม่ได้โดยอ้อม โดยการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรม หรือโดยการส่งเสริมกิจกรรมกีฬาให้กับเยาวชนในชุมชน เป็นต้น ส่วนปัญหาจราจรและการจัดระบบจราจร เทศบาลก็อาจจัดทำเพียงการเพิ่มผิวจราจรให้เพิ่มมากขึ้น โดยการจัดสร้างถนนหนทาง การจัดระเบียบการค้าขายบนถนนทางเท้าและในตลาดเท่านั้น

3. รายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิต ในการพัฒนาชุมชนตำบลท่าทรายด้านรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีวิตนั้น สมาชิกสภาเทศบาลมีบทบาทปานกลาง เพราะมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดฝึกอบรมอาชีพให้แก่ ครอบครัวและเยาวชนในตำบลท่าทรายจริง แต่ก็มีประชาชนและครัวเรือนบางกลุ่มไม่รู้ว่าทางเทศบาลมีการจัดฝึกอบรมอาชีพฟรีแก่ประชาชน อาจเป็นเพราะมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง เพราะไม่มีการลงพื้นที่สอบถามความต้องการของประชาชนด้านอาชีพ ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนการฝึกอาชีพอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้ประชาชนขาดโอกาสดังกล่าว จึงต้องแก้ไขโดยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์และสอบถามความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง และจัดหาสถานที่ค้าขายให้ประชาชนในชุมชนหรือจัดอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีทักษะเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งควรมีการจัดตั้งส่งเสริมการประกอบอาชีพเป็นต้น

4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดชีวิตของตนเอง และชุมชน ในการพัฒนาชุมชนตำบลท่าทราย ด้านประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และกำหนดชีวิตของตนเองและชุมชนนั้น สมาชิกสภาเทศบาลมาก เพราะมีการผลักดันและสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงาน โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านจิตใจ เพื่อให้ชุมชนและครอบครัวได้มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน จัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกันในวันหยุดสำคัญ โครงการแม่ดีเด่น เป็นต้น ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับจริยธรรม การจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังและสร้างจริยธรรมที่ดี โดยเฉพาะด้านวินัยในตนเองส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน การเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน เป็นต้น มีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาของชุมชน และให้ความรู้ความเข้าใจในกิจการท้องถิ่นสมาชิกสภาเทศบาลมีบทบาทมาก เพราะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการพัฒนาจิตใจโดยการปฏิบัติศาสนกิจให้ชุมชนทำกิจกรรมในวันหยุดพิเศษ มีการทำบุญตักบาตรร่วมกัน พัฒนาชุมชนร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวและชุมชนร่วมกัน

5. ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาชุมชนตำบลท่าทรายด้านประชาชนมีจิตสำนึก และมีส่วนร่วม

อนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาชิกสภาเทศบาลมีผลงานและบทบาทพอสมควร โดยการส่งเสริมให้ครอบครัวและเยาวชนประชาชนในชุมชน ใช้น้ำหมักชีวภาพหรือ EM ในการอนุรักษ์น้ำ เพื่อลดการเน่าเสียของน้ำ หรือใช้ผสมรดน้ำต้นไม้ เพื่อลดสารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนหรือสถานศึกษามีการปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน โดยการจัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกันในระบบนิเวศ มีผลงานด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดสวนหย่อม รมรงศ์ให้ประชาชนปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นในวันสำคัญ เพื่อช่วยฟอกอากาศ และจัดถังขยะตามจุดต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้แยกขยะ และรณรงค์ให้ประชาชนนำถุงพลาสติกที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่เพื่อการลดขยะล้นเมือง ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาชุมชนในวันหยุดสำคัญต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการปลูกต้นไม้ ถัดแยกขยะ เพื่อให้คนในชุมชนได้มีกิจกรรมร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี เขต 4 ในการพัฒนาชุมชนตำบลท่าทราย เรื่องการดูแลเอาใจใส่ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เยาวชน และครอบครัว

สมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี เขต 4 มีบทบาทมาก เพราะสมาชิกเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับทางเทศบาล การทำงานของสมาชิกสภาเทศบาลนั้นต้องลงพื้นที่ และมีการเยี่ยมเยียนประชาชนเพื่อรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และนำเสนอต่อผู้บริหารงานเทศบาลเพื่อแก้ไข ตัวอย่างเช่นการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาอย่างจริงจัง อาทิ สถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลทั้งในด้านของจำนวนและคุณภาพ ควรมีการขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลให้ถึงระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งการจัดสร้างและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ได้มาตรฐานและมีจำนวนเพียงพอ เพื่อให้โอกาสกับบุคคลที่ด้อยโอกาสในเขตเทศบาล และมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และปัญหาด้านพัฒนาการเด็ก โภชนาการ และการออกกำลังกาย ของครอบครัวเป็นต้น

ในเรื่องของการดูแลเอาใจใส่การพัฒนาคุณภาพชีวิต เยาวชนและครอบครัวจึงถือว่ามีความสำคัญมาก สำหรับปัญหาที่ได้รับฟังจากชุมชนชนปัญหาส่วนใหญ่คือปัญหาด้านความปลอดภัยในการใช้รถ ถนน (อุบัติเหตุจราจร) และความปลอดภัยในการเล่น ปัญหาด้านการดูแลกลุ่มเด็ก เยาวชน ค้อยโอกาส ปัญหาด้านศีลธรรม สัมพันธภาพ และความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้นควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้เข้าร่วมกิจกรรม เช่นการสนับสนุนกีฬาและการออกกำลังกายของเยาวชน โดยจัดสถานที่สำหรับออกกำลังกายหรือมีกิจกรรมแข่งขันกีฬา มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและประชาชนในชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เช่นการจัดกิจกรรมหรือช่องทางเพื่อรับฟังปัญหาและแนวทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อม ชุมชน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

ปัญหาด้านสาธารณสุข อาทิ การให้บริการของสถานพยาบาลการสังคม สงเคราะห์และการอนามัยชุมชน และปัญหาด้านสวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานที่เพื่อการส่งเสริมกิจกรรมให้กับเยาวชน จากการได้รับฟังปัญหาต่างๆ จากประชาชนสมาชิกสภาเทศบาลในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนในระดับพื้นที่ที่รับรู้ปัญหาความต้องการ และมีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ จึงมีภาระหน้าที่ในการนำปัญหาดังกล่าวมาดำเนินการแก้ไข โดยมาตรการต่างๆ เช่น การนำเสนอต่อคณะเทศมนตรีในการประชุมสภาเทศบาล

จากการรับฟังปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่พบในพื้นที่รับผิดชอบสมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี เขต 4 ได้แก่

1. ปัญหาด้านการพัฒนาการเด็ก โภชนาการ และการออกกำลังกาย ของครอบครัว
2. ปัญหาด้านความปลอดภัยในการใช้รถ ถนน (อุบัติเหตุจราจร) และความปลอดภัยในการเล่น
3. ปัญหาด้านการดูแลกลุ่มเด็ก เยาวชน ค้อยโอกาส
4. ปัญหาด้านศีลธรรม สัมพันธภาพ และความรุนแรงในครอบครัว
5. ปัญหาด้านยาเสพติด อบายมุข การพนัน เหล้า บุหรี่ เกมส์
6. ปัญหาด้านการสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ

และพบว่าสมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี เขต 4 มีบทบาทในด้านการมีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่

ผลการศึกษา พฤติกรรมและค่านิยมของเยาวชนและครอบครัว

พฤติกรรมและค่านิยมของเยาวชนและครอบครัวในชุมชนตำบลท่าทราย การอยู่ร่วมกันและความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัวเริ่มเสื่อมสลาย ความผูกพันและความเกื้อกูลกันในครอบครัวเริ่มห่างเหิน อันเนื่องมาจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจบังคับให้สมาชิกในครอบครัวต่างต้องพึ่ง ตนเองมากขึ้น ขาดการ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความผูกพันกันน้อยลง ความห่วงใยอาทร ความเสียสละ ความอดทนและพึ่งพาต่อกันลดน้อยลง ขาดความเข้าใจระหว่างคู่สมรส บิดามารดากับบุตรหรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงทั้งในครอบครัวและในสังคม เด็กและเยาวชน ขาดการอบรมสั่งสอนที่ดีจากบิดามารดา ผู้ปกครองทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว เกิดการมั่วสุม ปัญหาเด็กติดยา ติดเกมส์ เป็นต้น

สภาพของครอบครัวที่เสื่อมสลายเนื่องจากปัญหาต่างๆ ทางสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจทำให้ครอบครัวได้รับผลกระทบ เช่น การหย่าร้าง สัมพันธภาพและความขาดการเกื้อกูลกัน บิดามารดาผู้ปกครองบางครอบครัวจึงไม่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน และขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีและมีการเจริญเติบโตตามวัย จึงทำให้เด็กและเยาวชนในปัจจุบันตกเป็นเหยื่อของค่านิยมผิดๆ ในด้านวัตถุนิยม บริโภคนิยม ติดอบายมุข ติดยาเสพติด มีนิสัยก้าวร้าว ชอบใช้ความรุนแรง ขาดความอดทนอดกลั้น มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ไม่สนใจเรียน และออกจากโรงเรียนกลางคัน เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าวจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องร่วมกันหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัวในทุกพื้นที่ให้มีความอบอุ่นเข้มแข็งจึงเสนอแนวทางแก้ไขดังนี้

การพัฒนาครอบครัว

1. การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาครอบครัว เช่น

1.1. การเตรียมความพร้อมก่อนสร้างครอบครัวโดยเฉพาะก่อนแต่งงาน และสำหรับคู่สมรสให้มีการวางแผนการดำเนินชีวิตครอบครัว รู้คุณค่าและรับผิดชอบ ปฏิบัติบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของตนในครอบครัวในฐานะสามี ภรรยา บิดา มารดา บุตร ผู้ปกครอง ลุง ป้า น้า อา และปู่ย่า ตายาย

1.2. การอบรมเลี้ยงดูลูกหลานให้ปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัยมีวินัยในตนเอง รู้จักใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก

1.3. การพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและมีเวลาให้กับครอบครัว

1.4. การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวมีความรู้ ทักษะและสามารถเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเรื้อรังได้

2. การส่งเสริมการสร้างสุขภาพของครอบครัว เช่น การส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวตระหนัก ในความสำคัญของการมีสุขภาพที่ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีการปรับตัวตามวัยและสภาวะสังคม

3. การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัวเพื่อความมั่นคง เช่น การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

4. การให้ความรู้เรื่องกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ ที่ว่าด้วยครอบครัว

5. การจัดกิจกรรมที่ลดปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัว เช่น การสนับสนุนการจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน การส่งเสริมให้ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

6. กิจกรรมส่งเสริมการช่วยเหลือและแก้ไขครอบครัวที่มีปัญหา

7. การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันและขจัดความรุนแรงในครอบครัว

แนวทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนและครอบครัว ในพื้นที่
ต. ท่าทราย ดังนี้

1. พัฒนาการศึกษาและสังคมให้มีคุณภาพ ได้แก่ 1) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา สถานศึกษาในสังกัดให้ได้มาตรฐานและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น 2) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาทุกประเภทและทุกระดับให้ได้มาตรฐานสอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น 3) ส่งเสริม ทำนุบำรุงศาสนา ศาสนสถาน อนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและสถาบันครอบครัว 5) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชนสตรี ผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส 6) ส่งเสริม สนับสนุนการควบคุมโรคติดต่อ การป้องกันและการแก้ไขปัญหาเสพติด และ 7) การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐาน ได้แก่ 1) ก่อสร้าง บุกเบิก ปรับปรุงและบำรุงรักษาถนน ทางเท้าที่ระบายน้ำ สะพาน ระบบการขนส่ง 2) ปรับปรุง ติดตั้งระบบไฟฟ้า และ 3) จัดให้มีและพัฒนาสถานที่เพื่อสาธารณะประโยชน์

3. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) ส่งเสริม การอนุรักษ์ ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน 2) ส่งเสริม สนับสนุนการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ และ 3) ก่อสร้าง ปรับปรุง และบำรุงรักษาระบบระบายน้ำ

4. พัฒนาเศรษฐกิจและเอาชนะความยากจนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) ส่งเสริม สนับสนุนวิสาหกิจ และโครงการตามแนวพระราชดำริ 2) สนับสนุน ให้มีตลาดกลางจำหน่ายสินค้าและส่งเสริมการค้า การลงทุนในท้องถิ่น และ 3) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการและการตลาด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สมาชิกสภาเทศบาลนครนนทบุรี ควรมีบทบาท ดังนี้คือ

1. ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นของตนเอง โดยการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกัน ตั้งแต่ในระดับชุมชน

2. การจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนให้ครบวงจร ตั้งแต่แหล่งผลิต และแหล่งขายสินค้าเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจว่าจะมีแหล่งกระจายสินค้า

3. การสำรวจความคิดเห็นในโครงการพัฒนาของเทศบาลที่อาจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์รายงานผลงานของเทศบาลให้ปรากฏเป็นระยะ

4. การส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาอย่างจริงจัง อาทิ สถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลทั้งในด้านของจำนวนและคุณภาพ ควรมีการขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลให้ถึงระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งการจัดสร้างและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ได้มาตรฐาน และมีจำนวนเพียงพอ เพื่อให้โอกาสกับบุคคลที่ด้อยโอกาสในเขตเทศบาล และมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่และปัญหาด้านพัฒนาการเด็ก โภชนาการและการออกกำลังกายของครอบครัวเป็นต้น

5. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนกลุ่มเสี่ยง ได้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น การสนับสนุนกีฬาและการออกกำลังกายของเยาวชน โดยจัดสถานที่สำหรับออกกำลังกายหรือมีกิจกรรมแข่งขันกีฬา มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและประชาชนในชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เช่นการจัดกิจกรรมหรือช่องทางเพื่อรับฟังปัญหาและแนวทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อม ชุมชน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

มนัส วนิชชานนท์. วารสารเศรษฐกิจและสังคม ม.ค-มี.ค 2550, ความอบอุ่นของครอบครัวไทย ความสุขที่ยั่งยืน, 2550

สรุปผลการดำเนินงาน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประจำปีงบประมาณ 2552. ศูนย์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจังหวัด นนทบุรี, นนทบุรี, 2552
สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น, คู่มือปฏิบัติงาน เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลกรมการปกครอง. กรุงเทพฯ, 2543.

หลักเกณฑ์การนำเสนอบทความวิชาการหรือบทความงานวิจัย เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารการบริหารท้องถิ่น

บทความที่จะพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารการบริหารท้องถิ่นควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บทความในลักษณะบทความปริทัศน์ (Review article) หรือ บทความงานวิจัย (Research article) ก็ได้ แต่ต้องเป็นบทความที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหรือด้านการปกครองท้องถิ่น และไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

2. บทความต้องมีส่วนประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนทุกคน

2.2 ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) คุณวุฒิสูงสุด และสถานที่ทำงานของผู้เขียนทุกคน

2.3 บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวรวมกันไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ

2.4 คำสำคัญ (Keyword) ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

2.5 เนื้อเรื่องบทความ ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ บทนำ (ครอบคลุมความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง) อุปกรณและวิธีการวิจัย ผลการวิจัย สรุปและข้อเสนอแนะ และการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

3. ต้นฉบับความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ ขนาด เอ.4 พร้อมแนบส่งแฟ้มข้อมูลทางลงใน CD ส่งทางไปรษณีย์ หรือส่งทาง e-mail: cola_laj@hotmail.co.th หรือ cola@kku.ac.th

4. กองบรรณาธิการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาบทความ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้

4.1 การใช้ภาพและการเขียนที่มีคุณภาพ สละสลวย มีโครงสร้างของบทความที่ดี

4.2 มีความเหมาะสมของระเบียบวิธีวิจัย มีการอ้างอิงและสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่

4.3 ผลงานที่ศึกษามีศักยภาพในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม

การอ้างอิงเอกสาร

1. การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ให้วงเล็บชื่อผู้แต่ง (สำหรับคนไทย) ชื่อสกุลผู้แต่ง (สำหรับชาวต่างประเทศ) หรือชื่อนิติบุคคลที่เป็นผู้จัดทำเอกสารและปีพิมพ์ของเอกสารที่อ้างถึงหน้าหรือต่อท้ายข้อความที่อ้างดังตัวอย่าง พิรสิทธิ์ และศุภวัฒน์กร (2548)..... หรือ.....(พิรสิทธิ์ และศุภวัฒน์กร, 2548)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

2.2 บทความจากวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร. ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้า.

2.3 วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียน. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ปริญญา.....สาขาวิชา.....คณะ.....

สถาบัน.....

ใบสมัครวารสารการบริหารท้องถิ่น
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ชื่อ-สกุล .....
อาชีพ ..... ตำแหน่ง.....
สถานที่ทำงาน.....

ประเภทสมาชิก

- ศิษย์เก่าวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น รุ่นที่.....จังหวัด.....
 ศิษย์ปัจจุบันวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น รุ่นที่.....จังหวัด.....
 บุคคลทั่วไป / หน่วยงานหรือบริษัท

ที่อยู่สำหรับจัดส่งวารสาร.....
.....

โทรศัพท์..... โทรสาร.....

โทรศัพท์เคลื่อนที่..... E-mail Address: .....

ลงชื่อ.....ผู้สมัครสมาชิก

วันที่.....

อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (4 ฉบับ) เริ่มตั้งแต่ปีที่.....ฉบับที่.....

- 1 ปี อัตราค่าสมัคร 500 บาท 2 ปี อัตราค่าสมัคร 900 บาท

ชำระโดย เงินสด (กรณีสมัครด้วยตนเอง)

- โอนเงินผ่านบัญชีธนาคารไทยพาณิชย์ สาขามหาวิทยาลัยขอนแก่น ชื่อบัญชี
“วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น” เลขที่ 551-4-02075-4

☉ กรณีไม่ได้ชำระเป็นเงินสด ให้ส่งใบสมัครสมาชิกพร้อมหลักฐานยืนยันการชำระเงินมาที่ วิทยาลัยการปกครอง
ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ 123 ถนนมิตรภาพ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002 วงเล็บ
มุมของ “สมัครสมาชิกวารสารการบริหารท้องถิ่น” หรือส่งโทรสารมาที่หมายเลข 043-203133, 043-203875

☉ สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่กองบรรณาธิการ e-mail address: cola_LAJ@hotmail.co.th หรือฝ่ายจัดการวารสาร
คุณสุภาวดี แก้วคำแสน หมายเลขโทรศัพท์ 043-203124